

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของการวิจัย

การแสดงพื้นเมือง จัดเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีความสำคัญยิ่งในชุมชน เป็นการส่งสมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นและได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องยาวนาน เป็นการแสดงออกถึงการสืบทอดทางศิลปะและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น การแสดงจะออกมาในรูปแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับสภาพทางภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม อาชีพ และความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ตลอดจนอุปนิสัยของประชาชนในท้องถิ่น ทำให้การแสดงพื้นเมือง มีลีลาท่าทางที่แตกต่างกันออกไป แต่ก็มีที่มาและจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือ เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง การพักผ่อนหย่อนใจจากการทำงาน การดำเนินชีวิต การแสดงพื้นเมือง จึงเกิดขึ้นในท้องถิ่น พื้นที่ต่าง ๆ ของแต่ละภูมิภาค ในรูปแบบที่ต่างกันไป นอกจากเป็นการแสดงเพื่อก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน บันเทิง แล้วยังเป็นการแสดงเพื่อเคารพต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว การบูชาเช่นสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์และอื่น ๆ การแสดงพื้นเมืองจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า ที่บรรพบุรุษไทยได้ สร้างสรรค์ ส่งสม และสืบทอดไว้ให้เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เพื่อให้รุ่นลูกรุ่นหลานได้เรียนรู้ จรรโลง และธำรงไว้เป็นสมบัติของชาติ เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย การแสดงพื้นเมืองจึงเกิดขึ้นในท้องถิ่นต่าง ๆ ดังที่ กิตติศักดิ์ ฉายรัตน์ (<http://web.prateab.ac.th/~pt152/peanmuang.htm>) กล่าวถึงการแสดงพื้นเมืองว่าแบ่งออกได้เป็นภาคต่าง ๆ ซึ่งแต่ละภาคมีลักษณะการแสดงที่ต่างกันไป ภาคเหนือ ด้วยลักษณะสภาพภูมิประเทศที่อุดมไปด้วยป่า มีทรัพยากรมากมาย มีอากาศหนาวเย็น ประชากรมีอุปนิสัยเยือกเย็น นุ่มนวล งดงาม รวมทั้งกิริยา การพูดจา มีสำเนียงน่าฟัง จึงมีอิทธิพลทำให้เพลงดนตรีและการแสดง มีท่วงทำนองช้า เนิบนาบ นุ่มนวล การแสดงของภาคเหนือเรียกว่า ฟ้อน เช่น ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน ฟ้อนเงี้ยว ฟ้อนสาวไหม เป็นต้น ภาคกลาง ภูมิประเทศเป็นที่ราบ ประชาชนมีอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน การแสดงจึงออกมาในรูปแบบ

ของขนบธรรมเนียมประเพณี และการประกอบอาชีพ เช่น เต้นกำรำเคียว เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเรือ เพลงน้อย เพลงอีแซว ลิเก ลำตัด กลองยาว เถิดเทิง เป็นต้น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน) ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง มีแหล่งน้ำจากแม่น้ำโขง สภาพความเป็นอยู่ ภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน ประชาชนมีความเชื่อในทางไสยศาสตร์มีพิธีกรรม บุญภูมิและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การแสดงจึงเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และสะท้อนให้เห็นถึงการประกอบอาชีพและความเป็นอยู่ได้เป็นอย่างดี การแสดงของภาคอีสานเรียกว่า เซิ้ง เป็นการแสดงที่ค่อนข้างเร็ว กระฉับกระเฉง สนุกสนาน เช่น เซิ้งกระติบข้าว เซิ้งโปงลาง เซิ้งกระหยัง เซิ้งสวิง เซิ้งดิงครกตึงสาก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีฟ้อนที่เป็นการแสดงคล้ายกับภาคเหนือ เช่น ฟ้อนภูไท (ผู้ไท) เป็นต้น ภาคใต้ โดยทั่วไปภาคใต้มีอาณาเขตติดกับทะเลและประเทศมาเลเซีย ประชากรจึงมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีบางส่วนที่คล้ายคลึงกัน มีอุปนิสัยรักพวกพ้อง รักถิ่นที่อยู่อาศัย และศิลปวัฒนธรรมของตนเอง จึงมีความพยายามในการอนุรักษ์ไว้จนสืบมาจนถึงทุกวันนี้ การแสดงของภาคใต้มีลีลาท่ารำคล้ายกับการเคลื่อนไหวของร่างกายมากกว่าการฟ้อนรำ ซึ่งจะออกมาในลักษณะกระตุ้นอารมณ์ให้มีชีวิตชีวาและสนุกสนาน เช่น โนรา หนังตะลุง ร้องเง็ง เป็นต้น การแสดงพื้นเมืองในแต่ละภาคจึงมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในเรื่องของมูลเหตุแห่งการแสดง คือแสดงเพื่อเชลยหรือบูชาเทพเจ้า เป็นการแสดงเพื่อแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือเชลยบวงสรวงดวงวิญญาณที่ล่วงลับ รวมทั้งเป็นการแสดงเพื่อความสนุกสนานในเทศกาลต่าง ๆ เพื่อการรื่นเริงของกลุ่มชนตามหมู่บ้าน ในโอกาสต่าง ๆ หรือเพื่อความสนุกสนานระหว่าง ชาย – หญิง เป็นการละเล่นในงานเทศกาลต่าง ๆ เป็นการแสดงเพื่อความเป็นสิริมงคล การแสดงความยินดีในโอกาสต่าง ๆ หรือใช้การแสดงพื้นเมืองในโอกาสต้อนรับแขกผู้มาเยือน เป็นการแสดงที่สื่อถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอันเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และวัฒนธรรมประเพณีเพื่อสร้างชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จัก การแสดงพื้นเมือง เป็นผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากความรู้สึกนึกคิดของชาวบ้าน มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นสื่อที่ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมทุกระดับชั้น ตั้งแต่หมู่บ้านถึงระดับชาติ (<http://www.natasinThai.com/kansadan.html>)

คุณค่าของการแสดงพื้นเมือง การแสดงพื้นเมืองของไทยเป็นสิ่งที่แสดงถึงภูมิอารยธรรมและความเจริญงอกงามของคนในชาติ คุณค่าของการแสดงพื้นเมืองจึงมีหลากหลาย อาจจำแนกเป็นด้านต่างๆ (<http://www.natasintha.com/kansadan.html>) ดังเช่น **ด้านความบันเทิง** การแสดงพื้นเมืองทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินทั้งจากลีลาท่าทางของผู้แสดง ความวิจิตรงดงามของเครื่องแต่งกาย ความสวยงามของฉาก ภาษาที่ใช้ในการร้อง ท่าทางในการรำ **ด้านศิลปวัฒนธรรม** การแสดงพื้นเมืองเป็นศูนย์รวมของศิลปะหลากหลายสาขา เช่น นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ วรรณศิลป์ มัณฑนศิลป์ วิจิตรศิลป์ และขนบธรรมเนียมประเพณีอันงดงามของท้องถิ่น **ด้านจริยธรรม** เนื้อเรื่องของการแสดงพื้นเมืองส่วนใหญ่สะท้อน คติธรรม ค่านิยมทางพุทธศาสนา การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของคนในท้องถิ่น ส่งเสริมความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ **ด้านความคิด** การแสดงการเล่นพื้นเมืองหลายประเภท เป็นการแสดงความสามารถด้านคิดสร้างสรรค์ สร้างจินตนาการ สอดแทรกคติสอนใจ รวมทั้งแนวคิดที่เป็นประโยชน์ และ **ด้านการศึกษา** การแสดงพื้นเมืองของภาคต่างๆ ก่อให้ประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น

สุพรรณบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางที่มีภูมิปัญญาการแสดงพื้นเมืองที่เกิดขึ้นจากวิถีชีวิต อาชีพการทำนามาแต่ดั้งเดิมของชาวสุพรรณบุรี มีประเพณี งานรื่นเริงเพลงพื้นบ้านที่ร้องเล่นกันมาแต่สมัยโบราณ เช่น เพลงฉ่อย เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเรือ เพลงอีแซว และด้วยสุพรรณบุรีเป็นเมืองเกษตรแต่ดั้งเดิม อาชีพหลักคือการทำนา และประเพณีสำคัญที่ชาวสุพรรณบุรีรู้จักดี ก็คือประเพณี "ลงแขกเกี่ยวข้าว" คนสุพรรณบุรีเป็นคนที่มิมีนิสัยรื่นเริงชอบความสนุกสนาน เมื่อออกแรงทำนาเกี่ยวข้าว ก็หาอะไรที่สนุกสนานเล่นแก้เหนื่อย ทำให้เกิดความคึกคัก ในระหว่างทำงานร่วมกัน จึงเกิดเป็นเพลงพื้นบ้านขึ้นมากมาย ดังเช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเดินกำ เพลงสงฟาง คนสุพรรณบุรีเล่นเพลงเหล่านี้มา ตั้งแต่สมัยปู่ย่าตาทวดสืบต่อกันมา และขยายเป็นแหล่งชุมเพลงใหญ่ของประเทศ การเล่นเพลงพื้นบ้านนั้น เล่นกัน

เป็นหมู่คณะ คนไหนเก่งก็เป็นพ่อเพลง แม่เพลง คนที่ร้องเองไม่ได้ ก็เป็นลูกคู่คอยกระทุ้ง บางคนก็คอยเคาะจังหวะ ตีเกราะ เคาะไม้ คนที่ร้องเล่นไม่ได้ ก็นั่งฟังหรือกระโดดโลดเต้นไปตามจังหวะ

การแสดงพื้นเมืองของสุพรรณบุรี เป็นการแสดงที่มีความสนุกสนาน ร้องเล่นกันทั่วไป เป็นที่นิยมชมชอบจนยอมรับเป็นเอกลักษณ์ของคนสุพรรณบุรี มีเพลงอีแซว เพลงฉ่อย เพลงลำตัด เพลงพวงมาลัย เพลงขอทาน ปัจจุบันการแสดงเพลงพื้นเมืองเหล่านี้กำลังถูกละเลย และสูญหายไปตามกระแสโลกยุคปัจจุบัน ดังที่ ข้าเลื่อง มณีวงศ์ (๒๕๕๗) และมนัส แก้วเขียว (๒๕๕๗) ได้กล่าวถึงปัญหาของเพลงพื้นเมืองสุพรรณบุรีว่า กำลังจะหายไป เด็กและเยาวชนไม่เห็นความสำคัญ ไม่ให้ความสนใจในการแสดงท้องถิ่น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ผลักดันศิลปะพื้นเมืองสุพรรณบุรีให้โดดเด่น ประเพณีเพลงพื้นบ้านกำลังจะหายไป พร้อมกับพ่อเพลงแม่เพลง จึงเป็นการยากที่ลูกหลานจะสืบทอดหรืออนุรักษ์ประเพณีเหล่านี้เอาไว้ อีกทั้งในปัจจุบันนี้การจัดงานการแสดงพื้นเมืองในชุมชนไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดการเชื่อมโยงถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้การแสดงพื้นเมืองจากผู้รู้ ผู้อาวุโสในท้องถิ่นสู่เยาวชน ทำให้การสืบทอดทางวัฒนธรรมกำลังจะขาดหายไป

ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสเรียนรู้ เข้าใจถึงความสำคัญ เห็นคุณค่า และได้มีโอกาสฝึกทักษะการแสดงพื้นเมืองให้สืบทอดคงอยู่ในชุมชน ให้หน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชนตระหนักเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการแสดงพื้นเมืองในชุมชน สนับสนุนให้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาการแสดงพื้นเมืองจากรุ่นสู่รุ่นอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงได้เสนอโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบทอดการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ให้ชุมชนและองค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้ร่วมมือดำเนินปฏิบัติการสืบสานวัฒนธรรมการแสดงพื้นเมืองที่จังหวัดสุพรรณบุรีต้องการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอด ให้คงอยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมเอกลักษณ์แห่งชาติสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษา

๑. ภูมิปัญญาการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านความเป็นมา ประเภทการแสดงพื้นเมือง และครุภูมิปัญญาท้องถิ่น
๒. สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบทอด การแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
๓. การอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ชุมชนและองค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ตระหนักในความสำคัญและเห็นคุณค่าการแสดงพื้นเมือง รวมทั้งมีบทบาทหลักในการดำเนินปฏิบัติการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี อย่างเป็นรูปธรรม
๒. เด็กและเยาวชนตระหนักในความสำคัญและเห็นคุณค่าของการแสดงพื้นเมือง รวมทั้งมีโอกาสรเรียนรู้ เข้าร่วมการแสดงพื้นเมืองเพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอด การแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี อย่างต่อเนื่อง
๓. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางให้กับชุมชน และ จังหวัดอื่น ๆ นำไปใช้ในการสร้างสรรค์รูปแบบเพื่อการอนุรักษ์ สืบทอดการแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่น
๔. ข้อค้นพบจากการวิจัยจะเป็นข้อมูล องค์ความรู้ให้กับชุมชน หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องในจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมในชุมชน ตลอดจนการวางแผน กำหนดนโยบาย รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมในชุมชนอย่างมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน
๕. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย รวมทั้งการนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมมาดำเนินการร่วมกับชุมชน สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน การศึกษาในระดับต่าง ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

คำถามหลักในการวิจัย

๑. การแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี มีภูมิปัญญาการแสดงพื้นเมืองด้านความเป็นมาอย่างไร มีการแสดงพื้นเมืองประเภทใดที่ชุมชนต้องการอนุรักษ์ รวมทั้งครุภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแสดงพื้นเมืองเป็นอย่างไร

๒. สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการอนุรักษ์ ส่งเสริม สืบทอดการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นอย่างไร

๓. การอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบทอดการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรีอย่างมีส่วนร่วม มีลักษณะอย่างไร

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการในจังหวัดสุพรรณบุรี เน้นการให้บุคคล/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม มีบทบาทในการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมืองในชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึงการใช้กระบวนการวิจัยในการร่วมวางแผนร่วมดำเนินการกำหนดรูปแบบการอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบทอดการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรีร่วมกับชุมชน รวมทั้งการปฏิบัติตามรูปแบบที่ร่วมกันกำหนด และประเมินผลการดำเนินการแสดงพื้นเมือง

ชุมชน หมายถึงหน่วยงานหรือองค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สถาบันการศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี หมายถึง การแสดงพื้นเมืองหรือการแสดงพื้นบ้านที่เกิดขึ้นในชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรี และเป็นที่ยินชมชอบได้รับการยอมรับให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน แต่ปัจจุบันได้รับความนิยมน้อยลง และชุมชนต้องการร่วมกันอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบทอดให้คงอยู่ต่อไป

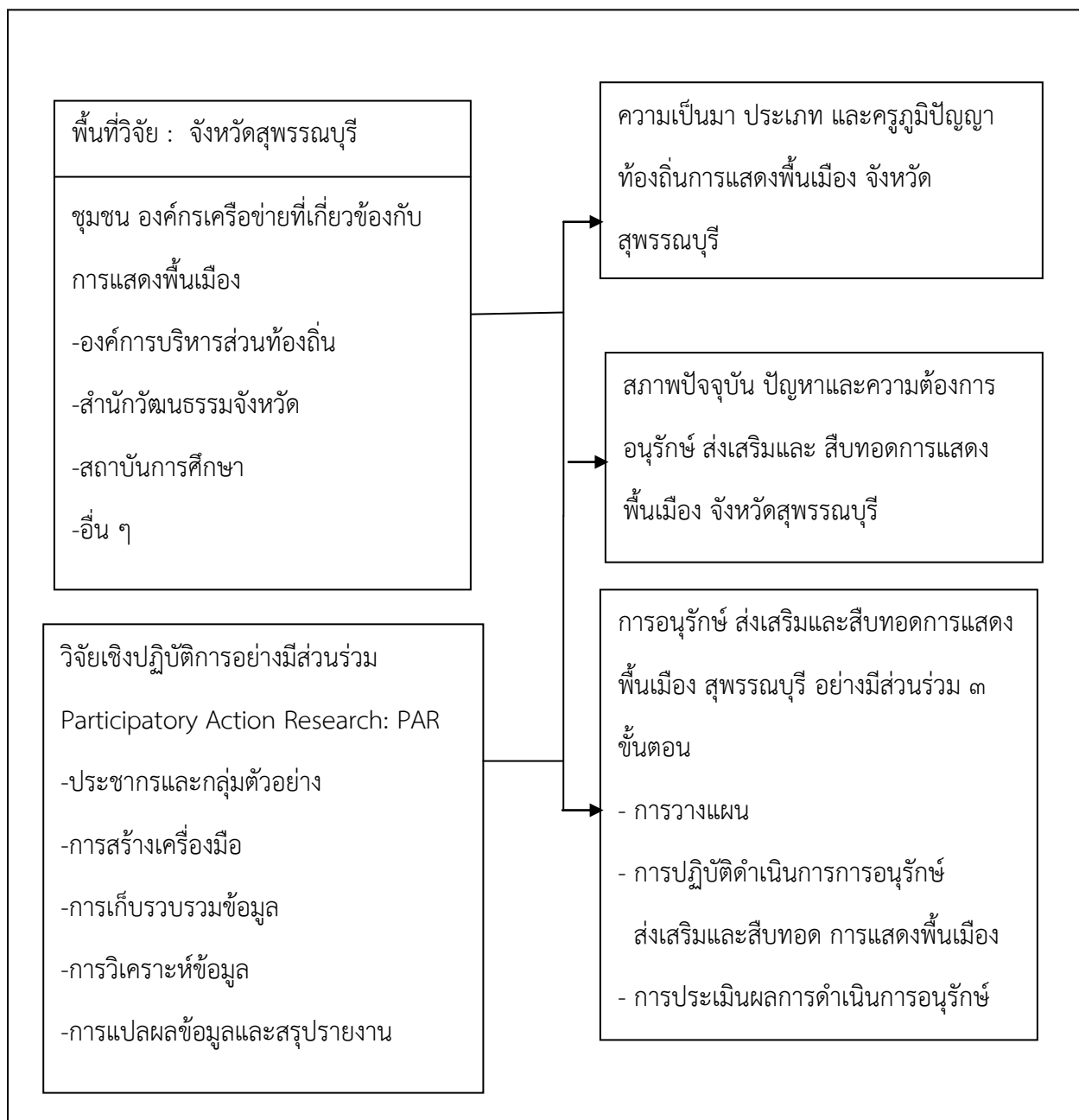
การอนุรักษ์ หมายถึงการพิทักษ์รักษาและธำรงไว้ซึ่งการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี อันจะก่อให้เกิดความรักความหวงแหนความเข้าใจและความภาคภูมิใจตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของคนรุ่นหลัง

การส่งเสริม หมายถึง การให้ความสำคัญตระหนักในคุณค่าและให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์จัดการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรีในชุมชน

การสืบทอด หมายถึงการจัดกิจกรรมการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรีให้คงอยู่ โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ การสอนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การอบรมให้เด็กและเยาวชนได้มีพื้นที่การแสดงในชุมชนอย่างต่อเนื่องจากความร่วมมือขององค์กรเครือข่าย

กรอบแนวความคิดของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมมาใช้ในการดำเนินการวิจัยร่วมกับชุมชน องค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อร่วมกันวางแผน หาแนวทางการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรีโดยกำหนดบทบาท ความรับผิดชอบขององค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการดำเนินการปฏิบัติจัดให้มีพื้นที่การแสดงพื้นเมืองในชุมชนตามรูปแบบที่ชุมชน องค์กรเครือข่ายได้ร่วมกันวางแผน ตลอดจนการประเมินผลการปฏิบัติการแสดงพื้นเมืองดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ ๑ กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอด
การแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบทอดการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี คณะวิจัยได้ศึกษาและนำเสนอในประเด็นต่อไปนี้

- ๑) การแสดงพื้นเมือง
- ๒) การอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบทอดวัฒนธรรม
- ๓) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)
- ๔) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
- ๕) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การแสดงพื้นเมือง

๑. ความหมาย ความสำคัญของการแสดงพื้นเมือง

การแสดงพื้นเมือง หรือการแสดงพื้นบ้านมีผู้ให้ความหมาย หรืออธิบายความไว้ ดังนี้

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๔ : ๗๙๔) อธิบายว่า คำว่า “พื้นบ้าน” ว่า เฉพาะถิ่น เช่น ของพื้นบ้าน มักใช้เข้าคู่กับคำว่าพื้นเมือง เช่น พื้นบ้าน พื้นเมือง และอธิบายคำว่า “พื้นเมือง” ว่า เฉพาะเมือง เฉพาะท้องถิ่น ดังเช่น ของพื้นเมือง คนพื้นเมือง นิทานพื้นเมือง

เรณู โกศินานนท์ (๒๕๓๙ : ๑) ได้ให้คำอธิบายว่า การแสดงพื้นบ้านหรือนาฏศิลป์พื้นบ้านของไทยมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานนับเนื่องมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นอย่างน้อย แบบอย่างหรือลักษณะของการแสดงพื้นบ้านนี้อาจเรียกได้ว่าแบบกระบวนการท้องถิ่น คำนี้มีความหมายถึงรูปแบบลักษณะโดยรวมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันส่งอิทธิพลต่อการเกิดหรือลักษณะความเป็นไปของการ

แสดงพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นแต่ละภาค ให้มีการแสดงออกซึ่งกรรมคัมภีร์ไหวพริบปฏิภาณ ความสนุกสนานร่าเริง ประณีตอ่อนช้อยที่แตกต่างกันไปตามลักษณะสภาพสังคมนั้น ๆ

บัวผัน สุพรรณยศ (๒๕๓๕ : ๓) ได้ให้คำอธิบายเพลงพื้นบ้านไว้ว่า เพลงพื้นบ้านเริ่มจากกลุ่มคนที่คิดขึ้นเพื่อร้อง เพื่อเล่น เพื่อหยุดพักจากการประกอบอาชีพ เป็นการผ่อนคลายโดยอัตโนมัติ ลักษณะเด่นของเพลงพื้นบ้าน คือ ใช้คำประพันธ์ง่าย ๆ ที่ฟังแล้วเข้าใจได้ทันที เช่น เพลงปฎิพากย์ ซึ่งเป็นเพลงที่ร้องโต้ตอบกันระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง โดยใช้ปฏิภาณไหวพริบหรือที่เรียกว่า “ร้องแก้” ใช้กลอนห้วนเดียวลง ๓ วรรค เป็นต้น การเสนอเรื่องราวความรัก การสะท้อนค่านิยมความเชื่อ และมีแบบแผน (pattern) การดำเนินเรื่องคล้ายกันคือ เริ่มจาก ไหว้ครู ร้องเพลงเกริ่น (เพลงออกตัว) เพลงแต่งตัว ไปสู่ บทประ (การปะทะคารมกัน) โดยเนื้อเรื่องจะมี ๓ แนวหลัก คือ แนวรัก (จีบเกี้ยว) แนวลอง (ลองภูมิ) และแนวเรื่อง (เก็บรวบรวมข้อมูล)

โครงการสารานุกรมสำหรับเยาวชนไทยโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (๒๕๔๗ : ๑๙๓-๒๐๑) ได้อธิบายการเล่นพื้นเมือง ว่า คือ การเล่นที่แสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ที่มีอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย เป็นกิจกรรมบันเทิงที่แฝงไว้ด้วยสัญลักษณ์ อันเนื่องด้วยวัฒนธรรม และประเพณี สะท้อนวิถีชีวิต และความเชื่อของสังคม ที่สืบทอดมาแต่โบราณ โดยมักสอดแทรกความสนุกสนานบันเทิง ควบคู่ไปกับการทำงาน ทั้งในชีวิตประจำวัน ในเทศกาลงานบุญ และตามระยะเวลาแห่งฤดูกาล การเล่นครอบคลุมการเล่นลักษณะต่าง ๆ การแสดง การมหรสพ กีฬา และนันทนาการ การเล่นมีทั้งของเด็ก และของผู้ใหญ่ การเล่นของเด็กจะเริ่มตั้งแต่เป็นทารกแบเบาะ จนกระทั่งเจริญวัย มีการเล่นง่าย ๆ อยู่ภายในบ้าน การเล่นสนุกนอกบ้าน และการเล่นที่นำอุปกรณ์การเล่นมาจากวัสดุธรรมชาติ เป็นการเล่นที่มุ่งเพื่อการพัฒนาร่างกาย สมอง และจิตใจตามวัย การเล่นของผู้ใหญ่ มีความซับซ้อนในวิธีการเล่นตามประเภทของการแสดง มีทั้งมุ่งแสดงเพื่อบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเป็นพิธีกรรม การเฉลิมฉลอง เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ การสมโภชในงานของพระศาสนา และการสังสรรค์

สนุกสนานบันเทิงของชาวบ้าน เพื่อความรื่นเริงในการชุมนุมกันเป็นหมู่คณะ เมื่อร่วมกันทำงาน โดยเฉพาะการทำนา และเล่นเพื่อความครึกครื้นตามประเพณีเทศกาลตรุษสารท และยามว่างในฤดูกาล

การเล่นพื้นเมืองเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ ทุกภาคของประเทศจะมีการเล่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะภาคหลายอย่างต่าง ๆ กัน นับ ตั้งแต่ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน ภาคตะวันออก และภาคใต้ การเล่นเกือบทุกชนิดมักจะมีอุปกรณ์ที่เก๋กฏกัน ๓ อย่าง คือ ดนตรี เพลง และการฟ้อนรำ ซึ่งล้วนแต่มีพื้นฐานมาจาก การเล่นพื้นบ้าน ผสมผสานกับอิทธิพลของหลวงหรือส่วนกลาง การเล่นหลายอย่าง เล่นแพร่หลายกันอยู่ทั่วทุกภาค อาจผิดแปลกกันไปบ้างใน ส่วนปลีกย่อยของลีลาการรำรำ สำเนียง ของบทร้อง ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องบังคับ การแสดง อาจไม่เหมือนกันทีเดียว แต่ในโครงสร้างหลักอันเป็นองค์ประกอบของการเล่นจะแสดงลักษณะของ ความเป็นพื้นบ้านพื้นเมือง และมีวิวัฒนาการต่อเนื่องกันตามยุคสมัย

พระอภิปรัชญา และคณะ (๒๕๒๒ : ๑๐-๑๑๐) ให้อธิบายความหมายของ “การเล่น” ไว้ว่าหมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความสนุกสนานรื่นเริงบันเทิงใจ ซึ่งมักมีกติกาการเล่นหรือการแข่งขันง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อนมากนัก จุดประสงค์ส่วนใหญ่ มุ่งเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เพื่อออกกำลังกาย และก่อให้เกิดความสามัคคีทั้งระหว่างผู้เล่นและผู้ชม การเล่นพื้นบ้านเป็นกิจกรรมที่ประชาชนร่วมกันทำเพื่อให้สนุกสนานในแต่ละท้องถิ่นหรือตำบลหมู่บ้าน การเล่นพื้นบ้านเป็นการเล่นแบบง่าย ๆ เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน มากกว่าหวังแพ้ชนะเช่นการเล่นกีฬา การเล่นเป็นการแสดงออกของการเชื่อมความสามัคคีทำให้คนคบหากันได้อย่างสนิทสนม จึงนับเป็นนันทนาการอย่างหนึ่ง การเล่นเมื่อมีการจัดเป็นระบบหรือแบบแผน มีกติกาให้คนในกลุ่มปฏิบัติ ย่อมเป็นการแสดงถึงความเจริญงอกงามของคนในกลุ่มนั้น และเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งด้วย จึงมีประโยชน์คือ

๑) ช่วยบริหารร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรง ร่างกายได้เคลื่อนไหว ทำให้จิตใจสบาย มีอารมณ์ดี เป็นการช่วยรักษาสุขภาพจิตของผู้แสดงการเล่น และคลายความตึงเครียดของประสาทได้เป็นอย่างดี

๒) ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคี รักหมู่คณะ การละเล่นพื้นบ้านแทบทุกอย่าง จะมีคนร่วมกันเล่นครวละหลาย ๆ คนมีผู้ร่วมชมและการสนับสนุนการแสดงการละเล่นด้วย บุคคลเหล่านี้จะร่วมกิจกรรมการแสดงหรือร่วมสนุกสนาน เกิดความรักใคร่กลมเกลียว นับเป็นการสร้างเสริมนิสัยที่ดีแก่คนในชุมชน

๓) ส่งเสริมการริเริ่มสร้างสรรค์ โดยมีการปรึกษาหารือ และตกลงกันถึงวิธีการเล่นดัดแปลงวิธีการละเล่นแปลก ๆ เป็นการฝึกให้รู้จักคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในสิ่งที่ดีงาม ผลที่ได้จากการแสดงการละเล่นอาจนำไปใช้ เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันต่อไปด้วย

๔) ฝึกปฎิญาณไหวพริบ ผู้เล่นทุกคน ต้องพยายามใช้สมองหรือไหวพริบของตนเอง เมื่อมีการฝึกใช้สมองหรือไหวพริบบ่อย ๆ ย่อมจะช่วยให้ผู้นั้นมีปฎิญาณไหวพริบดีขึ้น ช่วยฝึกการสังเกต และฝึกความจำด้วย ฝึกระเบียบวินัย การเชื่อฟัง และรู้จักหน้าที่

๕) สร้างเสริมขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ประชาชนได้นำมาเล่นในงานประเพณี ช่วยให้งานนั้นสนุกสนานยิ่งขึ้น การละเล่นมีส่วนส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีด้วย การละเล่นยังเป็นมรดกตกทอด ลอกเลียนแบบต่อ ๆ กันมา นับเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นด้วย การละเล่นพื้นบ้านนับว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์เป็นอย่างมากควรจะได้มีการอนุรักษ์และส่งเสริมให้คงมีอยู่ต่อไป ก่อนแสดงการละเล่น ควรจะได้มีการเตรียมบางอย่างไว้ให้พร้อม เพื่อให้การละเล่นเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นต้นว่าจัดสถานที่ที่เหมาะสม เตรียมอุปกรณ์ในขณะดำเนินการละเล่น ผู้ควบคุมหรือผู้เป็นหัวหน้าควรดูแลอย่างใกล้ชิดแก้ปัญหาเมื่อเกิดขึ้น และพยายามดูแลการละเล่น ให้ดำเนินไปตามกติกาหรือข้อตกลงให้เป็นที่สนุกสนานและพอใจของทุกฝ่าย ภายหลังการละเล่น ควรเสนอแนะผู้เล่นให้มีใจกว้าง รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ร่วมมือกันด้วยความยินดีสนุกสนาน หากมีข้อบกพร่องก็แก้ไข ให้คิดว่าการละเล่นเป็นมรดกของบรรพบุรุษที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น ถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ซึ่งอนุชนรุ่นหลังจะต้องอนุรักษ์ให้คงมีอยู่ตลอดหาทางสนับสนุน ให้มีการฟื้นฟูการละเล่นพื้นบ้านขึ้น แนะนำคนอื่นให้เป็นความสำคัญของการละเล่น

และร่วมจัดกิจกรรมการเล่นในโอกาสต่างๆ เช่น ในงานทำบุญตามประเพณี ได้แก่ บุญตรุษสงกรานต์ บุญเข้าพรรษา บุญข้าวสาก บุญออกพรรษา เป็นต้น สถานศึกษาหรือโรงเรียนควรเห็นความสำคัญของการเล่นพื้นบ้าน ครูอาจารย์ควรจะได้สนใจศึกษา ไม่ควรมองไปว่า การเล่นพื้นบ้านที่เรามีอยู่เป็นของล้าสมัย และควรพยายามนำเอาการเล่นพื้นบ้านไปฝึกให้เด็กได้เล่นกัน การเล่นบางอย่างครูอาจารย์อาจนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์แก่เด็กให้มากที่สุด

ในการแสดงพื้นบ้าน การเล่นพื้นบ้าน เกือบทุกชนิดมักจะมีดนตรี และเพลง เป็นองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งเรื่องนี้ ปรานี วงษ์เทศ (๒๕๓๓ : ๑๒) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของเพลงที่มีต่อสังคม ดังนี้คือ ๑) เพลงจะทำหน้าที่เป็นเสมือนกับตัวแทนของระบบสัญลักษณ์ในทางสังคมที่จะสะท้อนออกมาให้เห็นตามความเชื่อทางศาสนาและระบบชนชั้นในสังคม ๒) เพลงมีหน้าที่กระตุ้นให้เกิดการตอบสนองทางกายภาพ เช่น การรบ การทำสงคราม หรือการทำงาน ๓) เพลงเป็นเสมือนเครื่องควบคุมทางสังคม คอยรักษาบรรทัดฐานทางสังคมและชี้แนะระเบียบแบบแผน ที่สมควรรวมทั้งกำเนิดพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคมอีกด้วย ๔) เพลงมีบทบาทในการรักษาสถาบันที่สำคัญทางสังคม เช่น ศาสนาความเชื่อช่วยทำให้การประกอบพิธีกรรมมีเหตุผลและรักษาสัญลักษณ์ทางพิธีกรรม ๕) ทำให้เกิดความสับสนและความมั่นคงทางวัฒนธรรม นอกจากการทำหน้าที่รับใช้มนุษย์ในแง่ของจิตใจและสังคมแล้ว เพลงยังทำหน้าที่รับใช้มนุษย์ในแง่ของเศรษฐกิจและการเมืองด้วย กล่าวคือในด้านเศรษฐกิจนั้น จะเห็นได้ว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานเพลงไม่ว่าจะเป็นผู้ลงทุน นักประพันธ์ นักร้อง นักดนตรี ผู้เรียบเรียงเสียงประสาน ผู้จัดจำหน่ายตลอดจนนักจัดรายการเพลงทางวิทยุและโทรทัศน์ ล้วนได้รับผลประโยชน์มาจากการสร้างสรรค์ผลงานเพลง ในด้านการเมืองนั้นจะเห็นได้ว่าเพลงได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการโน้มน้าวใจปลุกใจปลุกระดมรวมไปถึงการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของมนุษยชน

การแสดงพื้นเมือง การแสดงพื้นบ้าน การเล่นพื้นบ้านเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มีบทบาท หน้าที่ในการสะท้อนสังคมของแต่ละพื้นที่ในด้านต่าง ๆ เป็นตัวแทน สัญลักษณ์ของระบบความเชื่อ ศาสนา ระเบียบแบบแผนในสังคม รวมทั้งการแสดงออกทางด้านศิลปวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง ความ

เป็นอยู่ของผู้คนในแต่ละชุมชน ที่นำเสนอให้เห็นสภาพของสังคมผ่านการแสดง หรือการเล่นในแต่ละยุคแต่ละสมัย ที่เชื่อมโยง ถ่ายทอดสืบทอดต่อ ๆ กันมา ถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการดำเนินชีวิตและสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญในอดีตถือว่าเป็นกิจกรรมผ่อนคลายในยามว่าง หรือเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นกุศโลบายสร้างเสริมความสามัคคีและการเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน สำหรับการละเล่นพื้นบ้านไทยมีรากฐานมาจากการเล่นของเด็กเพื่อพัฒนาทักษะความรู้ จิตใจ สังคมและอารมณ์ เป็นกิจกรรมผ่อนคลายความเครียดระหว่างงานหรือยามเสร็จสิ้นภารกิจการทำงาน ปัจจุบันยังมีการนำการเล่นพื้นบ้านไทย ไปจัดแสดงแก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย การละเล่นพื้นบ้านไทยที่อยู่ในวิถีชีวิตถูกกลืนหายไปด้วยนวัตกรรมสมัยใหม่และโลกแห่งเทคโนโลยี การสื่อสารเด็กยุคใหม่แทบจะไม่รู้จักการเล่นพื้นบ้านไทยซึ่งเป็นวัฒนธรรมอันดีงามควรจรรโลงไว้ในสังคม

การแสดงพื้นบ้าน การแสดงพื้นเมือง การละเล่นพื้นบ้าน จึงหมายถึงการแสดงที่เกิดขึ้นตามท้องถิ่นและตามพื้นที่ต่าง ๆ ของแต่ละภูมิภาค อาจพัฒนา ดัดแปลงมาจากการละเล่นพื้นเมืองของท้องถิ่นนั้น ๆ การแสดงพื้นบ้านเป็นการแสดงที่มีมาแต่สมัยโบราณ สะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละภูมิภาคถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า ที่บรรพบุรุษไทยได้สั่งสม สร้างสรรค์ และสืบทอดไว้เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ และควรที่เด็กและเยาวชนในแต่ละภูมิภาค แต่ละจังหวัด หรือแต่ละท้องถิ่นจะช่วยกันอนุรักษ์ สืบสานกันต่อไป เพื่อสะท้อนความเป็นไทยและคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของท้องถิ่นตนการแสดงพื้นบ้าน การแสดงพื้นเมือง การละเล่นพื้นบ้าน นั้นมีความสำคัญ เพราะเป็นการแสดงเพื่อก่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันตามสภาพภูมิประเทศ สังคม วัฒนธรรม แต่ละท้องถิ่น การแสดงพื้นเมืองของไทยมีหลายประเภท โดยทั่วไปจะแบ่งตามส่วนภูมิภาค ได้แก่ การแสดงพื้นเมืองของภาคเหนือ การแสดงพื้นเมืองของภาคกลาง การแสดงพื้นเมืองของอีสาน การแสดงพื้นเมืองทางใต้ โดยการแสดงพื้นเมืองในแต่ละภาคจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในเรื่องของมูลเหตุแห่งการแสดง คือ แสดงเพื่อเชลยศึกหรือบูชาเทพเจ้า เป็นการแสดงเพื่อแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือเชลยศึกหรือบูชาเทพเจ้า แสดงเพื่อความสนุกสนานในเทศกาลต่าง ๆ เป็นการแสดงเพื่อ

การรื่นเริง ของกลุ่มชนตามหมู่บ้าน ในโอกาสต่าง ๆ หรือเพื่อเกี่ยวพาราสีกันระหว่าง ชาย – หญิง แสดง เพื่อความเป็นสิริมงคล เพื่อแสดงความยินดีในโอกาสต่าง ๆ หรือใช้ในโอกาสต้อนรับแขกผู้มาเยือน แสดง เพื่อสื่อถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอันเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และวัฒนธรรมประเพณีสร้างชื่อเสียงให้ เป็นที่รู้จัก

๒. ประเภทของการแสดงพื้นเมือง

การแสดงพื้นเมือง แบ่งได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับวิธีการแบ่ง ดังเช่น แบ่งตามเขตพื้นที่ แบ่ง ตามจุดมุ่งหมายการร้อง แบ่งตามจำนวนผู้ร้อง

๒.๑ แบ่งตามเขตพื้นที่ เป็นการแบ่งตามสถานที่ที่ปรากฏเพลง อาจแบ่งเป็นภาค เช่น เพลง พื้นบ้านภาคกลาง เพลงพื้นบ้านภาคเหนือ เพลงพื้นบ้านภาคอีสาน เพลงพื้นบ้านภาคใต้ หรือแบ่งย่อยเป็น เขตจังหวัด อำเภอ ตำบล เช่น เพลงพื้นบ้านตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ เพลง พื้นบ้านของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี แบ่งตามกลุ่มวัฒนธรรมของผู้เป็นเจ้าของเพลง เป็นการแบ่งตามกลุ่มชนท้องถิ่นที่มีวัฒนธรรม หรือเชื้อชาติต่างกัน เช่น เพลงพื้นบ้านกลุ่มวัฒนธรรมไทย ไคราช เพลงพื้นบ้านกลุ่มวัฒนธรรมเขมร-ส่วย เพลงพื้นบ้านกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว เพลงพื้นบ้านกลุ่ม ไทยมุสลิม

๒.๒ แบ่งตามโอกาสที่ร้อง เป็นเพลงที่ร้องตามฤดูกาลหรือเทศกาล เช่น เพลงที่ร้องใน ฤดูกาลเก็บเกี่ยว ได้แก่ เพลงเกี่ยวข้าว เพลงสงพ่าง เพลงนา เพลงที่ร้องในเทศกาลสงกรานต์ ได้แก่ เพลง บอก เพลงร่ายพรรษา หรือเป็นเพลงที่ร้องได้ทั่วไปไม่จำกัดโอกาส เช่น ซอ หมอลำ เพลงโคราช เพลง ลำตัด เพลงฉ่อย เพลงอีแซว ในแต่ละพื้นที่จะมีเพลงที่ร้องตามเทศกาลต่าง ๆ แตกต่างกันไป

๒.๓ แบ่งตามจุดประสงค์ในการร้อง เช่น เพลงกล่อมเด็ก เพลงปลอบเด็ก เพลงประกอบ การละเล่นของเด็ก เพลงปฎิพากย์ เพลงร้องรำพัน เพลงประกอบการละเล่นของผู้ใหญ่ และเพลงประกอบ พิธีกรรม ที่มีขึ้นตามวิถีชีวิต ความเชื่อของท้องถิ่น

๒.๔ แบ่งตามจำนวนผู้ร้อง เป็นเพลงร้องเดี่ยวและเพลงร้องหมู่ เช่น เพลงกล่อมเด็ก เพลงพาดควาย เป็นเพลงร้องเดี่ยว ส่วนเพลงเกี่ยวข้าว เพลงเรือ ล้วนเป็นเพลงร้องหมู่

๒.๕ อื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีการแบ่งประเภทเพลงพื้นบ้านแบบอื่น ๆ เช่น ตามความสั้นยาวของเพลง แบ่งตามเพศของผู้ร้อง แบ่งตามวัยของผู้ร้อง แบ่งตามเขตพื้นที่เป็นภาค ๔ ภาค คือ เพลงพื้นบ้านภาคกลาง เพลงพื้นบ้านภาคเหนือ เพลงพื้นบ้านภาคอีสาน และเพลงพื้นบ้านภาคใต้ (<http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=34&chap=2&page=t34-2-infodetail04.html>)

๓. การแสดงพื้นเมืองภาคกลาง

ดังได้กล่าวข้างต้น ว่าการแสดงพื้นบ้านเมืองแบ่งได้หลายประเภท ประเภทหนึ่ง คือการแบ่งตามภาคต่าง ๆ เป็นการแสดงพื้นเมืองภาคเหนือ การแสดงพื้นเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การแสดงพื้นเมืองภาคกลาง การแสดงพื้นเมืองภาคใต้ ทั้งนี้การแสดงพื้นเมืองของแต่ละภาค มีลักษณะแตกต่างกันตามสภาพความเป็นอยู่ ภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อในแต่ละท้องถิ่น ในที่นี้นำเสนอการแสดงพื้นเมืองภาคกลาง

ภาคกลางเป็นภาคที่มีความอุดมสมบูรณ์ ได้ชื่อว่าเป็นอู่ข้าวอู่น้ำของไทย มีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำหลายสาย ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านกสิกรรมและเกษตรกรรม มีความเป็นอยู่สุขสบาย มีเวลาที่จะคิดประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์สิ่งที่สวยงามได้มาก ภาคกลางเป็นที่รวมของศิลปวัฒนธรรม การแสดงมีการถ่ายทอดสืบต่อกันและพัฒนาดัดแปลงขึ้นเรื่อย ๆ แสดงออกมาในรูปแบบของขนบธรรมเนียมประเพณี และการประกอบอาชีพ เป็นการแสดงหรือการเล่นที่เกิดขึ้นตามฤดูกาล ในลักษณะที่สนุกสนาน สอดคล้องกับวิถีชีวิตและเพื่อความบันเทิง พักผ่อนหย่อนใจจากการทำงาน หรือเมื่อเสร็จจากเทศกาลฤดูเก็บเกี่ยว การแสดงพื้นเมืองภาคกลาง เช่น เต้นกำรำเคียว เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเรือ เพลงฉ่อย เพลงอีแซว ลิเก ลำตัด กลองยาว เถิดเทิง เป็นต้น บางอย่างกลายเป็นการแสดงนาฏศิลป์

แบบฉบับไปก็มี เช่น รำวง และเนื่องจากเป็นที่รวมของศิลปะนี้เอง ทำให้คนภาคกลางรับการแสดงของ
ท้องถิ่นใกล้เคียงเข้าไว้หมด แล้วปรุงแต่งตามเอกลักษณ์ของภาคกลาง คือการรำรำที่ใช้มือ แขนและ
ลำตัว เช่น โขน ละครชาตรี ละครนอก ละครใน ลิเก หุ่น หนังใหญ่ เป็นต้น

(<http://thaidance.wordpress.com>)

เอนก นาวิกมูลและมนัส พูลผล (๒๕๓๑) ได้กล่าวถึงชนิดของเพลงพื้นเมืองในบริเวณภาค
กลางและโอกาสในการเล่นของเพลงเหล่านี้ สรุปความได้ว่าชาวบ้านได้สร้างเพลงขึ้นมากมายถึง ๔๐ กว่า
ชนิด หรือ ๔๐ กว่าทำนอง บางเพลงรู้จักกันแต่เฉพาะในถิ่น เช่น เพลงร่อยพรธษา มีเฉพาะในกาญจนบุรี
บางเพลงรู้จักเฉพาะในถิ่นจังหวัด เช่น เพลงระบำบ้านนา มีในแถบนครนายก ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทราและ
บางเพลงก็รู้จักและร้องกันแพร่หลายในทุกจังหวัด เช่น เพลงแห่นางแมว เพลงฉ่อย เป็นต้น เพลงพื้นเมือง
เหล่านี้ บ้างก็ใช้ฉันทลักษณ์หรือรูปแบบกลอนที่เหมือนกันผิดกันแต่เพียงทำนองและการร้องรับของลูกคู่
บ้างก็ใช้ฉันทลักษณ์ที่คล้ายคลึง และบ้างมีฉันทลักษณ์ที่ไม่คล้ายเพลงใด ๆ เลยซึ่งแม้แต่ทำนองเดียวกันแต่
ละถิ่นก็อาจเรียกชื่อและร้องผิดแผกไปบ้างตามสำเนียงและการถ่ายทอด

สมบัติ สุขบรรจง (๒๕๔๔ : ๖๓) อธิบายว่า การแสดงพื้นเมืองของภาคกลางจะเน้นในเรื่อง
การโต้ตอบด้วยการมโหรีที่คมคาย เนื่องมาจากผู้คนในท้องถิ่นติดต่อไปมาหาสู่กันได้โดยง่ายการสื่อสาร
ถึงกัน สามารถทำได้ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน การรวมกลุ่มผู้คนเพื่อร่วมกันประกอบกิจกรรมอย่างใด
อย่างหนึ่ง จึงสามารถทำได้ไม่ยาก เมื่อมารวมกลุ่มกันแล้วย่อมต้องมีการพูดจาทักทายหรือหยอกล้อกัน
บ้างตามประสา ดังนั้นการเล่นแบบโต้ตอบการเป็นคำกลอนจึงเกิดขึ้นเพื่อความเพลิดเพลินและ
สนุกสนานเพิ่มขึ้น สีสันท่าทางก็เริ่มมีขึ้นตามไปด้วย คือเริ่มมีการขยับแขนขากรีดกรายรำไปตาม
จังหวะตามอารมณ์ความสนุกสนาน และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความคิดประดิษฐ์การเล่นมากมาย
จึงทำให้การแสดงพื้นเมืองของภาคกลางหนักไปในทางโต้ตอบกันด้วยคำพูดอันมีอารมณ์คมคาย นักแสดงใน
ทุกวันนี้หลายคนอาจมองว่าการเป็นนักแสดงนั้นเป็นเรื่องที่สามารถทำได้ไม่ยากเพียงมีรูปร่างหน้าตาที่ดี
ร่างกายที่สมบูรณ์พร้อม และความอยากที่จะแสดงออกรวมทั้งแรงสนับสนุนจากแหล่งเงินทุนก็สามารถ

นำพาให้เข้าสู่เวทีการแสดงได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งคงปฏิเสธไม่ได้ว่ามีคนจำนวนไม่น้อยที่เข้าสู่วงการและเรียกขานตนเองว่านักแสดงโดยอาศัยคุณสมบัติดังที่กล่าวมา แต่ในจำนวนคนเหล่านั้นคงมีไม่มากนักที่เข้าใจความแตกต่างระหว่างคำว่า “แสดงได้” กับ “แสดงเป็น” การเป็นนักแสดงที่ดีหรือที่เรียกว่าเป็นนักแสดงที่แสดงเป็นนั้นย่อมมีความแตกต่างเป็นอย่างมากกับนักแสดงที่คิดว่าตนสามารถแสดงได้ เพราะนอกเหนือไปจากความอยากที่จะแสดงแล้ว การแสดงที่ดีนั้นยังต้องอาศัยทักษะและความสามารถอย่างสูงเพื่อทำให้การแสดงเต็มไปด้วยศิลปะนักแสดงที่ดีจะต้องรู้จักตนเอง รู้จักที่จะเรียนรู้และฝึกฝนให้ตนนั้นมีความพร้อมอยู่เสมอ ความพร้อมที่กล่าวถึงนี้มีใช้ความพร้อมในเรื่องรูปร่างหน้าตาเพียงอย่างเดียว แต่ยังหมายรวมถึงความพร้อมในด้านร่างกายและจิตใจจนสามารถที่จะปฏิบัติงานด้านการแสดงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นงานที่แสดงออกให้เห็นถึงความงดงามในเชิงศิลปะอีกด้วย

สำหรับเพลงพื้นเมืองภาคกลาง ส่วนใหญ่เป็นเพลงโต้ตอบหรือเพลงปฏิพากย์ เป็นเพลงที่หนุ่มสาวใช้ร้องโต้ตอบเกี่ยวพาราสักัน มักร้องกันเป็นกลุ่มหรือเป็นวง ประกอบด้วย ผู้ร้องนำเพลงฝ่ายชาย และฝ่ายหญิงที่เรียกว่า พ่อเพลง แม่เพลง ส่วนคนอื่น ๆ เป็นลูกคู่ร้องรับ ให้จังหวะด้วยการปรบมือ หรือใช้เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ เช่น กรับ ฉิ่ง พลุโต้ตอบนี้ ชาวบ้านภาคกลางนำมาร้องเล่นในโอกาสต่าง ๆ ตามเทศกาล หรือในเวลาที่มาวมกลุ่มกัน เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือบางเพลงก็ใช้ร้องเล่นไม่จำกัดเทศกาล ในที่นี้แบ่งเพลงพื้นบ้านเป็น ๕ กลุ่ม คือ

๑) เพลงที่นิยมร้องเล่นในฤดูน้ำหลาก เทศกาลกฐินและผ้าป่า ในช่วงเทศกาลออกพรรษา ได้แก่

- เพลงเรือ ร้องกันทั่วไปในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเฉพาะพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี สุพรรณบุรี ลพบุรี
- เพลงเครื่องท่อน เพลงโก่งป้า ร้องอยู่แถบพระนครศรีอยุธยา
- เพลงหน้าเอย เพลงยี่มเอย เพลงไซ้ ร้องในนครนายก
- เพลงรำพาข้าวสาร ปทุมธานี
- เพลงร่อยภาษา กาญจนบุรี

๒) เพลงที่นิยมเล่นในเทศกาลเก็บเกี่ยว เป็นเพลงที่ร้องเล่นในเวลาลงแขกเกี่ยวข้าว และนวด

ข้าว

- เพลงเกี่ยวข้าว เพลงกัม อ่างทอง สุพรรณบุรี
- เพลงเดินกำ อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา
- เพลงเดินกำรำเคียว นครสวรรค์
- เพลงจากอำเภอพนมทวน กาญจนบุรี
- เพลงสงฟาง สุพรรณบุรี กาญจนบุรี อ่างทอง สิงห์บุรี
- เพลงพานฟาง สุพรรณบุรี กาญจนบุรี
- เพลงส่งคอลำพวน กาญจนบุรี นครปฐม ราชบุรี
- เพลงชักกระดานกาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม สิงห์บุรี อ่างทอง
- เพลงโถก ราชบุรี ใช้ร้องเล่นเวลาหยุดพักระหว่างนวดข้าว

๓) เพลงที่นิยมเล่นในเทศกาลสงกรานต์ เป็นเพลงที่ร้องเพื่อความสนุกสนาน รื่นเริง และบาง

เพลงเป็นเพลงที่ใช้ประกอบการละเล่นของหนุ่มสาว ได้แก่

- เพลงพืชม้วน เล่นกันในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี อุทัยธานี นครสวรรค์

สุโขทัย กำแพงเพชร ตาก

- เพลงพวงมาลัย นครปฐม เพชรบุรี กาญจนบุรี อ่างทอง นครสวรรค์
- เพลงระบำ เพลงระบำบ้านไร่ พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี อ่างทอง สุพรรณบุรี
- เพลงฮินเลเล พระนครศรีอยุธยา นครสวรรค์ สุโขทัย พิษณุโลก
- เพลงคล้องช้าง สุพรรณบุรี กาญจนบุรี นครปฐม
- เพลงข้าเจ้าหงส์ พระนครศรีอยุธยา
- เพลงข้าเจ้าโลม นครสวรรค์ อุทัยธานี
- เพลงเหย่ย กาญจนบุรี

- เพลงกรุ่น อุทัยธานี พิษณุโลก
- เพลงซึกเย่อ อุทัยธานี
- เพลงเข้าผี เกือบทุกจังหวัดของภาคกลาง
- เพลงสังกรานต์ เป็นเพลงใช้ร้องย่ำประกอบทำรำ ไม่มีชื่อเรียกโดยตรง ในที่นี้

เรียกตามคำของยายทองหล่อ ทำเลทอง แม่เพลงอาวุโสชาวอยุธยา

๔) เพลงที่ใช้ร้องเวลามารวมกันทำกิจกรรมอย่างหนึ่ง ได้แก่

- เพลงโซลกแป้ง ร้องโต้ตอบกันเวลาลงแขกโซลกแป้งทำขนมจีน ในงานทำบุญ ของชาวอ่างทอง ชวนครสวรรค์
- เพลงแห่นาคหรือสังนาคร ร้องกันทั่วไปในภาคกลาง ในงานบวชนาคขณะแห่นาคไปวัดหรือรับไปทำขวัญนาค

๕) เพลงที่ร้องเล่นไม่จำกัดเทศกาล เป็นเพลงที่ร้องเพื่อความสนุกสนานรื่นเริงในงานบุญ ประเพณีต่าง ๆ ร้องรำพันแสดงอารมณ์ความรู้สึก ร้องประกอบการละเล่น หรือร้องโดยที่มีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่

- เพลงเทพทอง เป็นเพลงพื้นบ้านที่เก่าที่สุด ตามหลักฐานในวรรณคดีและหนังสือเก่าบันทึกไว้ว่า นิยมเล่นตั้งแต่สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี สมัยรัตนโกสินทร์ จนถึง รัชกาลที่ ๖

- เพลงลำตัด
- เพลงโนเนโนนา
- เพลงแอ่วเกล้าซอ
- เพลงแห่เจ้าบัว
- เพลงพาดควาย
- เพลงปรบไก่อ
- เพลงขอทาน

- เพลงฉ่อย มีชื่อเรียกอื่นๆ เช่น เพลงวง เพลงเป่ เพลงฉ่า เพลงตะขาบ
- เพลงทรงเครื่อง
- เพลงระบำบ้านนา
- เพลงอีแซว
- เพลงรำโทน
- เพลงสำหรับเด็ก เพลงกล่อมเด็ก เพลงปอบเด็ก เพลงประกอบการละเล่นเด็ก

เพลงพื้นเมืองภาคกลางที่แพร่หลายได้ยืกันทั่วๆ ไป และมีพ่อเพลงแม่เพลงที่ยังจดจำร้องกันได้ ยังคงมีจำนวนไม่มากนัก (<http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=34&chap=2&page=t34-2-infodetail04.html>) ในที่นี้จะนำเสนอเพลงอีแซว เพลงเรือ เพลงต้นกำ เพลงพิชฐาน เพลงระบำบ้านไร่ เพลงพวงมาลัยซึ่งเป็นเพลงพื้นเมืองที่มีการแสดงกันอย่างแพร่หลายในภาคกลาง

- เพลงอีแซว เป็นเพลงพื้นบ้านประจำท้องถิ่นของสุพรรณบุรี มีกำเนิดและแพร่หลายในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีและใกล้เคียง เพลงอีแซวมีความเป็นมาที่ยาวนาน มากกว่า ๑๐๐ ปี โดยในช่วงแรก ๆ นั้นมีลักษณะเป็นเพลงปฏิพากย์ คือเป็นเพลงโต้ตอบ ที่หนุ่มสาวใช้ร้องยั่วเย้าเกี่ยวพาราสีกันอย่างง่ายๆ สั้นๆ กระทั่งเมื่อ ๖๐ - ๗๐ ปี ที่ผ่านมามีได้พัฒนาเป็นเพลงปฏิพากย์ยาว คือมีเนื้อเพลงที่ใช้ร้องในแต่ละครั้งยาวมากขึ้น พร้อมกับมีการดัดแปลงทำนองและลักษณะการร้องรับของลูกคู่ นอกจากนั้นยังได้มีการพัฒนาเสื้อผ้าของผู้แสดง โดยนุ่งโจงกระเบนทั้งฝ่ายชายและหญิง ส่วนเสื้อนั้นฝ่ายหญิงใส่เสื้อแขนสั้นคอกลมหรือ คอเหลี่ยมกว้าง ฝ่ายชายมักใส่เสื้อแขนสั้นคอกลม สร้างสรรค์ความสะดุดตาด้วยสี ที่ฉูดฉาดเพื่อดึงดูดใจผู้ชม ด้วยความนิยมในเพลงอีแซวทำให้สามารถแสดงได้เกือบทุกสถานที่และทุกโอกาสเพียงแต่จะไม่มีการแสดงในงานแต่งงาน

- เพลงเรือ เป็นเพลงพื้นบ้านที่เล่นกันมานานในสุพรรณบุรี (<http://www.gotoknow.org/posts/128738>) เป็นเพลงที่ร้องเล่นในฤดูน้ำหลากราว ๆ เดือน ๑๑ - ๑๒ มีประเพณีทอดกฐินทอดผ้าป่า วัดต่าง ๆ มักจัดงานไหว้พระประจำปีขึ้น ชาวบ้านก็ลงเรือไปทำบุญกัน ระหว่างนั้นคนที่ “เป็นเพลง” คือคนที่ร้องเพลงเรือได้ ก็นิยมลอยเรือเล่นเพลงกันไป พ่อเพลงแม่เพลง มีทั้งระดับสมัครเล่นและระดับมืออาชีพ ลักษณะเด่นของเพลงเรือที่ไม่เหมือนเพลงอื่นคือการร้องรับว่า “ฮ้า..ไฮ้” วิธีร้องเล่นเป็นการลงไปร้องกันในเรือ ได้ตอบกันระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิง เนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับเรื่องความรัก เป็นการเกี้ยวพาราสี หรืออาจมีการร้องเป็นชุดเป็นดับไป เช่น ดับตีหมากผัว คือหญิง ๒ คน เป็นเมีย น้อย เมียหลวง หรือดับชิงชู คือเมียหนีตามชูไป เนื้อร้องมีทั้งเป็นบทที่ท่องจำสืบ ๆ กันมาและที่ด้นเป็นกลอนสด ๆ นิยมเล่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี สุพรรณบุรี และลพบุรี ช่วงเทศกาลกฐิน ผ้าป่า หรืองานนมัสการ งานบุญประจำปีของวัด ซึ่งเป็นฤดูน้ำหลาก ชาวนาวางเว้นจากการทำนา รอน้ำลด และรวงข้าวสุก ก็จะพากันพายเรือมาทำบุญไหว้พระและเล่นเพลง เรือที่ใช้มีเรือมาดสี่แจว เรือพายมาทุกลำจุดตะเกียงเจ้าพายุ หรือตะเกียงลานไว้กลางลำเรือ ธรรมเนียมในการเล่นมีเรือฝ่ายชายและฝ่ายหญิง จำนวนผู้เล่นขึ้นอยู่กับขนาดของเรือประมาณ ๙ - ๑๐ คน มีพ่อเพลง แม่เพลง ส่วนที่เหลือเป็นลูกคู่ ใช้กลอนลงสระเสียงเดียวกันไปเรื่อย ๆ

- เพลงต้นกำ มีอยู่ทั่วไปแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา นิยมเล่นในจังหวัดอ่างทอง สิงห์บุรี สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา และนครนายก ส่วนมากจะร้องเล่นระหว่างช่วงหยุดพักเมื่อเกี่ยวข้าวไปถึงอีกคันนาหนึ่ง หรือมักเล่นตอนเย็นหลังเลิกเกี่ยวข้าวแล้ว ผู้เล่นจะยืนล้อมเป็นวงกลม หรืออาจยืนเป็นแถวหน้ากระดาน หันหน้าเข้าหากัน มือซ้ายถือรวงข้าว มือขวาถือเคียว พ่อเพลงแม่เพลงอาจมีหลายคนช่วยกันร้องแก้ หรือร้องโต้ตอบฝ่ายตรงข้าม ส่วนคนอื่น ๆ เป็นลูกคู่รับว่า "เฮ้ เอ้า เฮ้ เฮ้"

- เพลงพิชฐาน เพลงพิชฐานนิยมเล่นในช่วงเทศกาลสงกรานต์ โดยเล่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อุทัยธานี นครสวรรค์ สุพรรณบุรี กาญจนบุรี และสุโขทัย เมื่อหนุ่มสาวทำบุญตักบาตรที่วัดแล้ว ก็จะพากันเก็บดอกไม้เข้าไปไหว้พระในโบสถ์ หญิงและชายนั่งคนละข้าง มือถือพานดอกไม้ เพลง

ขึ้นต้นด้วยคำว่า "พิชฐาน" มาจากคำว่า อธิษฐาน เพื่อขอพรพระ ฝ่ายชายเริ่มว่าเพลงก่อน ฝ่ายหญิงร้องแก้ เมื่อฝ่ายใดร้อง ลูกคู่ฝ่ายนั้นร้องรับ ไม่ต้องปรบมือ เกี่ยวพาราสีกันไปในเนื้อเพลงซึ่งเป็นกลอนสั้นๆ เพียง ๔ ววรรค และมักยกเอาชื่อหมู่บ้านมาสัมผัสกับชื่อดอกไม้ เพลงพิชฐานนี้จุดประสงค์นอกจากเพื่อการขอพรแล้ว แก่นของเพลง คือ การทำให้ผู้อธิษฐาน ซึ่งเป็นหนุ่มสาว จะได้มีความสุขสนุกสนาน ได้แสดงออกเกี่ยวพาราสี กระเช้าเข้าแห่ ส่วนมากจะไม่ถือโกรธกัน ถ้าร้องเกินเลยไป

- เพลงระบำบ้านไร่ เพลงระบำมอญ ๓ แบบ คือ เพลงระบำบ้านไร่ เพลงระบำบ้านนา และเพลงระบำ เล่นในงานเทศกาลสงกรานต์ และงานนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ เป็นเพลงร้องโต้ตอบระหว่างชายหญิง เนื้อเพลงเกี่ยวเนื่องกับการเกี่ยวพาราสี นิยมเล่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี สุพรรณบุรี ลพบุรี นครสวรรค์ และอุทัยธานี โดยชายและหญิงจะยืนล้อมวง ปรบมือเป็นจังหวะ และผลัดกันเป็นต้นเพลง ส่วนที่เหลือจะเป็นลูกคู่ร้องรับ

- เพลงพวงมาลัย เป็นเพลงร้องโต้ตอบระหว่างชายและหญิง นิยมเล่นกันแถบภาคกลางทั่วไปแทบทุกจังหวัด ในงานเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันสงกรานต์ งานโกนจุก งานบวชนาค งานมงคลต่างๆ โดยเลือกสถานที่เล่นเพลง เป็นลานกว้าง ๆ ยืนล้อมเป็นวงกลม แบ่งเป็นฝ่ายชายครึ่งวงฝ่ายหญิงครึ่งวง มีพ่อเพลง แม่เพลง ผลัดกันร้อง ส่วนที่เหลือจะเป็นลูกคู่ปรบมือเป็นจังหวะ และร้องรับฝ่ายของตน

๔. การแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

สุพรรณบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางที่มีการแสดงพื้นเมืองหรือการแสดงพื้นบ้านมากมาย ด้วยเหตุที่คนสุพรรณมีวิถีชีวิตใกล้ชิดอยู่กับเพลงพื้นบ้าน เพลงจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจิตวิญญาณของคนสุพรรณบุรีเกือบทุกคน ทำให้เกิดศิลปินพื้นบ้าน ศิลปินแห่งชาติ และศิลปินที่มีชื่อเสียงมากมายอาทิ ครูมนตรี ตราโมท แม่บัวผัน จันทรศรี ค รูแจ้ง คล้ายสีทอง แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ ครูไวพจน์ เพชรสุพรรณ เป็นต้น เพลงพื้นบ้านเป็นการแสดงที่สำคัญและมีชื่อเสียงของจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ร้องเล่นกันมาแต่สมัยโบราณ เพลงพื้นบ้านของจังหวัดสุพรรณบุรีเช่น เพลงฉ่อย เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเรือ เพลงอีแซว เนื่องด้วยสุพรรณบุรีเป็นเมืองเกษตรแต่ดั้งเดิม อาชีพหลักคือการทำนาและประเพณีสำคัญที่ชาว

สุพรรณบุรีจักดี ก็คือประเพณี "ลงแขกเกี่ยวข้าว" คนสุพรรณบุรีเป็นคนที่นิสัยรื่นเริง ชอบความสนุกสนาน เมื่อออกแรงทำนาเกี่ยวข้าวก็หาอะไรที่สนุกเล่นแก้เหนื่อย ทำให้เกิดความคิดคึกในระหว่างทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดเพลงพื้นบ้านขึ้นมากมาย ไม่ว่าจะเป็น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเต็นกำ เพลงสงฟาง คนสุพรรณบุรี เล่นเพลงเหล่านี้มาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตาทวดสืบทอดกันมาและขยายเป็นแหล่งชุมเพลงใหญ่ของประเทศ การ เล่นเพลงพื้นบ้านนั้นไม่ได้เล่นแค่คนสองคน แต่เล่นกันเป็นหมู่คณะ คนไหนเก่งก็เป็นพ่อเพลง แม่เพลง เก่งน้อยร้องเองไม่ได้ ก็เป็นลูกคู่คอยกระทุ้ง บางคนก็คอยเคาะจังหวะ ตีเกราะเคาะไม้ตามสนุก พวกที่ร้องเล่น ไม่ได้กั้นั่งฟังหรือกระโดดโลดเต้นไปตามจังหวะ การแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรีจึงมีลักษณะเช่นเดียวกับการแสดงพื้นเมืองภาคกลาง ที่เป็นการแสดงที่เล่นสืบทอดกันมาที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไปและเป็นเอกลักษณ์ของสุพรรณบุรี ประกอบด้วยเพลงอีแซว เพลงฉ่อย เพลงพวงมาลัย เพลงเต็นกำรำเกี่ยว เป็นต้น (<http://www.suphan.biz/plengesaew.htm>)

โดยสรุป การแสดงพื้นบ้าน การแสดงพื้นเมือง การละเล่นพื้นบ้าน หมายถึงการแสดงที่เกิดขึ้นตามท้องถิ่นต่าง ๆ ในแต่ละภูมิภาค เป็นการแสดงที่มีมาแต่สมัยโบราณ สะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้นถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สั่งสม สร้างสรรค์ และสืบทอดไว้จนเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมีลักษณะแตกต่างกันตามสภาพภูมิประเทศ สังคม วัฒนธรรม แต่ละท้องถิ่น การแสดงพื้นบ้าน การแสดงพื้นเมือง การละเล่นพื้นบ้าน นั้นมีความสำคัญ เพราะก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีประโยชน์ต่อร่างกาย จิตใจ สร้างความรัก ความสามัคคี ของคนในชุมชน โดยทั่วไปแบ่งประเภทการแสดงได้ตามส่วนภูมิภาค ได้แก่ การแสดงพื้นเมืองของภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้ โดยการแสดงพื้นเมืองในแต่ละภาคจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในเรื่องของมูลเหตุแห่งการแสดง คือ เพื่อเช่นสรวงหรือบูชาเทพเจ้า เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง ในเทศกาลต่าง ๆ แสดงเพื่อความเป็นสิริมงคล แสดงความยินดีในโอกาสต่างๆ หรือต้อนรับผู้มาเยือน สำหรับการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรีที่มีชื่อเสียงและเป็นเอกลักษณ์ของสุพรรณบุรี ได้แก่ เพลงอีแซว เพลงฉ่อย เพลงพวงมาลัย และเพลงเต็นกำรำเกี่ยว

การอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบทอดวัฒนธรรม

๑. ความหมาย ความสำคัญ

คำว่า การอนุรักษ์ (conservation) หมายถึง การเก็บรักษา สงวน ซ่อมแซม ปรับปรุง และใช้ประโยชน์ตามความต้องการอย่างมีเหตุผลต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดคุณภาพสูงสุดในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์อย่างถาวรต่อไป (<http://th49.ilovetranslation.com/IDiKNMTZq7A=d/>)

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (๒๕๕๐ : ๖๘) อธิบายงานอนุรักษ์วัฒนธรรมว่าหมายถึง การพิทักษ์รักษาและธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เพื่อก่อให้เกิดความรักความหวงแหน ความเข้าใจและความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นและความเป็นชาติ ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของคนรุ่นหลัง กิจกรรมหลักที่ควรดำเนินการ คือ การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น การจัดทำทะเบียนผลิตผลทางวัฒนธรรมเพื่องานอนุรักษ์ การจัดทำงบประมาณสนับสนุนอนุรักษ์วัฒนธรรม การรณรงค์ให้เกิดความตื่นตัวตระหนักในคุณค่าและให้ความร่วมมือในงานอนุรักษ์วัฒนธรรม การออกข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เอื้อต่องานอนุรักษ์วัฒนธรรม การจัดสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนงานอนุรักษ์วัฒนธรรมการประชาสัมพันธ์งานอนุรักษ์วัฒนธรรม การยกย่องและเชิดชูเกียรติบุคคลหรือหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จในงานอนุรักษ์วัฒนธรรมและการติดตามประเมินผล

จันทิรา ธนสงวนวงศ์ (<http://e-learning.e-tech.ac.th/learninghtml/s1301/unit012.html>) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมและการสืบทอดวัฒนธรรม ไว้ว่าวัฒนธรรมไทยเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย เป็นเครื่องวัดความเจริญ หรือความเสื่อมของสังคมซึ่งมีผลต่อความก้าวหน้าของประเทศ การสืบทอดวัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนและสังคมไทยอยู่หลายประการ คือ ทำให้มองเห็นวิถีความเป็นไทย ความคิดสร้างสรรค์ ทั้งทางด้านศาสนา สังคม วัฒนธรรม การปกครอง ทำให้คนไทยเป็นผู้มีความรับผิดชอบ รู้จักรักษาระเบียบวินัย มีความรักชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ รู้จักพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นการเสริมสร้างในการปลูกจิตสำนึกที่ดีงาม

เหมาะสมกับสภาพของสังคมไทยสืบไป ทำให้คนไทยทั้งชุมชนเมืองและชุมชนชนบท เกิดความร่วมมือร่วมใจส่งเสริมขนบธรรมเนียมที่ดีงามนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่คนในชาติเป็นที่รู้จักของชาวโลกทำให้เกิดการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งซึ่งนับว่าเป็นการสืบทอดเอกลักษณ์ไทยเพื่อให้อยู่คงอยู่ในสังคมสืบต่อไป

วิชัย ภูโยธิน (๒๕๕๖) ได้เขียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยไว้ว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยนั้นต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนไทยทุกคนมีวิธีการหลายวิธี ได้แก่ ๑) การศึกษาค้นคว้า และการวิจัยวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งที่มีการรวบรวมไว้แล้วและยังไม่ได้ศึกษา เพื่อทราบความหมาย และความสำคัญของวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นมรดกของไทยอย่างถ่องแท้ ๒) ส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่าร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติและของท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้าใจและมั่นใจแก่ประชาชนในการปรับเปลี่ยนและตอบสนองกระแสวัฒนธรรมอื่นๆ อย่างเหมาะสม ๓) ผนึกพลังให้ประชาชนและภาคเอกชน ตระหนักในสำคัญของวัฒนธรรมว่าเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันในการส่งเสริมสนับสนุนประสานงานการบริการความรู้วิชาการ และทุนทรัพย์สำหรับจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ๔) ส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศโดยการใช้ศิลปะวัฒนธรรมที่เป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน ๕) สร้างทัศนคติความรู้และความเข้าใจว่าทุกคนมีหน้าที่เสริมสร้างฟื้นฟูและการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติของชาติและมีผลโดยตรงของความเป็นอยู่ของทุกคนและ ๖) จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรมเพื่อเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานให้ประชาชนเข้าใจสามารถเลือกสรรตัดสินใจและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตทั้งนี้สื่อมวลชนควรมีบทบาทในการส่งเสริม และสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้นด้วย

สำหรับการส่งเสริมและสืบทอดวัฒนธรรมนั้นก็เป็นสิ่งที่สำคัญ ซึ่งเรื่องนี้ได้มีการอธิบายไว้ว่า (http://nittayajantam.blogspot.com/p/1_9385.html) การพัฒนาและสืบทอดวัฒนธรรมไทย เป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง ที่จะดำรงไว้ซึ่งสิ่งที่ดีงามสืบไป การเรียนรู้และฝึกตนเองให้เห็นคุณค่าจึงเป็น

วิธีการที่ดี และควรทำตั้งแต่วัยเด็ก ด้วยการปลูกจิตสำนึก โดยสถาบันที่สำคัญของชาติต้องให้ความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะการอบรมสั่งสอน หรือการปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี การสืบทอดวัฒนธรรมไทยที่สำคัญ ได้แก่

๑) การปลูกฝังค่านิยมที่ดี ซึ่งต้องเริ่มที่พ่อ - แม่ ควรเป็นตัวอย่างที่ดี อบรมสั่งสอนลูกให้เป็นคนดีของสังคม

๒) การจัดวิชาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีไว้ในหลักสูตรทุกระดับชั้น เพื่อเป็นการปลูกฝัง และสั่งสมความรู้ ประสบการณ์ตั้งแต่เด็ก ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากสถาบันการศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่กระทรวงศึกษา และภาคเอกชน ได้แก่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ

๓) การสนับสนุนส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีอย่างจริงจัง โดยประสานงานกับหน่วยงานของจังหวัดหรือท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน ช่วยจัดงานฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีให้เป็นที่รู้จัก

๔) การจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีไทย โดยใช้การท่องเที่ยว เช่นโครงการ Unseen Thailand เที่ยวเมืองไทยไม่ไปไม่รู้ เป็นต้น

๕) การจัดงานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สินค้าไทย เช่นงานเกี่ยวกับ OTOP (One Tambol One Product) หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีการสาธิตเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีไทย เรื่องของอาชีพ การแสดงพื้นบ้านต่าง ๆ อาจจัดงานใหญ่ เช่น ที่ศูนย์การประชุมแห่งชาติ หรือหน่วยงานของเอกชน

๖) การเสนอข่าวประกาศเกียรติคุณบุคคลที่ประพฤติตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนทั่วไป เช่น แม่ดีเด่น ลูกกตัญญู หรือผู้ที่มีผลงานหรืออนุรักษ์ผลงานเกี่ยวกับ

๗) การส่งเสริมให้สถาบันทางศาสนาเป็นศูนย์รวมแหล่งความรู้แขนงต่าง ๆ เช่นวัด หรือ พระสงฆ์ มีส่วนในการช่วยปลูกฝังส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการเทศน์ การอบรม การเรียนการสอน

โดยสรุป การอนุรักษ์คือการใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและยังคงรักษาศักยภาพสำหรับการใช้ประโยชน์ของลูกหลานต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางอนุรักษ์เหล่านี้ นำมาใช้ในการอนุรักษ์การแสดงพื้นเมืองให้คงอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป สำหรับการส่งเสริมและสืบทอดวัฒนธรรมนั้นเป็นกระบวนการพัฒนาและสืบทอดวัฒนธรรมไทยเพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งสิ่งที่ดีงาม เป็นการเรียนรู้และฝึกให้เห็นคุณค่าสมควรทำตั้งแต่วัยเด็ก ด้วยการปลูกจิตสำนึก โดยสถาบันที่สำคัญ ๆ ควรให้ความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะการอบรมสั่งสอน หรือการปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี

๒ การอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบทอดการแสดงพื้นเมือง

การแสดงพื้นเมืองถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรม จึงเป็นเรื่องที่ต้องมีการอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบทอดให้อยู่ควบคู่กับสังคมไทยให้คงอยู่เป็นมรดกของชนรุ่นหลังต่อไป ทั้งนี้โดยการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรม ตลอดจนการแสดง ปรับปรุงรูปแบบ หรือประยุกต์บางอย่างให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัยยิ่งขึ้น ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้าน ผู้ดำเนินงานให้มีโอกาสแสดงศักยภาพ มีการยกย่องประกาศเกียรติคุณผู้แสดงในลักษณะต่างๆ และเผยแพร่ในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ

การอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดเพลงพื้นบ้านนั้นสิ่งสำคัญก็คือ การศึกษาซึ่งสาระสำคัญ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กล่าวถึงจุดหมายหลักการศึกษาไว้ในมาตรา ๖ ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์โดยแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กล่าวถึงการจัดการศึกษาว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การจัดการศึกษาสามารถดำเนินการได้ใน ๓ รูปแบบคือการศึกษาระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยต้องเน้นทั้งความรู้คุณธรรมและกระบวนการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ๒๕๔๒ : ๓)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า วัฒนธรรมเป็นผลผลิตของมนุษย์โดยรวมที่เกิดจากการเรียนรู้มาจากคนรุ่นก่อนและมีการสืบทอดเป็นประเพณีกันมา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่ครอบคลุมถึงความคิด ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะการละเล่น วรรณคดี ดนตรี ศิลธรรม ภาษา กฎหมายและสิ่งเหล่านี้ที่มนุษย์สร้างขึ้นมีการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นต่อ ๆ มาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องยาวนานมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ทำให้มีการสืบสานวัฒนธรรมนั้น ๆ การสืบสานจึงเป็นการทำให้มีความต่อเนื่องสืบทอดกันไปและเชื่อมต่อไม่ให้ขาดหายไป

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล โดยมีหลักสูตรแกนกลางของประเทศเป็นกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ สามารถนำไปใช้จัดการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยรวมทั้งสำหรับการจัดการศึกษาทุกกลุ่มโดยมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียนสถานศึกษาต้องนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่มที่กำหนดในหลักสูตรไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชนสังคมประเทศชาติและพลโลก (กระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๕๕ : ๑-๕)

เสรี พงศ์พิศ (๒๕๓๖ : ๔๖ – ๕๖) ได้ให้แนวทางการดำเนินงานการอนุรักษ์ ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ไว้ว่า การอนุรักษ์เป็นการเก็บรักษาศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ควรให้ความสำคัญและเห็นคุณค่า สนับสนุนให้สิ่งเหล่านี้สามารถอยู่ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชาวบ้าน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องค้นหาภูมิปัญญาชาวบ้าน และปราชญ์ชาวบ้าน ให้บุคคลเหล่านี้ได้ทำในสิ่งที่เขารักและมี

ความสามารถ ทำให้ชาวบ้านเกิดความภาคภูมิใจ กระบวนการถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เริ่มต้นจากการที่มนุษย์มีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา มนุษย์มีความสามารถด้านการติดต่อสื่อสาร การเคลื่อนไหวทางสรีระในลักษณะต่าง ๆ การใช้ความสามารถทางสติปัญญา ความรู้สึกนึกคิด ซึ่งช่วยให้มนุษย์มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมมากที่สุด และยังช่วยให้มนุษย์สามารถถ่ายทอดค่านิยมทางสังคม หรือค่านิยมของตนเองจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งได้ จึงเกิดเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเรียกว่าการเรียนรู้ (learning) ซึ่งวิกิร ต้นทุฒโฒ (๒๕๓๖ : ๑๐๖ - ๑๐๗) ได้จำแนก การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมออกเป็น ๒ ประเภท คือ การเรียนรู้ที่มีรูปแบบเป็นกระบวนการที่บุคคลมีการปฏิสัมพันธ์กับระบบสังคม และวัฒนธรรม บุคคลสามารถพัฒนาทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ค่านิยม เจตคติ ประเพณีอันเหมาะสมในวัฒนธรรมหนึ่ง โดยอาศัยกระบวนการทางสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างไม่เป็นรูปแบบ เป็นการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และการเรียนรู้ที่มีรูปแบบที่แน่นอน เกิดขึ้นภายในสถาบันที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม ที่เรียกว่า สถาบันทางการศึกษา เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย เป็นต้น ขณะที่ ประเวศ วะสี (๒๕๓๖ : ๑๑-๑๘) ได้เสนอแนวทางสำหรับส่งเสริม วัฒนธรรม ไว้ดังนี้ ๑) การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องว่าวัฒนธรรมคืออะไร และวัฒนธรรมสำคัญสำหรับการพัฒนาอย่างไร เมื่อประชาชนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องแล้วสังคมก็จะปฏิบัติถูกต้องได้เอง กิจกรรมในการสร้างความเข้าใจอาจจัดเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดอย่างสม่ำเสมอ การรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ การส่งเสริมการวิจัย การสังเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร การสร้างสื่อประเภทต่าง ๆ การแสวงหาความร่วมมือจากฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งภาคธุรกิจการเงิน ๒) การประชุมสัมมนาในกลุ่มต่าง ๆ ของแต่ละภาค เป็นประจำ การสนับสนุนเวทีทางวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่น ในรูปแบบที่หลากหลาย รวมทั้งการให้งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ริเริ่มโดยท้องถิ่น ๓) ส่งเสริมองค์กรชุมชนและกระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรมในชุมชน ให้องค์กรในชุมชนมีบทบาทในการสนับสนุน เชื่อมโยงงานด้าน วัฒนธรรมร่วมกับท้องถิ่น ๔) ปรับการศึกษาให้เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมไทย การศึกษาของไทยในปัจจุบัน ตัดขาดจากรากทางวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งเป็นเหตุสำคัญของความเสื่อมสูญทางวัฒนธรรมและเกิด

ปัญหาต่าง ๆ ควรปรับการศึกษาให้เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมไทยเน้นเรื่องของการปฏิบัติและการซึมซับ ตั้งแต่เด็ก ๕) วัฒนธรรมกับเศรษฐกิจ เนื่องจากวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ ควรกำหนดยุทธศาสตร์ในการนำมิติทางวัฒนธรรมเข้ามาพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชน นอกจากนั้นกระทรวงวัฒนธรรมและสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล (๒๕๔๘ : ๑๔๕ – ๑๔๖) ได้ให้ข้อเสนอยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศประการ ที่หนึ่งคือ ทำให้ผู้มีบทบาทในสังคมเข้าใจความสำคัญของวัฒนธรรม ประการที่สอง ปรับเปลี่ยน แนวความคิดว่าด้วยการพัฒนาวัฒนธรรมเสียใหม่ แต่เดิมสาระของนโยบายทางวัฒนธรรม จะเน้นการ ส่งเสริมศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เช่น พิพิธภัณฑสถาน วัฒนธรรม สถาบันศิลปะ ควรขยายขอบเขตของนโยบายวัฒนธรรมออกไปเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริม วิธีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน อันเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างสรรค์ความมั่นใจและภาคภูมิใจในตนเอง ดังนั้นนโยบายในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อการอนุรักษ์สืบทอด วัฒนธรรมพื้นบ้าน จึงควร ส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ โดยไม่ยึดเอาวัฒนธรรมของภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่งเป็นพื้นฐาน กำหนดนโยบายและความสำคัญที่ ชัดเจน ให้ท้องถิ่นเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน การแสดงออกทาง วัฒนธรรมในทุก ๆ รูปแบบ ไม่ควรถูกลดทอนคุณค่าลง จนเหลือเพียงคุณค่าในเชิงพาณิชย์เท่านั้น ไม่ ควรแยกวัฒนธรรมออกจากบริบทของชุมชน ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมให้ เกิดความร่วมมือระหว่างสถาบันทางวัฒนธรรม ปัจเจกชน และกลุ่มบุคคล

ในส่วนของการสืบทอดทางวัฒนธรรมนั้น เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่ คนอีกรุ่นหนึ่ง ความเป็นพลวัต (dynamic) มีการเปลี่ยนแปลง (change) ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ (learning) การปรับตัว (adaptation) การพัฒนา (develop) รวมทั้งการสร้างสรรค์ใหม่ (re-creation) เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดมาจากการเรียนรู้ของมนุษย์ มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ตามกาลเวลา รวมทั้งการประยุกต์ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ การสืบทอด

ทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นในหลายลักษณะจากบุคคลที่ถ่ายทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น จากสถานที่หนึ่งไปอีกสถานที่หนึ่ง หรือในช่วงเวลาที่เปลี่ยนไปอาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในส่วนของแนวคิด (concept) รูปแบบ (form) และเนื้อหา (content) รวมทั้ง วิธีการ (method) (<http://nattawats.blogspot.com/2013/04/cultural-inheritance.html>)

โดยสรุปการอนุรักษ์การแสดงพื้นเมือง เป็นการทำให้การแสดงพื้นเมืองได้เกิดประโยชน์มากที่สุดและยังคงรักษาศักยภาพสืบทอดให้ลูกหลานต่อไป ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตั้งแต่การกำหนดเป็นนโยบาย การให้การศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ รวมทั้งการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดให้มีเวทีการแสดงในชุมชน มีความร่วมมือระหว่างบุคคล องค์กร สถาบันต่าง ๆ ในการแสดงออกทางวัฒนธรรมทุก ๆ รูปแบบ โดยไม่ควรแยกวัฒนธรรมออกจากบริบทของชุมชน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

การวิจัยคืออะไร Kerlinger (๑๙๘๘) กล่าวว่า การวิจัยเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสวงหาความรู้ความจริงที่ถูกต้อง เชื่อถือ ตรวจสอบได้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคมด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ส่วนคำว่าเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาที่ควบคู่ไปกับการวิจัย และคำว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง จากนิยามดังกล่าวสรุปได้ว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ก็คือ การแสวงหาความรู้ ความจริงที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ตรวจสอบได้ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีกลุ่มบุคคลเข้ามาร่วมกันเรียนรู้เพื่อรู้จักตัวเอง ชุมชน สิ่งแวดล้อม ให้เห็นปัญหาของตัวเอง และเห็นทางแก้หรือทางออกจากปัญหา โดยลงมือปฏิบัติดำเนินการร่วมกันจริง ได้ผลจริง แก้ปัญหาได้จริง

กมล สดประเสริฐ (๒๕๔๐ : ๘) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) คือ การวิจัย ค้นคว้า และหาความรู้ตามหลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์แบบเดิม ๆ ต่างกันเพียงแต่ว่า PAR นั้นมีวัตถุประสงค์มุ่งไปที่การแก้ปัญหาในการพัฒนา และเป็นการวิจัยที่ดำเนินไปด้วยการ

มีส่วนร่วมของชุมชน เป็นผู้ร่วมงานทั้งในกระบวนการวิจัย และในการมีหุ้นส่วนใช้ประโยชน์ของการวิจัย คำอธิบายนี้สอดคล้องกับ สุรางค์ จันทวานิช (๒๕๔๗ : ๖๗) ที่ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง วิธีการที่ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมวิจัย เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการวิจัย นับตั้งแต่การกำหนดปัญหา การดำเนินการ การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนหาแนวทางในการแก้ปัญหาหรือส่งเสริมกิจกรรม

Kemmis and Wilkinson (๑๙๙๘) ได้สรุปลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคคล และฝ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินการ เป็นการลงมือปฏิบัติและทำงานร่วมกันตามความสัมพันธ์และบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย พันธุ์ทิพย์ รามสูต (๒๕๔๐) กล่าวว่าวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีหลักการสำคัญที่ให้ความเคารพต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนระบบการสร้างความรู้ในชุมชน ประกอบด้วยการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้าน ให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ปัญหาในชุมชน การให้ความรู้ที่เหมาะสมแก่ชาวบ้าน ตลอดจนมีการนำไปใช้ในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ในด้านเป้าหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น อรุณรุ่ง บุนนันทพงศ์ (๒๕๔๙) กล่าวว่าทำให้ ชาวบ้าน ชุมชน ตื่นตัว ให้ความสนใจวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ในชุมชน ให้ความร่วมมือหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม เพื่อก่อประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองและชุมชน ชุมชนได้รับการแก้ไขปัญหา มีการพัฒนาเรียนรู้การทำงานร่วมกันในชุมชนอันก่อให้เกิดความเข้าใจอันดี และ ผลงานวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที เนื่องจากได้ลงมือทำกิจกรรมโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เกิดการผนึกกำลังร่วมกัน

ในส่วนของขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ไพโรจน์ ชลารักษ์ (๒๕๔๘) ได้ระบุขั้นตอน ไว้ดังนี้

- ๑) ขั้นการศึกษาบริบท ในขั้นนี้ นักวิจัยทำการกำหนดพื้นที่ศึกษาวิจัยโดยชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมการวิจัย
 - ๒) ขั้นกำหนดปัญหา เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหา กำหนดวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญห โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ให้ข้อมูลและเกิดความเข้าใจตรงกันในปัญหาที่กำลังศึกษา
 - ๓) ขั้นการวางแผนปฏิบัติงานวิจัย เป็นการจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยให้ชัดเจน ระบุผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายว่ามีส่วนร่วมอะไร อย่างไร เมื่อใดบ้าง โดยชาวบ้านเข้ามีส่วนร่วมลงมือในการปฏิบัติงานวิจัยตามแผน
 - ๔) ขั้นการปฏิบัติการตามแผนที่กำหนดไว้ เป็นการดำเนินการวิจัยตามที่กำหนดไว้ รวมทั้งการแก้ไขระหว่างปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยข้อมูลจากทุกฝ่าย
 - ๕) ขั้นการสรุปผลการวิจัย ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยทำการสรุปผลการวิจัย และเรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยออกเผยแพร่ โดยชาวบ้านเข้ามีส่วนร่วมด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับผลของการวิจัยว่าพึงพอใจและได้ผลตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ และแสดงความคิดเห็นอื่นประกอบข้อมูลด้วยว่าเพราะเหตุใด
- สำหรับโครงการวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แทนการวิจัยแบบเดิม ทั้งนี้เพราะการวิจัยแบบเดิม (tradition research) เป็นการวิจัยที่ใช้ผู้วิจัยเป็นศูนย์กลาง องค์ความรู้ อยู่ที่นักวิจัยที่เป็นคนนอกชุมชน วิจัยเพื่อรู้ปัญหาของคนอื่น ผลการวิจัยจึงไม่ได้นำไปใช้แก้ปัญหา ส่วนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยโดยคนในชุมชน (community center) ร่วมกันเรียนรู้เรื่องชุมชนของตนเอง เห็นปัญหาของตัวเอง เห็นทางออก หรือทางแก้ปัญหาของชุมชนร่วมกัน และทุกคนในชุมชนร่วมกันแก้ปัญหาและรับผลของการแก้ปัญหาร่วมกัน นอกจากนี้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการวิจัยที่ผู้วิจัยและชุมชนจะเลือกหรือกำหนดกิจกรรมร่วมกัน โดยพิจารณาว่าดีและเหมาะสมแล้ว จากนั้นก็นำกิจกรรมนั้น ๆ มาทดลองปฏิบัติการว่าใช้ได้หรือไม่ตามสมมติฐาน และร่วมกันกำหนดเกณฑ์ในการติดตามและประเมินผล ตลอดจนควบคุมแนวทางการปฏิบัติและนำผลนั้นมาปรับปรุง

รูปแบบกิจกรรมการดำเนินงาน แล้วนำไปทดลองใช้ใหม่จนกว่าจะได้ผลที่พึงพอใจ จากนั้นก็นำไปใช้และเผยแพร่ต่อไป ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑) ระยะเตรียมการวิจัย (pre-research phase)

ในระยะนี้ เป็นการสำรวจศึกษาชุมชน (surveying and studying community) เป็นการศึกษาข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์ชุมชน เกี่ยวกับความเป็นมาปัญหาในเรื่องที่ศึกษา การคัดเลือกชุมชนแหล่งข้อมูลบุคคลที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน หรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการเตรียมนักวิจัย เครือข่ายความร่วมมือ ด้วยการประชุมปรึกษากันเพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจตรงกันในบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในการทำงานวิจัย

๒) ระยะดำเนินการวิจัย (research phase)

ประกอบด้วย การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (problem identification and diagnosis) โดยใช้การสนทนากลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้รู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดปัญหาและแผนการดำเนินการวิจัยต่อไป รวมทั้งการการปฏิบัติตามแผน (implementation phase) ที่ได้ร่วมกันกำหนด

๓) ระยะการติดตามและประเมินผลโครงการ (monitoring and evaluation phase)

เป็นขั้นตอนเกี่ยวกับการการวัดผลสำเร็จของโครงการ ว่าดำเนินการได้อย่างเหมาะสมหรือไม่อย่างไร คณะผู้วิจัยร่วมกับชาวบ้านที่เป็นผู้ร่วมงานวิจัย ทำการตรวจสอบข้อมูลที่เป็นผลของการวิจัย นำเสนอผลการวิจัยเพื่อเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยกับชุมชน รวมถึงการสานต่อให้ชาวบ้านนำผลของการวิจัยไปดำเนินการแก้ไขปัญหหรือพัฒนาชุมชนต่อไป

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ นอกจากผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วยังได้ศึกษาและนำทฤษฎีต่าง ๆ ทางสังคมวิทยาประกอบการวิจัยเพื่อให้การวิจัยมีคุณค่ามากขึ้น ทฤษฎีที่นำมาใช้ในโครงการวิจัย ประกอบด้วย ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ และทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

๑) ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม (structural-functional theory) การพัฒนาทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม เป็นผลมาจากการนำเอาแนวความคิดทางด้านชีววิทยามาใช้ โดยอุปมาว่าโครงสร้างของสังคมเป็นเหมือนร่างกายที่ประกอบไปด้วยเซลล์ต่าง ๆ และมองว่าหน้าที่ของสังคมก็คือการทำหน้าที่ของอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย โดยแต่ละส่วนทำงานช่วยเหลือและเกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อให้ระบบทั้งระบบมีชีวิตดำรงอยู่ได้ Robert K. Merton (ค.ศ. ๑๙๑๐ – ๒๐๐๓) ได้จำแนกหน้าที่ทางสังคมไว้ดังนี้คือ หน้าที่หลัก (manifest) หน้าที่รอง (latent) หน้าที่ที่ไม่พึงปรารถนา (dysfunctional) หน้าที่ของบางโครงสร้างของสังคมอาจมีประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ แต่ขณะเดียวกันคนบางส่วนอาจได้รับประโยชน์เพียงน้อยนิดหรืออาจไม่ได้รับผลประโยชน์เลย ซึ่งรวมไปถึงอาจจะมีคนบางกลุ่มหรือบางส่วนของสังคมได้รับผลเสียจากการทำงานของโครงสร้างสังคมนั้นก็ได้ ส่วน Emile Durkheim (ค.ศ. ๑๘๕๘ – ๑๙๑๗) มีแนวความคิดว่า หน้าที่ของสังคม คือ ส่วนที่สนับสนุนให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Alfred Reginald, Radcliffe – Brown (ค.ศ. ๑๘๘๑ – ๑๙๕๑) และ Bronislaw Malinowski (ค.ศ. ๑๘๘๔ – ๑๙๔๒) ที่มองว่าหน้าที่ทางสังคม เป็นส่วนสนับสนุนให้โครงสร้างสังคมคงอยู่อย่างต่อเนื่อง เพราะสังคมมีกระบวนการทางสังคมที่ทำให้สังคมเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น บรรทัดฐาน ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี เป็นต้น Talcott Parsons (ค.ศ. ๑๙๐๒ – ๑๙๗๙) มีแนวความคิดว่า สังคมเป็นระบบหนึ่งที่มีส่วนต่าง ๆ (part) มีความสัมพันธ์และสนับสนุนซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ที่คงที่ของแต่ละส่วนจะเป็นปัจจัยทำให้ระบบสังคมเกิดความสมดุล (equilibrium) ส่วนใน

ด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เกิดจากความสมดุลถูกทำลายลง เพราะองค์ประกอบของสังคมคือ บุคลิกภาพ (personality) อินทรีย์ (organism) และวัฒนธรรม (culture) เกิดความแตกร้าง โดยมีสาเหตุมาจากทั้งสาเหตุภายในของระบบสังคม (http://www.baanjommyut.com/library_๒/extension-/social_change/๐๓.html)

สุภางค์ จันทวานิช (๒๕๕๑: ๑๖๔-๑๗๑) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ตามแนวคิดของพาร์สันส์ว่า พาร์สันส์กล่าวถึง “ระบบสังคม” และ “หน้าที่” ในสังคม ว่า หน้าที่คือ กลุ่มของกิจกรรมที่ดำเนินไปเพื่อสนองความต้องการของระบบสังคม ในเบื้องต้นพาร์สันส์เห็นว่าสังคมเป็นระบบ ในระบบสังคมนี้มีหน้าที่ คือมีการกระทำกิจกรรม แต่กิจกรรมนี้ต้องกระทำเป็นกลุ่ม ๆ และทำเพื่อมาสนองความต้องการของระบบ เช่น ระบบสังคมมีความต้องการให้ใครมาเลี้ยงดูเด็ก ก็ต้องมีกลุ่มกิจกรรมหนึ่งสำหรับดูแลเด็ก เราเรียกสิ่งนี้ว่า “หน้าที่” กลุ่มกิจกรรมก็ได้แก่สถานดูแลเด็กเล็กและโรงเรียน เป็นต้น ระบบสังคมต้องการคนดูแลสุขภาพ ก็จะมีกลุ่มกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นโรงพยาบาลหรือคลินิกซึ่งต่างก็มีหน้าที่ของกลุ่ม เราจะเข้าใจระบบสังคมได้โดยพิจารณาจากหน้าที่พื้นฐาน ๔ ประการ ที่เรียกว่า AGIL ประกอบด้วย การปรับตัว (adaptation) การบรรลุเป้าหมาย (goal attainment) การบูรณาการ(integration) และการรักษาแบบแผน (latency)

ทรงคุณ จันทจร (๒๕๕๓: ๓๑-๓๒) ได้กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยามว่าเป็น ประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตทั้งในงานอาชีพและนอกรงานอาชีพ ในด้านต่าง ๆ ดังเช่น ๑) สถานภาพและบทบาทเริ่มจากการที่คนต้องมีสถานภาพและบทบาท ถ้าเป็นชีวิตนอกอาชีพก็จะมีสถานภาพและบทบาท หน้าที่ในกลุ่มเพื่อน สถานภาพในครอบครัว และในชุมชน หรือสถานภาพเป็นชนชั้นสูง เป็นต้น ซึ่งหากการแสดงของแต่ละบทบาทสอดคล้องกับสถานภาพ ชีวิตก็จะราบรื่นเรียบร้อย ๒) การขัดเกลาทางสังคม โดยที่สมาชิกของสังคมทุกคนจะต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมจากคนชั่วอายุหนึ่งไปยังอีกชั่วอายุหนึ่ง การขัดเกลาทางสังคมจะทำให้สมาชิกของสังคมรู้จักสถานภาพและบทบาทต่าง ๆ ของตนในสังคม เช่น ในกลุ่มเพื่อน ในครอบครัว ในชุมชน ในชนชั้น และองค์การแบบราชการ เป็นต้น ๓) องค์การทางสังคม

เป็นเรื่องของกระบวนการจัดระเบียบสังคม (process) และกลุ่มเป็นระเบียบ (organized group) กลุ่มต่าง ๆ มีกิจกรรมหลายอย่างในกระบวนการจัดระเบียบ เช่น การสร้างกฎระเบียบสังคมประเภทต่าง ๆ ที่รวมกันเข้าเป็นวัฒนธรรม การถ่ายทอดวัฒนธรรม การสร้างและสอนให้รู้สถานภาพและบทบาท ๔) สถาบันสังคมเป็นเรื่องของกฎระเบียบสังคมที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น กฎระเบียบสังคมเหล่านี้ถูกจัดเป็นกลุ่ม ๆ หรือเป็นหมวดหมู่ตามหน้าที่ เรียกว่าสถาบันสังคม กลุ่มระเบียบเหล่านี้หากจัดรวมเข้าก็เป็นวัฒนธรรมของสังคมนั้นนั่นเอง เช่น วัฒนธรรมทางครอบครัว วัฒนธรรมทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมทางนันทนาการ วัฒนธรรมทางอนามัยของสังคม เป็นต้น

ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ เป็นพื้นฐานทางสังคม ที่แต่ละส่วนของสังคมมีบทบาทหน้าที่ต่างกันตามโครงสร้างที่ถูกกำหนดในสังคม การอนุรักษ์ ส่งเสริม สืบทอดการแสดงพื้นเมืองให้คงอยู่ในสังคมได้นั้น จะต้องมาจากความร่วมมือของบุคคล หน่วยงานต่าง ๆ ในสังคมที่มีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันตามโครงสร้างของสังคม

๒) ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์

การเข้าใจถึงธรรมชาติและความหมายของความสวยงามนั้น จำเป็นที่จะต้องเข้าใจหลักปรัชญาของสุนทรียศาสตร์ ในสุนทรียศาสตร์นั้นมีนักปรัชญาหลายกลุ่ม กลุ่มที่เชื่อว่าความสวยงามนั้นเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับผู้รับรู้ (subjective) และอีกกลุ่มที่เชื่อว่าความสวยงามนั้นมีค่าที่เที่ยงแท้ (absolute, objective) นอกจากนั้นยังมีนักปรัชญา เช่น Robert Schumann คีตกวีและนักวิจารณ์ มีความเห็นว่าความสวยงามนั้นจัดได้เป็นสองประเภท คือความงามโดยธรรมชาติ และความงามที่เกิดโดยมนุษย์ ความงามที่เกิดโดยธรรมชาติคือการสัมผัสและรับรู้ถึงสิ่งสวยงามที่ปรากฏในธรรมชาติ แต่ความงามที่เกิดโดยมนุษย์คือสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์และเข้าไปเกี่ยวข้องในธรรมชาติ ชูมันน์บอกว่าในศิลปะ มีความงามทั้งสองชนิดปรากฏอยู่ เพียงแต่ความงามโดยธรรมชาติคือความสุนทรีย์ทางอารมณ์ และความงามที่เกิดโดยมนุษย์คือความเข้าใจในผลงานศิลปะชิ้นนั้น (<http://th.wikipedia.org/wiki>)

ทฤษฎีนี้ นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยนี้ จากเหตุผลที่ว่า การแสดงพื้นเมืองเป็น ความงามที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์จากความสัมพันธ์กับธรรมชาติที่เกิดขึ้นในสังคม มีผู้ชื่น ชมต่อความงามนั้นและร่วมกันสร้างสรรค์การแสดงต่อ ๆ กันมา

๓) ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (cultural diffusion theory) Franz Boas เป็น นักมานุษยวิทยาชาวเยอรมันได้ให้หลักการว่า การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่มีลักษณะ สำคัญของวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ใหม่ Everett M. Rogers ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงสังคมส่วนใหญ่เกิดจากการแพร่กระจายทาง วัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามามากกว่าเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นภายในสังคม และนวัตกรรม (innovation) ที่ถ่ายทอดกันนั้นอาจเป็นความคิด (idea) ซึ่งรับมาในรูปสัญลักษณ์ (symbolic adoption) ถ่ายทอดได้ยาก หรืออาจเป็นวัตถุ (object) ที่รับมาในรูปการกระทำ (action adoption) ซึ่งจะเห็นได้ ง่ายกว่า นอกจากนั้น Rogers ได้กล่าวถึง นวัตกรรมที่ทำให้เกิดการยอมรับกันได้ง่าย ต้องมีลักษณะ ๕ ประการ ได้แก่ ๑) มีประโยชน์มากกว่าของเดิม (relative advantage) ๒) สอดคล้องกับวัฒนธรรมของ สังคมที่รับ (compatibility) ๓) ไม่ยุ่งยากไม่สลับซับซ้อนมาก (less complexity) ๔) สามารถแบ่ง ทดลองรับมาปฏิบัติเป็นครั้งคราวได้ (divisibility) และ ๕) สามารถมองเห็นเข้าใจง่าย (visibility) นอกจากนั้นยังได้นำเสนอขั้นตอนการตัดสินใจรับเอานวัตกรรมใหม่อีก ๕ ขั้นตอนได้แก่ ๑) ขั้นตอนใน การรับรู้นวัตกรรม (awareness) ๒) ขั้นความสนใจในนวัตกรรมนั้นๆ (interest) ๓) ขั้นประเมินค่า นวัตกรรม (evaluation) ๔) ขั้นทดลองใช้นวัตกรรม (trial) และ ๕) การรับหรือไม่รับเอานวัตกรรม (adoption or rejection) โดยผู้รับนวัตกรรมอาจมีทั้งผู้รับเร็วหรือช้าแตกต่างกันไป (http://www.baanjomyut.com/library_2/anthropology/09.html)

โดยสรุปทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมนี้จะช่วยอธิบายวิธีการขั้นตอน ของการเผยแพร่ วัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่งซึ่งต้องคำนึงถึงข้อเหมือนและข้อต่างของวัฒนธรรมทั้งสองเป็นสำคัญ

ทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ และ ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม จะนำมาใช้วิเคราะห์และเป็นแนวในการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ร่วมกับแนวคิดจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บัวผัน สุพรรณยศ (๒๕๓๕ : ไม่มีเลขหน้า) ได้วิเคราะห์เพลงอีแซว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและลักษณะทั่วไปของเพลงอีแซว วิเคราะห์บทบาทของเพลงอีแซวที่มีต่อสังคมไทยโดยดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ศิลปินเพลงอีแซวจำนวน ๒๗ คน เพื่อนำข้อมูลเกี่ยวกับเพลงอีแซวมาวิเคราะห์ทางวรรณคดีและคติชนวิทยา ผลการวิจัยพบว่าเพลงอีแซวเป็นเพลงพื้นบ้านประจำถิ่นของสุพรรณบุรี มีการใช้ถ้อยคำสำนวนโวหาร มีการใช้ภาษาที่เด่นในการเล่นสัมผัสอักษร ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างสรรค์และสืบทอด เพลงอีแซวส่วนใหญ่เกิดจากตัวศิลปินและค่านิยมของคนในสังคมดังนั้นควรมีการอนุรักษ์และส่งเสริมเพลงอีแซวเผยแพร่ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเพลงอีแซว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑ : ๙๑ - ๙๖) ได้ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนภาคกลาง พบว่าการถ่ายทอดเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาโดยมีกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งในด้านสังคมวัฒนธรรมและด้านเศรษฐกิจของชุมชน วิธีการถ่ายทอดมีรูปแบบดังนี้ ๑) การถ่ายทอดแบบตัวต่อตัวเป็นวิธีการถ่ายทอดโดยบอกกล่าวกับบุคคลที่เป็นญาติสนิทกัน เพื่อนสนิทหรือเป็นลูกหลานที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน จะไม่ยอมถ่ายทอดให้กับคนอื่นที่ไม่ใช่ญาติหรือเพื่อนสนิท ความรู้ต่าง ๆ ชาวบ้านถือว่าเป็นความลับที่คนอื่นจะรู้ไม่ได้ เช่นความรู้เรื่องการเกษตร การปลูกพืชพันธุ์ใหม่ เทคนิคการดูแลรักษาให้ได้ผลผลิตดีราคาสูง เป็นต้น ๒) การถ่ายทอดโดยวิธีการรวมกลุ่ม

กันเป็นวิธีที่ขยายผลได้ดีและแพร่หลายทั่วไป เป็นวิธีการถ่ายทอดที่ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในชุมชนหนองบัวหลวงประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะมีผู้นำดี ชาวบ้านสามัคคีกัน กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจึงประสบผลสำเร็จ ๓) การทดลองปฏิบัติโดยซักถามคนอื่นเป็นการถ่ายทอดความรู้และมีความเสี่ยงสูงเนื่องจากผู้ทดลองต้องลองผิดลองถูกและทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จ ๔) การทดลองปฏิบัติโดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันดีกว่าจากเอกสาร ซึ่งพบว่าวิธีนี้ประสบผลสำเร็จดีกว่าทดลองทำตามคนอื่นโดยขาดความรู้และประสบการณ์

กนกวรรณ ชูโชติ (๒๕๔๒) ได้วิจัยเชิงทดลองเรื่อง บทบาทของพัฒนาการในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านส่งผลให้แต่ละชุมชนมีลักษณะเฉพาะที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ช่วยผดุงเสถียรภาพและเป็นพลังสนับสนุนการแผ่ขยายของแบบอย่างการดำเนินชีวิต เป็นแบบฉบับควบคุมความประพฤติเป็นเครื่องกระตุ้นให้มวลชนรวมพลังอันอาจก่อให้เกิดความมั่นคงยิ่งขึ้น ปัจจุบันสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในแทบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง การศึกษา เศรษฐกิจและศิลปวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลต่อระบบโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมของชาติ จากสภาพสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมดังกล่าว หากปล่อยปละละเลยต่อการดำรงรักษาไว้ก็เท่ากับทำให้สูญเสียความเป็นไทยจึงสมควรที่จะอนุรักษ์ ส่งเสริมเผยแพร์และพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้านให้คงอยู่กับท้องถิ่น เพราะฉะนั้นพัฒนาการคือบุคคลซึ่งเป็นตัวนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่ชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นพัฒนาการมีหน้าที่ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ชาวบ้านเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน

ทรงศิริ สาประเสริฐ (๒๕๔๒ : ๘๔ - ๘๕) ได้วิจัยลักษณะการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน ผลการวิจัยพบว่าภูมิปัญญาชาวบ้านมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนโดยใช้วิธีบอกทำให้ดูและปฏิบัติด้วยตนเอง วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ใช้เป็นประจำ คือ การบอก ผู้เรียนเป็นผู้ถามและมีความเห็นว่าวิธีการที่ดีที่สุดในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน คือการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การได้รับการยอมรับและยกย่องจากสังคม คือสิ่งที่ภูมิปัญญาชาวบ้านภูมิใจมากที่สุดในชีวิตและเป็นเหตุ

จงใจให้ภูมิปัญญาชาวบ้านถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้านคือ แหล่งความรู้ในการถ่ายทอดมาจากตัวของภูมิปัญญาชาวบ้าน เนื้อหาสาระคือ ความรู้ในงาน ลักษณะของคนซึ่งภูมิปัญญาชาวบ้านอยากถ่ายทอดความรู้ให้ เป็นบุคคลซึ่งมีความสนใจอยากรู้ มีความอดทน ตั้งใจ สนใจและขยัน เมื่อทำการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน ภูมิปัญญาชาวบ้านไม่มีการวางแผนล่วงหน้าในการถ่ายทอดความรู้ระยะเวลาในการถ่ายทอดความรู้ในแต่ละเรื่องไม่เท่ากัน วิธีประเมินผลการถ่ายทอดความรู้จะดูการใช้การสังเกตและสื่อในการถ่ายทอดความรู้สึกคือสื่อของจริง

ดวงเดือน สดแสงจันทร์ (๒๕๔๔ : ๑) ศึกษาเพลงพื้นบ้านคณะขวัญจิต ศรีประจันต์

ผลการวิจัยพบว่า ขวัญจิต ศรีประจันต์ มีความสามารถในการร้องด้นกลอนสด มีความพิถีพิถันในการเลือกใช้ถ้อยคำเพลงพื้นบ้าน คณะขวัญจิต ศรีประจันต์ มีลักษณะเด่นอยู่หลายประการ คือเพลงพวงมาลัย มีจังหวะค่อนข้างช้า ใส่ลีลาการร้องมาก เพลงเรือจะร้องยากกว่าเพลงอื่น เพราะทำนองตอนท้ายของวรรคหลังเป็นทำนองบังคับ เพลงน้อยฝ่ายหญิงกับฝ่ายชายจะร้องทำนองสัมผัสในมากกว่าทุกเพลง หากร้องด้นกลอนสด ต้องรีบคิดคำให้เร็วและร้องให้ทันจังหวะ บทร้องที่แต่งโดยขวัญจิต ศรีประจันต์มีถ้อยคำที่ไพเราะเหมาะสมกับโอกาสต่าง ๆ เสียงร้องของ ขวัญจิต ศรีประจันต์ มีความก้องกังวานในตัวเอง ช่วงเสียงกว้าง สามารถขึ้นสูงและลงต่ำได้มาก ท่วงทำนองในการร้องจะออกเสียงภาษาถิ่นสุพรรณ มีการใช้เทคนิคและลีลาการร้องมาก ทั้งการเอื้อนและการออกเสียง มีศิลปะในการใช้มุขตลก เพลงพื้นบ้านมีองค์ประกอบด้านทำนองเพลงคล้ายคลึงกับดนตรีไทย ทำนองเพลงพื้นบ้านแต่ละเพลงจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันในการร้องเพลงพื้นบ้าน ผู้ร้องจะต้องยึดทำนองหลักของเพลงนั้น ๆ และจะต้องคำนึงถึงเสียงของวรรณยุกต์ที่บังคับ ในคำร้องแต่ละคำใช้เทคนิคต่าง ๆ มาช่วยในการออกเสียงคำร้องเพื่อให้ได้ตรงตามทำนองเพลงนั้น ๆ

อุบลรัตน์ กิจไมตรี (๒๕๔๔ : ๑๓๔-๑๓๙) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดเพลงอีแซวภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรีสำหรับนักเรียนประถมศึกษา พบว่านักเรียนและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อถ่ายทอดเพลงอีแซวภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี โดย

หลักสูตรนั้นประกอบด้วยหลักการ คำอธิบายรายวิชา จุดหมาย โครงสร้าง ขอบข่าย เนื้อหา เวลาเรียน แนวทางการจัดการเรียนการสอน สื่อ การประเมินผลและแผนการสอน ขอบข่ายเนื้อหาประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ลักษณะทั่วไปของเพลงอีแซว และขั้นตอนการแสดงเพลงอีแซว ผู้เชี่ยวชาญประเมินองค์ประกอบของหลักสูตรว่า มีความสอดคล้องและเหมาะสม โดยมีผลการทดลองใช้หลักสูตร ผลการประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร พบว่านักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพลงอีแซว สามารถแสดงเพลงอีแซวได้ และมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร ส่วนที่หลักสูตรควรปรับปรุง เป็นเรื่องระยะเวลาให้มีความยืดหยุ่น ใ้ทำงานให้มีความน่าสนใจ และคำอธิบายรายวิชาให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน

วาสนา หนองเพียน (๒๕๕๗ : ๑) ศึกษาเพลงอีแซวจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า เพลงอีแซวมีมาประมาณ ๖๗ ปี ในสมัยแรกเริ่มเพลงอีแซวแสดงกับพื้นไม้ยกโรง การเล่นกลางคืนจะจุดตะเกียงเจ้าพายุ เพื่อให้แสงสว่าง ปัจจุบันมีการสร้างเวทียกพื้น การแสดงเพลงอีแซวในอดีตเล่นเพื่อความสนุกสนานในงานบุญ งานรื่นเริงต่าง ๆ โดยไม่คิดค่าแสดง องค์ประกอบของการแสดงเพลงอีแซวมีองค์ประกอบต่าง ๆ คือ ผู้แสดง การแต่งกาย เครื่องดนตรี บทร้อง ทำรำ ในอดีตแต่งกายแบบธรรมดา คือ ใส่กางเกงสวมเสื้อม่อฮ่อม ผ้าขาวม้าคาดเอว ไม่มีการแต่งหน้า เครื่องดนตรีคือกรับ ฉิ่ง ตะโพน บางคณะใช้รำมะนาเหมือนการแสดงลำตัดแบบผสมผสาน บทร้องได้แก่บทไหว้ครู บทเกริ่น บทประ บทอวยพร และบทลา ทำรำมี ๒ ท่า คือทำรำของพ่อเพลงแม่เพลงและทำรำของลูกคู่ลักษณะคำประพันธ์เป็นกลอน ห้าเดียว

อภิชาติ ประทุมรัตน์ (๒๕๕๙) ได้พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับ ชุมชนเพลงพื้นบ้าน นำไปใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในระดับช่วงชั้นที่ ๒ ของโรงเรียนสุพรรณภูมิ โดยได้ดำเนินการตามกระบวนการของการวิจัยและพัฒนา (research and development) ใน ๓ ขั้นตอนดังนี้ การสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับชุมชนเพลงพื้นบ้าน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับชุมชนเพลงพื้นบ้านในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ สมาชิกชุมชนเพลงพื้นบ้าน ระดับ

ช่วงชั้นที่ ๒ ของโรงเรียนสุพรรณภูมิ และศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับชุมชนเพลงพื้นบ้าน ด้านความรู้ ผู้เรียนมีความรู้เรื่องเพลงพื้นบ้านที่ลึกซึ้งขึ้น ด้านทักษะ ผู้เรียนร้องเพลงพื้นบ้าน ประพันธ์เพลงพื้นบ้านได้อย่างมีคุณภาพ สามารถร่วมวงแสดงเพลงพื้นบ้านได้อย่างเหมาะสม ด้านเจตคติ ผู้เรียนมีเจตคติ มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามในเรื่องเพลงพื้นบ้านอย่างเด่นชัด ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้เรื่องเพลงพื้นบ้านจะต้องให้ครูยึดถือคุณธรรม จริยธรรม ในการอนุรักษ์สืบसारอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของการแสดงพื้นบ้านที่สืบทอดกันมาช้านาน

จิรพันธ์ อ่อนเถื่อน (๒๕๔๙) ศึกษาเรื่องการดำรงอยู่ของเพลงอีแซวและคุณลักษณะต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของเพลงอีแซว ประกอบด้วย ๑) กระบวนการถ่ายทอดและเรียนรู้มีรูปแบบที่หลากหลาย ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้และสืบทอดเพลงอีแซว ๒) การเห็นคุณประโยชน์เป็นแรงจูงใจให้ชาวบ้านสนใจเรียนรู้เพลงอีแซว ๓) การประยุกต์รูปแบบและเนื้อหาให้สอดคล้องกับสังคม ปัจจุบันเพลงอีแซวได้ปรับให้สอดคล้องกับสภาพของสังคม จึงยังคงได้รับความสนใจจากผู้ชม ๔) การส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนเป็นไปอย่างกว้างขวาง เพลงอีแซวได้รับการเผยแพร่อย่างทั่วถึง ๕) การยอมรับจากสังคมภายนอก การพัฒนาตามแนวทางที่ถูกต้องและศิลปินของชุมชนมีความสามารถสูงจึงเป็นที่ยอมรับจากสังคม ๖) การที่สถานศึกษานำไปใช้ในหลักสูตรท้องถิ่น ทำให้เยาวชนในชุมชนมีโอกาสเรียนรู้เพลงอีแซวมากขึ้น สำหรับคุณลักษณะของเพลงอีแซวต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านต่าง ๆ เป็นดังนี้ ๑) ด้านสังคม การเล่นเพลงอีแซวช่วยเสริมสร้างความแน่นแฟ้นในชุมชน ศิลปินเพลงอีแซวถ่ายทอดความเชื่อและวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนผ่านเนื้อร้อง ๒) ด้านวัฒนธรรม เพลงอีแซวส่งเสริมให้ผู้คนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยการสร้างสรรค์เนื้อร้องที่เชื่อมโยงกับชุมชน ๓) ด้านเศรษฐกิจ การรวมกลุ่มเป็นคณะเพลงก่อให้เกิดการสร้างงานและกระจายรายได้สู่ชุมชน ๔) ด้านการศึกษา เพลงอีแซวเสริมสร้างการเรียนรู้ในชุมชน การให้ความรู้ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การสร้างเครือข่าย

ว่าที่ร.ต.ไฉน เลาะเงิน (๒๕๕๒: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ลำตัดภาคกลาง : การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านศิลปะการแสดงเชิงพาณิชย์ พบว่ารูปแบบการประยุกต์ลำตัดภาคกลางซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงพาณิชย์นั้น องค์กรของรัฐควรมีบทบาทช่วยด้านการอนุรักษ์ลำตัดภาคกลาง โดยการจัดให้มีการแสดงลำตัดในงานประเพณีต่าง ๆ เพื่อให้คนทั่วไปได้ชม ต้องมีการประยุกต์สิ่งต่อไปนี้ คือ แสดงลำตัดเป็นภาษาต่าง ๆ เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรีพื้นบ้านของภาคต่าง ๆ คำร้องทำนองและเวลาการแสดงให้กระชับ นอกจากนี้ควรมีการปรับเปลี่ยนด้านเนื้อหาคำร้องและทำนองให้สอดคล้องกับกิจกรรมของงานต่าง ๆ เช่นงานต่อต้านยาเสพติด งานด้านการเมือง การรณรงค์การเลือกตั้งงานประเพณีและงานเทศกาล ควรประยุกต์เนื้อหาให้ใช้เป็นสื่อจากการแสดงที่สามารถสนองความต้องการของตลาดและของกลุ่มเป้าหมายได้ โดยปรับบทร้องลำตัดให้มีความทันสมัยทันเหตุการณ์และเข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันนักแสดงต้องทราบความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและต้องเข้าใจธรรมชาติของผู้ชมในวัยต่าง ๆ วัยรุ่นต้องการจังหวะเร็วและเนื้อหาไม่เยิ่นเย้อ ส่วนวัยผู้ใหญ่ต้องการฟังเพลงซ้ำที่มีเนื้อหาหลักซึ่ง

บุปผาชาติ อุปลัมภันรกร (๒๕๕๒ : ๓๔๘) ได้ศึกษารูปแบบในการอนุรักษ์และการสืบสานศิลปะการแสดงโนราภาคใต้ พบว่าการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการแสดงโนราควรจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่น โดยบรรจุไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยที่อยู่ในจังหวัดพัทลุง จังหวัดสงขลา และจังหวัดนครศรีธรรมราช ควรจัดทำข้อมูลการสืบค้นลงในเว็บไซต์ของวัฒนธรรมจังหวัดและกระทรวงวัฒนธรรม ควรส่งเสริมและให้ความรู้เรื่องการแสดงโนราโดยจัดทำเป็นเทปบันทึกการแสดงลงบนแผ่นซีดี มีเนื้อหาสมบูรณ์ในเรื่ององค์ประกอบส่งไปให้สถานศึกษาเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน และให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทั่วประเทศเพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าของผู้สนใจควรต้องมีการรวบรวมข้อมูลจัดทำเป็นรูปเล่มจำหน่ายและส่งไปให้สถานศึกษาและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ประชาชนและผู้มีทักษะการแสดงโนราต้องการถ่ายทอดด้วยความเต็มใจจึงจะถือได้ว่าการอนุรักษ์อย่างแท้จริงและประสบผลสำเร็จ

ประจักษ์ ไหม้เจริญ (๒๕๕๒ : ๔๖๗) ได้ศึกษาการอนุรักษ์และพัฒนารูปแบบการแสดงหุ่นกระบอกพื้นบ้านภาคกลางเพื่อเพิ่มมูลค่าทางศิลปะการแสดงพื้นบ้าน พบว่าการอนุรักษ์การแสดงหุ่นกระบอกรัฐควรจัดให้มีการเรียนการสอนด้านศิลปวัฒนธรรมการแสดงหุ่นกระบอก บรรจุไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษาและมหาวิทยาลัยต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้เรื่องการแสดงหุ่นกระบอก โดยจัดทำเป็นเทปบันทึกภาพการแสดงหุ่นกระบอกอย่างถูกต้องและมีเนื้อหาสาระครบถ้วนตามรูปแบบบันทึกการแสดงหุ่นกระบอกอย่างสมบูรณ์ลงบนแผ่นซีดีศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลด้านการแสดงหุ่นกระบอก พร้อมทั้งจัดทำเป็นหนังสือและข้อมูลทางวิชาการออกเผยแพร่ต่อสาธารณะชน และมอบให้สถาบันการศึกษาทุกระดับ เพื่อนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอน และมอบให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทั่วประเทศเป็นแหล่งค้นคว้าของผู้สนใจ ควรจัดนิทรรศการหรือการเสวนาให้ความรู้เรื่องการแสดงหุ่นกระบอกในงานวันสำคัญ ๆ โดยจัดอย่างต่อเนื่องตลอดปี และจัดทำเว็บไซต์ข้อมูลด้านการแสดงหุ่นกระบอกเป็นภาษาไทยภาษาต่างประเทศเผยแพร่ให้ผู้สนใจได้ศึกษา

ทรงฤทธิ์ ระดมจินดา (๒๕๕๕: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ออร์เคสตรา : การประยุกต์การแสดงดนตรีเพื่อส่งเสริมเพลงโคราช พบว่าเพลงโคราชได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายต่อมาความเจริญทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสารบันเทิงและคมนาคมเติบโตอย่างรวดเร็วการแสดงดนตรีต่าง ๆ แพร่กระจายสู่จังหวัดนครราชสีมาส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมของผู้คนเปลี่ยนแปลงไป ขณะที่การแสดงเพลงโคราชยังคงมีเอกลักษณ์การแสดงดั้งเดิม คือหมอลำ เพลง บั๊ร้อง ทำนอง จังหวะ ทำรำ เครื่องแต่งกาย เวที แสง เสียงและไม่มีเครื่องดนตรีประกอบการแสดง จึงทำให้ความนิยมการแสดงเพลงโคราชในจังหวัดนครราชสีมาลดน้อยลง การประยุกต์การแสดงดนตรีออร์เคสตราเพื่อส่งเสริมเพลงโคราช พบว่าการแสดงดนตรีออร์เคสตราสามารถส่งเสริมองค์ประกอบของการแสดงเพลงโคราช ด้านหมอลำให้มีความรู้ด้านดนตรีสากลเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้ชมรู้สึกว่หมอลำมีความสามารถเทียบได้กับนักดนตรีและวาทยกร ด้านบทร้องมีโครงสร้างแบบสากลเกิดความคุ้นเคยน่าสนใจและทำให้ทำนองไม่กระต้างด้วยคอร์ดและเสียงประสานด้านจังหวะมีรูปแบบชัดเจนสม่ำเสมอ ทำให้อารมณ์ไม่สะดุด ด้านทำรำให้ดูมีชีวิตชีวา มีท่วงท่าที่

มีเสียงดนตรีมารองรับด้านเครื่องแต่งกายของหมอลำเพลงให้ดูดีมีลักษณะของคนในสังคมชั้นสูง หรือสังคมเมืองด้านเวทีให้ดูสง่างามน่าสนใจด้านแสงเสียงให้มีการนำประโยชน์ของแสงเสียงมาใช้เพื่อเพิ่มอารมณ์ความรู้สึกของผู้ชมได้ดีสอดคล้องกับบรรยากาศของความเป็นออร์เคสตราด้วยการบรรเลงดนตรีประกอบพร้อมๆกับบรรยากาศของเพลงโคราชที่มีจุดเด่นของภาษาถิ่นและเพลงปฏิพากย์อย่างครบถ้วนให้ความรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน

ทิพย์สุดา อิมใจ (๒๕๕๕: ๒๔๔-๒๔๖) ศึกษาการอนุรักษ์และพัฒนาเพลงพื้นบ้านภาคกลางเพื่อการสืบสานวัฒนธรรม พบว่า เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ๕ คณะ มีทั้งที่เป็นวิถีชีวิตในชุมชน ได้รับการถ่ายทอดจากผู้เชี่ยวชาญแบบครูพักลักจำ การสืบทอดการแสดงากรุ่นสู่รุ่น การรวมกลุ่มของคนในชุมชน และการสืบทอดในระบบการศึกษา องค์ประกอบการแสดงของทั้ง ๕ คณะ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ประกอบด้วย ๑) เวทีการแสดง มีทั้งแบบตั้งเวทียกพื้นคล้ายโรงละคร การเล่นในลานกว้าง และการเล่นบนเวทีในอาคาร ๒) เครื่องแต่งกาย มักแต่งกายตามแบบพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่น ๓) เครื่องดนตรีประกอบด้วย ฉิ่ง กรับ ตะโพน ๔) แสง สี เสียง มีทั้งแบบง่าย และแบบชุดใหญ่ ขึ้นอยู่กับงบประมาณ ๕) นักแสดงแล้วแต่ความเหมาะสม ส่วนใหญ่ ชาย ๔ หญิง ๔ สภาพปัญหาของการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลางในปัจจุบันได้แก่ ๑) ปัญหาเกี่ยวกับความนิยมของคนดู ๒) ปัญหาเกี่ยวกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ด้านการเข้ามาของสื่อสมัยใหม่ ๓) ปัญหาเกี่ยวกับตัวศิลปิน ได้แก่ รายได้จากการแสดงไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ศิลปินไม่มีผู้สืบทอดและขาดการประชาสัมพันธ์ที่มีคุณภาพ ๔) ปัญหาเกี่ยวกับผู้ปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม ได้แก่ขาดการส่งเสริมจากหน่วยงานราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้อง การอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง การสร้างคุณค่าและการพัฒนาความรู้ความสามารถของศิลปินการอนุรักษ์โดยชุมชน ได้แก่ การทำให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตการสร้างกระแสในชุมชน และการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมการอนุรักษ์โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ จัดระบบสวัสดิการของผู้สร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรม กระจายอำนาจและบทบาทการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของรัฐให้แก่หน่วยงานส่วนท้องถิ่น การรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ด้านการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง จัดทำเป็นรูปเล่มหนังสือ

และซีดี รวมทั้งการปลูกจิตสำนึกของคนในท้องถิ่น ในด้านการพัฒนาเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ได้แก่ การพัฒนาองค์ประกอบการแสดง และการพัฒนารูปแบบการแสดงให้มีทั้งแบบดั้งเดิมและแบบประยุกต์ การสืบสานวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ได้แก่ การสืบสานในระบบการศึกษา โดยจัดการเรียนการสอน โดยจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่น การสนับสนุนการค้นคว้าวิจัย การสืบสานนอกระบบการศึกษา ได้แก่ ศิลปินเพลงพื้นบ้านภาคกลางดำเนินการถ่ายทอดด้วยความเต็มใจ

ภิญโญ ภูเทศ (๒๕๕๖) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของเพลงพื้นบ้านในจังหวัดนครสวรรค์ รวบรวมเพลงพื้นบ้านแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ ๑) เพลงในช่วงเทศกาลงานบุญ ๒) เพลงในช่วงเทศกาลเพาะปลูก ๓) เพลงในช่วงเทศกาลเก็บเกี่ยว และ ๔) เพลงร้องหรือเล่นทั่วไปไม่จำกัดเทศกาล เพลงพื้นบ้านเป็นผลงานเพลงของชาวบ้านที่ไม่มีการฝึกฝนเพื่อความเป็นเลิศทางศิลปะแต่อย่างใด มุ่งเน้นที่ความสนุกเป็นหลัก เนื้อร้องของเพลงพื้นบ้านเกี่ยวข้องกับชีวิตการทำงาน ความรัก ความสนุกสนาน เฮฮา การดื่มกินสังสรรค์ การเกี่ยวพาราสี

อาจารย์ รุ่งเจริญ (๒๕๕๖) ได้ศึกษาการใช้เอกลักษณ์จากศิลปะการแสดงพื้นบ้านเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาหาแนวทางการใช้เอกลักษณ์จากศิลปะการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดสุพรรณบุรี ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแก่จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า การใช้เอกลักษณ์จากศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ในการส่งเสริมกิจกรรมของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จะช่วยเพิ่มศักยภาพทางการท่องเที่ยวให้แก่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประจำจังหวัดสุพรรณบุรีได้ ผลสรุปเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าการแสดงที่เหมาะสมในการนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ “เพลงอีแซว” ที่สามารถนำมาสร้างสรรค์ โดยการจัดการองค์ประกอบการแสดงต่างๆ ให้สามารถเข้ามามีบทบาทช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับการท่องเที่ยว

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษานำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง “การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี” โดยศึกษาถึงความเป็นมา สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการอนุรักษ์ ส่งเสริม และ

สืบทอดการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี รวมทั้งการร่วมกันวางแผน ดำเนินการจัดกิจกรรม การอนุรักษ์
ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นบ้าน และประเมินผลภายหลังการดำเนินการปฏิบัติ เพื่อให้ข้อค้นพบ
จากงานวิจัยนี้นำไปสู่การอนุรักษ์ ส่งเสริม สืบทอดการแสดงพื้นเมือง อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตดังนี้

๑. ขอบเขตการวิจัย

- ๑.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา
- ๑.๒ ขอบเขตด้านวิธีการวิจัย
- ๑.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย
- ๑.๔ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๒. วิธีดำเนินการวิจัย

- ๒.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๒.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๒.๓ การจัดกระทำข้อมูล
- ๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล

ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

- ๑.๑ ภูมิปัญญาการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๒ สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของชุมชนในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอด
การแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี

๑.๓ การอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

๒. ขอบเขตด้านวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ตามขั้นตอน
ดังนี้

๒.๑ ระยะเตรียมการวิจัย เป็นการศึกษาริบทสำรวจชุมชน คัดเลือกชุมชน เตรียมชุมชน
ให้มีความพร้อม มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย

๒.๒ ระยะดำเนินการวิจัย (research phase) เป็นการสำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหาของ
การแสดงพื้นเมือง และความต้องการของชุมชนในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอด การแสดงพื้นบ้านเน้น
กระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนทุกขั้นตอน คือ

๑) ขั้นวางแผนกำหนดกิจกรรม (planning phase) เป็นขั้นตอนดำเนินการวางแผน
ร่วมกับชุมชนในการกำหนดกิจกรรมการอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบทอด การแสดงพื้นเมือง กำหนดกิจกรรม
และบทบาทหลักของชุมชนแต่ละหน่วยงานหรือองค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้องที่ในการดำเนินกิจกรรม

๒) ขั้นปฏิบัติกิจกรรม (implementation phase) เป็นการปฏิบัติกิจกรรมการ
อนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง บนความร่วมมือดำเนินการปฏิบัติของหน่วยงานและ
องค์กรเครือข่ายตามบทบาทที่ได้วางแผนร่วมกัน

๓) ขั้นประเมินผล (evaluation phase) เป็นขั้นตอนการวัดความสำเร็จของการปฏิบัติ
กิจกรรมการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง การดำเนินงานตามบทบาทขององค์กร
เครือข่าย ความพึงพอใจของหน่วยงาน องค์กรเครือข่ายและผู้ชมทั่วไป

๓. ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่วิจัย คือ จังหวัดสุพรรณบุรี เพราะเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการแสดงพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นที่รู้จักกันดีในสังคม ดังเช่น เพลงฉ่อย เพลงอีแซว เพลงเต็นกำรำเกี้ยว เพลงพวงมาลัย เป็นต้น การแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรีนี้ เป็นการแสดงที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของสังคม มาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง และกำหนดเลือกหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงพื้นเมืองเป็นหน่วยศึกษา ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สถาบันการศึกษา

๔. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นประชาชน ในจังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จากผู้ที่มีบทบาทในการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี แบ่งเป็น กลุ่มผู้รู้ (key informant) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (casual informant) และกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง (general informant) กับการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๔๕ คน ประกอบด้วย

- กลุ่มผู้รู้ (key informant) เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับในชุมชนว่าเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ รวมทั้งการอนุรักษ์ ส่งเสริม สืบทอดการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี ประกอบด้วย ปราชญ์ท้องถิ่นด้านการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดสุพรรณบุรี ศิลปินแห่งชาติ ศิลปินด้านการแสดงพื้นบ้าน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรรมการจัดงานเทศกาลประจำปีวัดป่าเลไลย์ รวมจำนวน ๕ คน

- กลุ่มผู้ปฏิบัติ (casual informant) เป็นผู้ที่ประสบการณ์ในการปฏิบัติการแสดงพื้นเมือง ประกอบด้วย ศิลปินดีเด่นพื้นบ้านด้านการแสดง แม่เพลงพื้นบ้านสุพรรณบุรี นักเรียน นักศึกษาที่ร่วมการแสดงพื้นบ้านและครูผู้ควบคุมการแสดง จำนวน ๒๐ คน

- กลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั่วไป ได้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี ประชาชนทั่วไปที่ชมการแสดงพื้นเมือง ผู้ปกครอง นักเรียนนักศึกษา ครูอาจารย์ จำนวน ๒๐ คน

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย

๑.๑ แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง ผู้วิจัยกำหนดข้อคำถามเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างในประเด็นเพิ่มเติมที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้างประกอบด้วยข้อถามเกี่ยวกับความเป็นมาของการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี ประเภทการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี ภูมิปัญญาการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี รวมทั้งการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี

๑.๒ ประเด็นการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยแนวคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับ ความเป็นมาของการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี ประเภทการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี ภูมิปัญญาการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรีรวมทั้งการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี

๒. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

๒.๑ เก็บข้อมูลจากผู้รู้ โดยการสัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

๒.๒ เก็บข้อมูลจากผู้ปฏิบัติ ด้วยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ตามประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ในประเด็นที่เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการรวมทั้งการอนุรักษ์ ส่งเสริม สืบทอดการแสดงพื้นบ้าน

๒.๓ เก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ในประเด็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นบ้าน สุพรรณบุรี

๓. การจัดกระทำข้อมูล

ในการจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม รวมทั้งที่จากการศึกษาข้อมูลเอกสารเพิ่มเติม มาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อมูลและความน่าเชื่อถือ โดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation method) รวมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างและจากการศึกษาเอกสารในกรณีที่ข้อมูลที่ได้มายังไม่สมบูรณ์ มาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นการวิเคราะห์

๔. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม สัมภาษณ์ สนทนากลุ่มกับผู้รู้ ผู้ปฏิบัติและผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารเพิ่มเติม ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการจำแนกแยกประเภท (typology) ข้อมูลที่วิเคราะห์เนื้อหาแล้วตามประเด็นการวิจัย นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) ให้มีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบทอดการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี สภาพปัจจุบัน และปัญหาในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบทอด การแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี การอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลจากผู้รู้และผู้ปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี โดยการสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่น ศิลปินพื้นเมือง ครูเพลง ครูควบคุมการแสดงพื้นเมืองในสถานศึกษา และประชาชนทั่วไปที่ชมการแสดงพื้นเมือง สนทนากลุ่มกับนักเรียนผู้แสดงการแสดงพื้นเมืองรวมทั้ง การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการจำแนกแยกประเภท (typology) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
๒. สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี
๓. การอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

ภูมิปัญญาการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

จากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับผู้รู้ ปราชญ์ท้องถิ่น ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น ครูเพลงพื้นบ้าน และครูผู้ควบคุมการแสดงพื้นบ้านของนักเรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญา การแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านความเป็นมาการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี ประเภทการ แสดงพื้นเมือง และครูภูมิปัญญาพื้นเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี นำเสนอผลการวิจัยดังนี้

๑. ความเป็นมาการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่น ศิลปินพื้นบ้าน และครูเพลงรวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารเพิ่มเติม พบว่าการแสดงหรือเพลงพื้นเมืองสุพรรณบุรีเกิดขึ้นมานานกว่าร้อยปีการแสดงนี้มีการเล่นอย่างต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่นตามวิถีการดำเนินชีวิต มีการสืบทอด ถ่ายทอดอย่างไม่เป็นทางการ ร้องเล่น เรียนรู้ในครอบครัว เครือญาติ ในชุมชน รวมกลุ่มเล่นร่วมแสดงกันทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในงานเทศกาล ประเพณี เช่นงานลงแขกเกี่ยวข้าว งานบุญเทศกาลตามประเพณีที่จัดขึ้นในชุมชน การแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรีเกิดขึ้นจากสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิตในอดีตของชาวสุพรรณบุรี ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ส่วนหนึ่งค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้ากันทางเรือจากการที่บ้านเรือนอยู่ริมน้ำ มีการสัญจรทางน้ำ ในระหว่างการเดินทางชีวิตการทำงานร่วมกันทำให้เกิดกิจกรรมที่ช่วยให้ผ่อนคลาย เพิ่มความสนุกสนานในการทำงานร่วมกันมีการร้องรำทำเพลงเป็นหมู่คณะในโอกาสต่าง ๆ เช่นในช่วงการลงแขกเกี่ยวข้าว ระหว่างพักจากการทำงาน ชวนกันร้องเล่นสร้างความสนุกสนานผ่อนคลาย จนเกิดเป็น “เพลงเกี่ยวข้าว” ในระหว่างการค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้า การเดินทางกันทางเรือ มีการร้องรำเกิดขึ้นเพิ่มความสนุกสนานในระหว่างการดำเนินชีวิตจนเกิดเป็น “เพลงเรือ” ขึ้น เป็นต้น

กิจกรรมดังกล่าวนอกจากเพิ่มความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว ยังทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน ชาวบ้านจึงได้มีการนัดแนะกันในช่วงว่างจากหน้าทำนาเพื่อร่วมร้องรำเล่นเพลงพื้นบ้านกันในชุมชน การเล่นร้องรำเพลงพื้นบ้านในชุมชนจึงเกิดขึ้น และมีการปฏิบัติต่อเนื่องกันมาตามเทศกาลต่าง ๆ ทั้งในระหว่างการทำงาน ในงานบุญประเพณีต่าง ๆ การเล่นหรือการแสดงพื้นบ้านสุพรรณบุรีจึงเป็นการการเล่นสืบทอดกันมาในวิถีการดำเนินชีวิต เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากความรู้ความสามารถ การปฏิบัติของบรรพบุรุษ สืบทอดและส่งต่อกันมาเป็นระยะเวลานาน สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เกิดเป็นเพลงหรือการแสดงพื้นเมืองที่เป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นการแสดงพื้นเมืองของคนสุพรรณบุรี ดังเช่น “เพลงอีแซว” “เพลงฉ่อย” “เพลงพวงมาลัย” “เพลงขอทาน” และอื่น ๆ

เพลงพื้นเมืองสุพรรณบุรีเช่นเดียวกับเพลงพื้นเมืองภาคกลางทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพลงร้องโต้ตอบ มักร้องกันเป็นกลุ่มประกอบด้วยผู้ร้องนำ ฝ่ายชาย และผู้ร้องนำฝ่ายหญิงที่เรียกว่าพ่อเพลงแม่เพลง มีลูกคู่ร้องรับ ให้จังหวะด้วยการปรบมือ หรือใช้เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ เช่น กรับ ฉิ่ง ร้องเล่นกันในเทศกาลต่าง ๆ หรือในเวลาที่มาวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรม บางเพลงใช้ร้องเล่นกันทั่วไปได้ยินบ่อย ๆ ไม่จำกัดเทศกาล เช่น เพลงอีแซวเป็นการร้องตอบโต้ระหว่างหนุ่มสาว ร้องเป็นกลุ่ม มีฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินทั้งคนร้องและผู้ฟัง ละครในงานบุญงานประเพณี เพลงพวงมาลัย เป็นเพลงร้องคู่ระหว่างหญิงชาย เพลงพิชฐานใช้ร้องในโบสถ์เพื่ออธิษฐานขอพร เพลงเกี่ยวข้าวละเล่นในฤดูเก็บเกี่ยวข้าว

๒. ประเภทเพลงพื้นเมืองสุพรรณบุรี จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่น นายบุญครอง คันธฐากร ครูสุจินต์ ศรีประจันต์และสนทนากลุ่มกับผู้รู้เกี่ยวกับการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี พบว่า เพลงพื้นเมืองที่นับได้ว่าเป็นเพลง ที่ร้องละเล่นต่อ ๆ กันมานานในสุพรรณบุรี ประกอบด้วย

๒.๑ เพลงอีแซว เป็นเพลงพื้นเมืองประจำจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นที่รู้จักและนำไปร้องเล่นกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ส่วนมากนิยมเล่นในงานเทศกาลสงกรานต์ งานบุญ งานวัดต่าง ๆ เป็นเพลงร้องโต้ตอบ บอกเล่าถึงประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน เป็นการแซวหยอก หรือคุยทักทายโต้ตอบ สร้างความสนุกสนาน ครึกครื้น ผู้ร้องมีความสามารถในการเลือกถ้อยคำมาร้อยเรียง เรียกกันว่า “ด้นเพลง” ให้ทันจังหวะ เป็นที่นิยมร้องกันแพร่หลาย นิยมเล่นในงานเทศกาลต่าง ๆ ภายในชุมชนและในระดับจังหวัด มีลักษณะของการร้องเป็นการบอกเล่าถึงประสบการณ์ในชีวิตประจำวันมีการแซวหยอก หรือคุยทักทายในทำนองอวดกัน การตั้งวงอีแซวต้องมีบุคลากรที่สามารถเล่นเครื่องดนตรีตะโพน กรับ และฉิ่ง รวมไปถึงการแต่งกลอนได้ ส่วนเนื้อร้องที่นำมาร้องจะเรียกว่า “ด้น” หมายถึงชุดต่างๆ บทต่างๆ ซึ่งด้นนั้น ก็จะมีมากกว่า ๙๐ ด้น

๒.๒ เพลงฉ่อย เป็นเพลงที่ร้องกันมาก ในจังหวัดสุพรรณบุรี และมีร้องกันทั่วไป นิยมเล่นในช่วงเทศกาลสงกรานต์ เป็นเพลงร้องโต้ตอบชายหญิง มีลูกคู่ร้องรับ และปรบมือให้จังหวะ เพื่อความ

สนุกสนาน เป็นเพลงพื้นเมืองที่มีการแสดงท่าทาง และการร้องคล้ายกับลำตัด โดยมีผู้แสดงประกอบด้วย ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ฝ่ายละประมาณสองถึงสามคน ในขณะที่พ่อเพลงแม่เพลงร้องโต้ตอบกัน ผู้เล่นคนอื่น ๆ ทำหน้าที่เป็นลูกคู่ เนื้อหาที่ร้องส่วนใหญ่มีทั้งเรื่อง ทางโลก ทางธรรม เพลงฉ่อยไม่มีเครื่องดนตรี ประกอบจังหวะ แต่ใช้การตบมือเป็นจังหวะแทน

๒.๓ เพลงเกี่ยวข้าว หรือ เต็นกำรำเกี่ยว เป็นเพลงที่ร้องเล่นกันในเวลาลงแขกเกี่ยวข้าว ร้องกันเล่นกันในช่วงพักเกี่ยวข้าว และตอนเย็นหลังเลิกเกี่ยวข้าว มีถิ่นกำเนิดอยู่ภาคกลาง เป็นเพลงที่คน สุพรรณบุรีนิยมเล่นตอนที่เหน็ดเหนื่อยหลังจากการเกี่ยวข้าว การละเล่นและการร้องมากกว่า ๑ คน ส่วน ทำนองจังหวะ และการร้องมีเนื้อร้องที่เป็นเฉพาะ มีลักษณะของการร้องที่คล้ายคลึงกับเพลงเรือ มี ลักษณะการร้องเกี่ยวกันมีเอกลักษณ์ของคำคือ อ้าว เฮ อ้าว เฮ เฮ้ว

๒.๔ เพลงเรือ เป็นเพลงที่นิยมร้องเล่นกันในฤดูน้ำหลาก ช่วงเทศกาลลุนัน ฟ้าป่า ออกพรรษา งานบุญประจำปีของวัด ร้องกันในจังหวัดสุพรรณบุรี ช่วงที่ชาวนาวางเว้นจากการทำนา รอน้ำลดและรวงข้าวสุก ชาวบ้านพากันแจวเรือมาทำบุญไหว้พระและเล่นเพลงสนุกสนาน เรือที่ใช้มีเรือ มาดสี่แจว เรือพายมาทุกลำจุดตะเกียงเจ้าพายุ หรือตะเกียงลานไว้กลางลำเรือ ธรรมเนียมในการเล่นมีเรือ ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง จำนวนผู้เล่นขึ้นอยู่กับขนาดของเรือประมาณ ๙ - ๑๐ คน มีพ่อเพลง แม่เพลง ส่วนที่เหลือเป็นลูกคู่ ใช้กลอนลงสระเสียงเดียวกันไปเรื่อยๆ ที่เรียกว่า "กลอนหัวเดียว" นิยมร้องกลอนลา และ กลอนไล เพราะคิดหาคำได้ง่ายกว่าสระเสียงอื่น มีเครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่ ฉิ่ง และกรับ พ่อเพลงที่นั่ง กลางลำเรือ จะเป็นคนตีฉิ่งดังฉับๆ ไปเรื่อยๆ ที่เหลือก็เป็นลูกคู่คอยร้องรับหรือร้องยั่วด้วยคำว่า "ฮั ฮั" และคอยกระทุ้งว่า "ชะ ชะ" เป็นจังหวะ ๆ

๒.๕ เพลงลำตัด เป็นเพลงที่ร้องกันในจังหวัดสุพรรณบุรี และมีร้องกันทั่วไปในจังหวัดต่างๆ เป็นเพลงที่ชายหญิงร้องโต้ตอบกันด้วยถ้อยคำ ขวนคิด ขวนขัน มีรำมะนาเป็นดนตรีประกอบ การแสดง เริ่มต้นด้วยการโหมโรงรำมะนา แล้วชายหญิงว่ากลอนโต้ตอบกัน

๒.๖ เพลงพวงมาลัย เป็นเพลงพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงของสุพรรณบุรี เป็นเพลงร้องโต้ตอบ ระหว่างชายและหญิง ในงานเทศกาลต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ โขนจุก บวชนาค งานมงคลต่าง ๆ มี ลักษณะท่วงทำนองเฉพาะ เป็นเพลงที่มีทำนองซ้ำไม่มีเครื่องดนตรี ใช้การปรบมือเป็นจังหวะ บทร้องมี ผู้ร้องนำฝ่ายชาย และฝ่ายหญิง การแต่งกายไม่มีลักษณะเฉพาะ ดูตามความเหมาะสมว่าไปเล่นสถานที่ใด สามารถเล่นได้ทุกเทศกาล มีลักษณะของการร้องด้วยการขึ้นคำว่า เอ้อ ละ เหย และลงท้ายประโยคร้อง ด้วยคำว่า เอย ปัจจุบันมีผู้ร้องน้อยลง

๒.๗ เพลงสงลำพวน เป็นเพลงพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงของสุพรรณบุรี เป็นการเล่นเพลงของ ชุมชนเกี่ยวกับอาชีพการทำนา เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต เล่นเพลงเหล่านี้เพื่อเป็นการผ่อนคลายความ เหน็ดเหนื่อยจากการทำนาเป็นเพลงที่เล่นต่อจากเพลงพานฟาง เมื่อแยกฟางออกไปยังขอบลาน ชาวนาจึง เอาตะแกรงมาร่อนเศษฟางออก ระหว่างช่วยกันร่อนนี้เองจึงมีการร้องเพลงสงลำพวน เริ่มร้องด้วยคนที่มี เสียงดีก่อน ชายหรือหญิงให้ก่อนจนครบฝ่ายละ ๓ ลา แล้วฝ่ายชายเริ่มร้องเกริ่นเมื่อร้องเกริ่นกัน พอสมควรแล้ว ฝ่ายชายจึงร้องเป็นทำนองเชิญชวนขึ้นก่อนจากนั้นฝ่ายหญิงและชายจะร้องแก้กันไป ปัจจุบันมีผู้ร้องน้อยลง

๒.๘ เพลงขอทาน ซึ่งมีต้นกำเนิดจาก แม่สำอากค์ คนตาบอดในสุพรรณบุรี ร้องเพื่อขอรับ บริจาคเงินจากคนทั่วไป และเป็นตำนานเพลงของสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นที่มาของเพลง “วณิพก” ร้องโดย แอ๊ด คาราบาว ศิลปินเพลงคนสุพรรณบุรี ที่มีชื่อเสียงโด่งดัง และเป็นศิลปินแห่งชาติประจำปี ๒๕๕๖

๒.๙ เพลงพานฟาง เป็นเพลงที่ร้องในการนวดข้าว โต้ตอบกันระหว่างชาย-หญิง ขณะ พานฟางในลานนวดข้าว เมื่อข้าวหลุดออกจากรวงหมดแล้ว จึงช่วยกันแยกฟางออกไปไว้บริเวณขอบลาน ให้เหลือเมล็ดข้าวในลาน การเขี่ยฟางออกนี้เรียกว่า พานฟาง เพลงพานฟางมีทำนองคล้ายกับเพลง สงฟาง แต่มีฉันทลักษณ์ง่าย ๆ ที่ใช้เป็นกลอนสั้น ๆ ปัจจุบันได้หายไป ไม่มีการร้องแล้ว

๒.๑๐ เพลงพิชฐาน เป็นเพลงพื้นบ้านสุพรรณบุรี ที่นิยมร้องเล่นเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง ในเทศกาลสงกรานต์ เข้าวัด เมื่อหนุ่มสาวทำบุญตักบาตรที่วัดแล้ว ก็จะพากันเก็บดอกไม้เข้าไปไหว้

พระในโบสถ์ หญิงและชายนั่งคนละข้าง มือถือพานดอกไม้ เพลงขึ้นต้นด้วยคำว่า "พิชฐาน" มาจากคำว่า อธิฐาน เพื่อขอพรพระ ฝ่ายชายเริ่มว่าเพลงก่อน ฝ่ายหญิงร้องแก้ เมื่อฝ่ายใดร้อง ลูกคู่ฝ่ายนั้นร้องรับ ไม่ต้องปรบมือ เนื้อเพลงเป็นกลอนสั้น ๆ เพียง ๔ บรรทัด และมักยกเอาชื่อหมู่บ้านมาสัมผัสกับชื่อดอกไม้

๒.๑๑ เพลงทรงเครื่อง เป็นเพลงที่ร้องกันสนุกสนาน ไม่ได้ร้องเฉพาะในเทศกาลใด เป็น เพลงน้อยที่ดัดแปลงการแสดง มีการไหว้ครูแล้วก็แสดงเรื่องราวอย่างละคร การดำเนินเรื่องใช้เพลงน้อย เป็นพื้น เพลงทรงเครื่องเป็นเพลงที่กำลังจะหายไป

๒.๑๒ ลิเกโพธิ์พระยา เป็นลิเกที่เกิดขึ้นในตำบลโพธิ์พระยา อำเภอศรีประจันต์ แสดงที่ วัดวรจันทร ซึ่งมีตำนานสำหรับการสัญจรไปมาให้ประชาชนที่รอเรือได้ชม ปัจจุบันกำลังจะหายไป

การแสดงพื้นเมืองที่มีการละเล่นกันในสุพรรณบุรี ผู้รู้ในชุมชนได้ให้ข้อมูลว่าประกอบด้วยเพลง อีแซว เพลงน้อย เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเรือ เพลงลำตัด เพลงพวงมาลัย เพลงสงลำพวน เพลงขอทาน เพลงพานฟาง เพลงพิชฐาน เพลงทรงเครื่อง และ ลิเกโพธิ์พระยา

๓. ครูภูมิปัญญาพื้นเมืองสุพรรณบุรี จากความเป็นมาของการแสดงพื้นบ้านสุพรรณบุรี ที่นิยม ร้องละเล่นกันในวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่อง เป็นประจำสืบทอดส่งต่อ เรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่นสืบทอดกันมา ด้วยเหตุ ที่คนสุพรรณมีวิถีชีวิตใกล้ชิดติดอยู่กับเพลงพื้นบ้าน ทำให้เพลงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจิตวิญญาณของคน สุพรรณบุรี จนทำให้สุพรรณบุรี มีศิลปินพื้นบ้าน ศิลปินแห่งชาติ และศิลปินที่มีชื่อเสียงมากมาย ผู้รู้ใน ชุมชนได้ให้ตัวอย่างพอเพลง แม่เพลงการแสดงพื้นบ้านสุพรรณบุรี ที่มีความเชี่ยวชาญความสามารถในการ แสดงจนเป็นที่ยอมรับ และได้รับเกียรติได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่าง ๆ และผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมจาก เว็บไซต์ (<https://www.gotoknow.org>) นำเสนอศิลปินพื้นบ้านที่ได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่าง ๆ และ ครูเพลงพื้นบ้านที่ถ่ายทอดและควบคุมการแสดงพื้นบ้านของนักเรียนโรงเรียนในจังหวัดสุพรรณบุรี ดังนี้

๓.๑ ศิลปินเพลงพื้นเมืองสุพรรณบุรี ที่ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ ประกอบด้วยให้เป็น ศิลปินพื้นบ้านจากหน่วยงานต่าง ๆ นำเสนอเป็นบางส่วนดังนี้

๑) นายไสว วงษ์งาม หรือ ครูไสว สุวรรณประทีปได้รับโล่เกียรตินิยม อำเภอศรีประจันต์ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินพื้นบ้าน (สาขาเพลงพื้นบ้านภาคกลาง) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นพ่อเพลงที่รู้เพลงมาก ฟีกัดเพลงมาตั้งแต่เด็กๆ และจดจำเพลงเก่า ๆ เอาไว้เป็นทุน เมื่อแสดงหน้าเวทีจึงเล่นได้ทั้งคืน เป็นศิลปินเพลงอีแซวจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต

๒) นางบัวผัน จันทรศรี อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นแม่เพลงคนสำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ (สาขาเพลงพื้นบ้านภาคกลาง) ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ แม่บัวผันเป็นผู้ที่หัดเพลงตั้งแต่อายุประมาณ ๑๓ ปี และฝึกฝนอย่างจริงจัง แม่บัวผันเป็นกำลังสำคัญคนหนึ่งในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน ได้รับโล่เชิดชูเกียรติจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและศูนย์สังคีตศิลป์ ในพิธีเชิดชูเกียรติศิลปินเพลงพื้นบ้าน ครั้งที่ ๒ (สาขาเพลงพื้นบ้านภาคกลาง) และได้รับโล่เชิดชูเกียรติจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ในปีถัดมา

๓) แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ ศิลปินแห่งชาติ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงพื้นบ้าน - อีแซว) ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นผู้ที่มีความสนใจทางด้านการร้องเพลงพื้นบ้านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ขณะที่อายุประมาณ ๑๕ ปี โดยมีความชื่นชม และเฝ้าติดตามการขับร้องเพลงของแม่บัวผัน จันทรศรี (ศิลปินแห่งชาติ) และครูไสว วงษ์งาม อย่างใกล้ชิด ด้วยความเป็นผู้ที่มีพรสวรรค์ในทางการขับร้อง กอปรด้วยความมีไหวพริบปฏิภาณ และน้ำเสียงอันเป็นเลิศ อีกทั้งมีความมานะพยายามไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ทำให้แม่ขวัญจิตสามารถเรียนรู้วิธีการขับร้องเพลงพื้นบ้านประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพลงอีแซว จากแม่บัวผัน และเพลงแนวผู้ชายจากครูไสวได้เป็นอย่างดี ท่านได้ตั้งใจ อย่างแน่วแน่ที่จะอนุรักษ์ พื้นฟู และเผยแพร่ศิลปะพื้นบ้านแขนงนี้อย่างจริงจัง โดยนอกจากการแสดงแล้ว ท่านยังอุทิศตนในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ โดยได้ไปบรรยายและสาธิตการแสดงเพลงพื้นบ้านในสถานศึกษาต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับโรงเรียนจนถึงมหาวิทยาลัย และยังคงปฏิบัติเช่นนี้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

๔) นายสุจินต์ ศรีประจันต์ ได้รับรางวัลศิลปินดีเด่น ของจังหวัดสุพรรณบุรีในสาขาศิลปะการแสดง ด้านการแสดงพื้นบ้าน ประจำปี ๒๕๔๒ ฝึกหัดเพลงอีแซวและเพลงพื้นบ้านมาจากครูเพลงกลุ่มเดียวกับที่แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ ฝึกหัดจากปฎิภาณ ไหวพริบ และความสามารถทำให้นายสุจินต์ ศรีประจันต์ เริ่มประกอบอาชีพด้วยการแสดงเพลงอีแซวมาตั้งแต่อายุ ๑๓ ปี และแสดงติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากการแสดงแล้ว นายสุจินต์ ศรีประจันต์ ได้อุทิศเวลาให้การสอน การถ่ายทอดการแสดงพื้นบ้านให้กับเยาวชนอยู่เสมอ

๓.๒ ครูการแสดงพื้นบ้านสุพรรณบุรี นอกจากภูมิปัญญาการแสดงพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงได้รับรางวัลดังกล่าวแล้ว สุพรรณบุรียังมีพ่อเพลง แม่เพลงที่มีความชำนาญ เชี่ยวชาญหลายท่าน รวมทั้งครูที่ควบคุมดูแลการแสดงพื้นบ้านในโรงเรียน เป็นผู้ถ่ายทอดและส่งเสริมการแสดงพื้นบ้านให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้รู้ได้ยกตัวอย่างครูการแสดงพื้นบ้านในโรงเรียนและผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากเว็บไซต์ (<https://www.gotoknow.org>) ดังนี้

๑) ครูชำเลื่อง มณีวงศ์ เป็นครูที่ปรึกษาชุมนุมศิลปะการแสดงท้องถิ่นโรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา ๑ ที่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญใน ด้านศิลปะพื้นบ้าน การแสดงเพลงพื้นบ้าน และถ่ายทอดการแสดงพื้นบ้านให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง จนสามารถแสดงและประกวดการแสดงพื้นบ้านได้รับรางวัลต่าง ๆ อาทิ ถ้วยรางวัลชนะเลิศประกวดเพลงอีแซวของจังหวัดสุพรรณบุรี รางวัลครูผู้ฝึกสอนเพลงอีแซวดีเด่นงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ ผลงานการแสดงเพลงพื้นบ้าน “เพลงอีแซว กล้วย ลำดัด ทำขวัญนาคน” ได้รับการเผยแพร่ผลงาน ผ่านสื่อโทรทัศน์ สถานีฟรีทีวีและสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม จำนวนมากอย่างต่อเนื่อง และได้ผลิตสื่อการสอนด้านการแสดงพื้นบ้านในการสอน ดังเช่น ชุดฝึกทักษะเพลงอีแซว ๙ ชั้น ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ พัฒนาชุดฝึกทักษะเพลงอีแซวในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปี ๒๕๔๗ จัดกิจกรรม จัดการแสดงเพลงพื้นบ้าน โดยเน้นที่เพลงอีแซว และอุทิศตนในการฝึกปฏิบัติให้กับนักเรียนทั้งในและนอกเวลเรียน ให้นักเรียนทำโครงงานศิลปะ เพลงพื้นบ้านเพลงอีแซว จัดหาเวทีให้นักเรียนได้แสดงในงานต่าง ๆ ของโรงเรียนและในจังหวัด มีหน่วยงานต่าง ๆ มาจ้างให้

ไปแสดง รวมทั้งการประกวดการแสดงพื้นบ้าน จนได้รับรางวัลต่าง ๆ นักเรียนสามารถนำไปเป็นอาชีพเสริมหา รายได้พิเศษ

๒) ครูพิสุจน์ ใจเที่ยงกุล ครูผู้เชี่ยวชาญด้านร้อยกรองและสนใจเพลงพื้นบ้านครูที่ปรึกษา คณะเพลงเพลงพื้นบ้านโรงเรียนบางลี้วิทยา เป็นผู้ก่อตั้งชุมนุมเพลงพื้นบ้านโรงเรียนบางลี้วิทยา ครูพิสุจน์ ดำเนินการสอนเพลงพื้นบ้านในโรงเรียน โดยสอนในหลักสูตรเป็นรายวิชาเพิ่มเติม จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น วิชาเพิ่มเติมขึ้นในหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการแสดงเพลงอีแซว ในช่วงชั้นที่ ๓ และการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านในท้องถิ่น ในช่วงชั้นที่ ๔ เปิดให้นักเรียนเลือกเรียน มีนักเรียนเลือกเรียนมาหลายรุ่น จนถึงปัจจุบัน สอนเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ชุมนุมอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน มีนักเรียนทั้งในช่วงชั้นที่ ๓ และ ๔ มาร่วมกันตั้งชุมนุม ทำกิจกรรม ฝึกฝนเพลงพื้นบ้าน เรียนรู้ปฏิบัติและเผยแพร่ผลงาน สอนกลุ่มสนใจเพลงพื้นบ้านและตั้งเป็นคณะเพลงอีแซวเพลงพื้นบ้านนักเรียนโรงเรียนบางลี้วิทยา รวมทั้งได้จัดหาเวทีการแสดงให้กับนักเรียนได้มีโอกาสแสดงในเวทีต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียน นอกโรงเรียน ในงานต่าง ๆ ทั้งสุพรรณบุรีและจังหวัดอื่น ๆ ส่งประกวดการแสดงพื้นบ้าน จนนักเรียนได้รับรางวัลต่าง ๆ ผู้แสดงสามารถนำไปเป็นอาชีพเสริม รายได้พิเศษ

๓) ครูวรรณวิไล นาคข้าพันธ์ ครูที่ปรึกษาชุมนุมการแสดงพื้นบ้าน โรงเรียนอนุบาลศรีประจันต์ เป็นผู้ควบคุม ฝึกสอนนักเรียนที่สนใจการแสดงพื้นบ้าน โดยเฉพาะเพลงอีแซว ซึ่งเป็นพื้นฐานการร้องการแสดงของเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ โดยรับสมัครนักเรียนที่สนใจฝึกสอนในช่วงโม่งชุมนุม และนอกเวลา มีนักเรียนสนใจประมาณ ๑๕ - ๒๐ คนในแต่ละปี นอกจากนั้นครูได้หาเวทีให้นักเรียนได้แสดงอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันได้นำนักเรียนแสดงการเล่นพื้นบ้าน ให้แม่เพลงร้องบทเกริ่นของเพลงอีแซว เป็นประจำในวันเสาร์ อาทิตย์ (สัมภาษณ์วรรณวิไล นาคข้าพันธ์. ๒๕๕๗)

ภาพประกอบ ๒ การสนทนากลุ่ม กับผู้รู้ด้านการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี

ภาพประกอบ ๓ การสัมภาษณ์ นายบุญครอง คันธฐากร ปราชญ์ท้องถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรี

ภาพประกอบ ๔ การสัมภาษณ์ นายสุจินต์ ศรีประจันต์ ศิลปินการแสดงพื้นบ้านดีเด่น
จังหวัดสุพรรณบุรี

ภาพประกอบ ๕ การสัมภาษณ์ นางวรรณวิไล นาคข้าพันธ์ ครูผู้สอนการแสดงพื้นบ้าน
โรงเรียนอนุบาลศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการอนุรักษ์ ส่งเสริม สืบทอดการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี

๑. สภาพปัจจุบัน การแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรีประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เป็นศิลปะการแสดงที่เกิดขึ้นที่สุพรรณบุรีมานาน จนเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีของสังคม เป็นเอกลักษณ์ของคนสุพรรณบุรี ปัจจุบันมีศิลปินแห่งชาติที่มีชื่อเสียงด้านเพลงพื้นบ้าน-เพลงอีแซว คือ แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ ศิลปินพื้นบ้านดีเด่นของสุพรรณบุรี คือ ครูสุจินต์ ศรีประจันต์ แม่เพลงที่มีความเชี่ยวชาญด้านเพลงพื้นบ้าน คือ ครูสำเนียง ขาวปลายนา และครูเพลงพื้นเมือง ที่ให้ความรู้ ถ่ายทอดให้กับเยาวชนในโรงเรียน จำนวนหนึ่ง คือ ครูชำเลื่อง มณีวงษ์ ครูพิสุจน์ ใจเที่ยงกุล ครูวรรณวิไล นาคข้าพันธ์ รวมทั้งครูเพลงอื่น ๆ ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ การส่งเสริม การถ่ายทอดสู่เยาวชนมีไม่มาก การแสดงพื้นบ้านเหล่านี้จึงกำลังจะหายไป มีผู้สืบทอดน้อยลง รวมทั้ง การสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ มีน้อย หน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริม จัดการแสดงต่าง ๆ ไม่เห็นความสำคัญของการแสดงพื้นเมือง ไม่ได้จัดให้การแสดงพื้นเมืองเป็นส่วนหนึ่งของงานประจำปี งานเทศกาลต่าง ๆ ในขณะที่ศิลปินพื้นบ้านสุพรรณบุรีนี้ ได้รับการว่าจ้างให้ไปแสดงเพลงพื้นบ้าน ที่จังหวัดอื่น ๆ ในงานต่าง ๆ อาทิ ในเทศกาลวันพ่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๖ ที่จังหวัดนครราชสีมา และงานอื่น ๆ ในจังหวัดต่าง ๆ เช่นลพบุรี สระบุรี เป็นต้น และเมื่อมีการจัดแสดงเพลงพื้นบ้านก็ให้ค่าตอบแทนน้อยมาก การแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองสุพรรณบุรี กำลังถูกแทนที่ด้วยการแสดงต่างถิ่นในรูปแบบสมัยใหม่ จึงมีผลทำให้การแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรีลดน้อยลงเรื่อย ๆ

๒. สภาพปัญหา จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงพื้นเมือง พบว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับการแสดงพื้นบ้านสุพรรณบุรี เป็นดังนี้

๒.๑ ศิลปินเพลงพื้นเมือง รวมทั้งครูเพลงที่มีชื่อเสียง พ่อเพลง แม่เพลงที่มีความเชี่ยวชาญในการแสดงพื้นเมืองมีน้อย อีกทั้งเป็นผู้ที่อยู่ในวัยสูงอายุ ดังเช่น แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ ปัจจุบันอายุ ๖๗ ปี (เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐) ครูสุจินต์ ศรีประจันต์ อายุ ๖๕ ปี (เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒) ครูชำเลื่อง มณีวงษ์ อายุ ๖๓ ปี (เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒) ครูพิสุจน์ ใจเที่ยงกุล อายุ ๕๗ ปี (เกิดเมื่อ

พ.ศ. ๒๕๐๐) ทำให้การถ่ายทอดเพลงพื้นเมืองมีข้อจำกัด และทำให้ช่วงการสืบทอดให้กับเยาวชนมีการขาดช่วง

๒.๒ การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดการแสดงพื้นเมืองในชุมชนมีน้อยลง หน่วยงานท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญในบทบาทของการส่งเสริมการแสดงพื้นบ้าน ไม่ได้กำหนดเป็นนโยบาย แผนงานในการนำไปปฏิบัติเพื่อการส่งเสริม สนับสนุนการแสดงพื้นเมือง รวมทั้งไม่มีการจัดสรรงบประมาณให้การส่งเสริมการแสดงพื้นบ้าน ทำให้ศิลปินพื้นบ้านมีเวทีการแสดงน้อยลง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ส่งเสริมจัดให้การแสดงพื้นเมืองเป็นส่วนหนึ่งในงานการแสดงที่จัดขึ้นในสุพรรณบุรี ในกรณีที่เกิดให้มีการแสดงพื้นเมืองในงานเทศกาลต่าง ๆ ก็ให้ค่าตอบแทนน้อยกว่าการแสดงในรูปแบบสมัยใหม่ อย่างเช่นการจัดงานเทศกาลประจำปีดอนเจดีย์ ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ซึ่งในระยะแรก ๆ จะมีเวทีให้การแสดงพื้นเมืองอย่างต่อเนื่อง แต่ในปีที่ผ่านมาไม่มีการแสดงพื้นเมืองในงานเป็นการจัดส่งเสริมการประกวดเพลงลูกทุ่ง สำหรับงานเทศกาลประจำปี วัดป่าเลไลยก์ ซึ่งเป็นงานที่มีผู้เข้าร่วมงานจำนวนมาก และจัดเป็นประจำต่อเนื่องกันมานาน ในระยะหลังจัดให้การแสดงพื้นเมืองแสดงในช่วงดึก ซึ่งเป็นเวลาที่มีผู้เข้าร่วมงานน้อยกว่าเวลากลางวัน และไม่ได้จัดเวทีการแสดงพื้นเมืองสำหรับเยาวชน

๒.๓ การถ่ายทอดการแสดงพื้นเมืองให้กับเยาวชนในสถานศึกษามีน้อย การสอนการแสดงพื้นบ้านในโรงเรียน ส่วนใหญ่จัดเป็นชุมนุมการแสดงพื้นบ้านในโรงเรียนที่มีครูที่มีทักษะทางการแสดงพื้นบ้าน เป็นที่ปรึกษาและฝึกให้กับเยาวชน ส่วนโรงเรียนที่ครูไม่มีความรู้ความชำนาญในการแสดงพื้นบ้านจะไม่มีการส่งเสริมการถ่ายทอดให้กับเยาวชนในโรงเรียน และไม่ได้จัดให้มีชุมนุมการแสดงพื้นบ้านในโรงเรียนสำหรับนักเรียน การจัดการเรียนการสอนการแสดงพื้นบ้านในโรงเรียน สุพรรณบุรี ไม่ได้ถูกกำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียน หรือจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น มีบางสถานศึกษาเท่านั้นที่จัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมการเรียนการสอนในรายวิชา ดังที่ครูชำเลื่อง มณีวงศ์โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา ๑ จัดสอนอยู่ในรายวิชา เพิ่มเติมเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น วิชาโครงงาน วิชากิจกรรมชุมนุมศิลปะการแสดงท้องถิ่น ครูพิสุทธิ์ ใจเที่ยงกุล โรงเรียนบางลี่วิทยา สอนในหลักสูตรเป็นวิชา

เพิ่มเติมการแสดงเพลงอีแซว รายวิชา การอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านในท้องถิ่น ให้นักเรียนเลือกเรียน และสอนเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ชุมนุมอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน และสอนให้กับกลุ่มสนใจเพลงพื้นบ้าน ตั้งเป็นคณะเพลงอีแซวหรือคณะเพลงพื้นบ้านนักเรียนโรงเรียนบางลี้วิทยา การสอนในโรงเรียนขึ้นอยู่กับครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านการแสดงพื้นบ้านสามารถสอนได้ และมีการส่งเสริมในลักษณะของการจัดตั้ง ชุมนุมการแสดงพื้นบ้าน แต่ละโรงเรียนขึ้นกับครูที่ปรึกษาชุมนุมที่มีความสามารถในการสอนและฝึกปฏิบัติให้กับนักเรียน ทำให้มีการถ่ายทอดการแสดงพื้นบ้านสู่เยาวชนในระบบในโรงเรียนมีน้อย

สำหรับการถ่ายทอดการแสดงพื้นบ้าน ในการศึกษาครอบครัวและการศึกษาตาม อัยยาศัยมีน้อย ผู้รู้ให้ข้อมูลว่าการสอนแบบไม่เป็นทางการนี้มีศิลปินแม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ จัดเป็น ศูนย์เรียนรู้ในบ้าน เปิดอบรมการแสดงพื้นบ้านให้กับนักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ ที่สนใจรวมทั้งจัดกิจกรรม ฝึกสอนการแสดงพื้นบ้าน ตามที่มีหน่วยงานต่าง ๆ ติดต่อมา

๒.๔ การจัดการแสดงพื้นเมืองในเวทีสาธารณะต่าง ๆ มีน้อยลง ทำให้ประชาชนได้รับฟัง รับชมการแสดงพื้นบ้านน้อยลง ปัจจุบันเวทีหรือพื้นที่ ในการแสดงพื้นบ้าน มีน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดให้ประชาชนได้ชมการแสดงพื้นบ้านในงานเทศกาลต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในจังหวัด งานเทศกาลที่จัดเป็นประจำทุกปีและเป็นงานที่มีผู้สนใจมาเที่ยวงานเป็นจำนวนมาก มีงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ งานกาชาด ประจำปี และงานนมัสการหลวงพ่โตวัดป่าเลไลย์ การจัดงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ และงานกาชาด ประจำปี ช่วงการจัดงานจะอยู่ในระหว่างวันที่ ๑๘ มกราคม – ๑ กุมภาพันธ์ ของทุกปี ณ บริเวณพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ อำเภอดอนเจดีย์ในปีที่ผ่านมา มีการจัดแสดงยุทโธปกรณ์ช้างเทิดพระเกียรติ ประกอบแสง สี เสียง การแสดงทางศิลปวัฒนธรรมจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ การออกร้านกาชาดของ จังหวัด การประกวดร้องเพลงลูกทุ่ง การประกวดธิดาดอนเจดีย์ การออกร้านจำหน่ายสินค้าของแต่ละ อำเภอ การจัดนิทรรศการของหน่วยงานราชการ และภาคเอกชน ชมการแสดงมหรสพ การจัดแสดง คอนเสิร์ต จะเห็นว่าไม่มีรายการของการแสดงพื้นบ้าน สำหรับงานงานนมัสการหลวงพ่โต ณ วัด

ป่าเลไลย์รวิหาร เป็นงานประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณกาล จัดขึ้นปีละ ๒ ครั้ง ในวันขึ้น ๕ ค่ำ ถึง ๙ ค่ำ เดือน ๑๒ มีการจัดจำหน่ายสินค้า OTOP ชมมหรสพ การเทศน์มหาชาติ และนมัสการขอพรจาก หลวงพ่อโตศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของชาวสุพรรณบุรี และบริเวณใกล้เคียง จัดให้มีการแสดงพื้นบ้าน ในช่วงดึก (<http://www.tatsuphan.net/Stradition.html>) จะเห็นได้ว่าท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการแสดงพื้นเมืองลดลงมาก

๒.๕ เยาวชนไม่สนใจการแสดงพื้นเมือง จากกระแสสังคมที่เปลี่ยนไปและการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการไหลบ่าทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดนระหว่างประเทศนำพา วัฒนธรรมต่างชาติในวิถีชีวิตชุมชน ทำให้เยาวชนส่วนใหญ่ไม่ให้ความสนใจกับวัฒนธรรมดั้งเดิม การแสดงศิลปะพื้นเมืองถูกละเลย อีกทั้งเยาวชนไม่ได้รับการปลูกฝังด้านการแสดงพื้นเมืองอย่างจริงจังในสถานศึกษา จึงขาดการเชื่อมโยงต่อยอดการเรียนรู้จากการเรียน เยาวชนส่วนหนึ่งที่ได้ฝึกฝนแสดงพื้นเมืองในโรงเรียน เมื่อเข้าสู่มหาวิทยาลัยไม่สามารถแสดงต่อได้ ไม่มีเวที ไม่มีชมรมหรือกลุ่มให้แสดงต่อไป

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี มีหลายประการทั้งด้านผู้ถ่ายทอดคือศิลปินพื้นบ้านที่มีความรู้ความสามารถความเชี่ยวชาญในการแสดงพื้นบ้าน ปัจจุบันมีจำนวนน้อย และเป็นผู้ที่มีอายุมาก ส่วนใหญ่มากกว่า ๖๐ ปี ด้านการส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดการแสดงพื้นเมืองมีน้อย หน่วยงานที่มีบทบาทในการส่งเสริม ไม่ได้กำหนดเป็นนโยบาย เป็นแผนปฏิบัติในการส่งเสริมการแสดงพื้นเมืองอย่างเป็นรูปธรรม หน่วยงานองค์กรท้องถิ่น ไม่ได้สนับสนุนอย่างจริงจัง การจัดแสดงเทศกาลประจำปีก็ไม่ได้ให้บทบาทหรือพื้นที่ เวทีกับการแสดงพื้นเมือง การจัดงานเทศกาลให้ความสำคัญกับการส่งเสริมศิลปะการแสดงสมัยใหม่มากกว่าการแสดงพื้นเมือง นอกจากนี้แล้วสถานศึกษาก็ไม่มีการพัฒนาให้การแสดงพื้นเมืองเป็นหลักสูตรท้องถิ่นหรือหลักสูตรสถานศึกษาที่นำไปจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน ส่วนใหญ่เป็นชุมนุมศิลปะการแสดงพื้นบ้านเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกเวลาเรียน

นอกจากนั้นพบว่าปัญหาเกิดจากด้านเยาวชนเองก็ไม่ได้ให้ความสนใจการแสดงพื้นเมืองเท่าที่ควร สาเหตุเหล่านี้ทำให้ศิลปะการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี กำลังขาดหายไป

๓ ความต้องการในการอนุรักษ์ ส่งเสริมให้มีการสืบทอดต่อไป ผู้รู้ทางด้านการแสดงพื้นเมืองมีความต้องการให้มีการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรีให้คงอยู่ต่อไป เป็นการสืบทอดอัตลักษณ์การแสดงที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ด้วยการจัดให้มีการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรีอย่างต่อเนื่อง ให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าถึงเพลงพื้นเมืองเหล่านี้ ให้เยาวชนได้เข้ามาสืบทอดไม่ให้หายขาดไป ด้วยการจัดให้มีการแสดงพื้นเมืองในงานเทศกาลต่าง ๆ ของจังหวัดสุพรรณบุรีอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ลักษณะการจัดแสดงควรเป็นการแสดงโดยศิลปินพื้นบ้านและเยาวชน ให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้รับการอบรม ถ่ายทอด เรียนรู้การแสดงจากศิลปินพื้นบ้านที่มีชื่อเสียง มีทักษะความรู้ความสามารถในการแสดงพื้นเมืองรูปแบบดั้งเดิมที่เรียนรู้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ การที่เยาวชนได้เรียนรู้การแสดงที่ถูกต้องจะเป็นการอนุรักษ์ให้การแสดงพื้นเมืองคงอยู่ตามรูปแบบเดิม ไม่ผิดเพี้ยนไปจากเดิม และการจัดแสดงนี้จะเกิดขึ้นได้ ต้องได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจัดสรรงบประมาณการแสดงจากหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน การแสดงจึงจะเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง การแสดงพื้นเมืองที่ชุมชนสุพรรณบุรีต้องการอนุรักษ์ ส่งเสริมให้มีการสืบทอด มีลักษณะดังนี้

๓.๑ การแสดงพื้นเมืองที่ชุมชนต้องการให้มีการอนุรักษ์ ส่งเสริมให้เยาวชนสุพรรณบุรีได้เรียนรู้และสามารถแสดงได้ เป็นการสืบทอดการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรีให้คงอยู่ ผู้รู้ด้านการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี ต้องการให้มีการอนุรักษ์ ถ่ายทอดให้เยาวชนมีความรู้ ทักษะและสามารถแสดงได้คือ เพลงอีแซว ซึ่งเป็นเพลงที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของสุพรรณบุรี จึงเป็นเพลงที่ชุมชนต้องการให้เยาวชนได้เรียนรู้ ในแบบอย่างที่ถูกต้องจากศิลปินที่มีชื่อเสียง ให้เยาวชนมีความสามารถถ่ายทอดเพลงอีแซวได้ต่อไป

๓.๒ ด้านการถ่ายทอดความรู้ทักษะการแสดงเพลงพื้นเมืองอย่างเป็นรูปธรรม ควรเป็น การถ่ายทอดให้กับเยาวชนโดยผู้เชี่ยวชาญ ให้ครูเพลง พ่อเพลง แม่เพลง ที่มีความเชี่ยวชาญในการแสดง

พื้นบ้าน เช่นแม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ ครูสุจินต์ ศรีประจันต์ แม่สำเนียง ชาวปลายนา ฝึกอบรม
 เยาวชนในโรงเรียนโดยเริ่มจากนักเรียนที่มีพื้นฐานอยู่แล้ว รวมทั้งรับนักเรียนที่สนใจจากโรงเรียนต่าง ๆ
 ในสุพรรณบุรีเข้ารับการฝึกอบรมจากครูเพลง เป็นการถ่ายทอดเพื่อให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรมเพลง
 พื้นเมืองให้เยาวชนได้เรียนรู้ ฝึกฝนให้เกิดความเชี่ยวชาญ สามารถนำไปแสดงได้อย่างถูกต้อง การถ่ายทอด
 โดยการจัดฝึกอบรมให้กับนักเรียนที่มีพื้นฐานมีประสบการณ์จากชุมนุมการแสดงพื้นบ้านในโรงเรียน
 จังหวัดสุพรรณบุรี ๖ โรงเรียน คือนักเรียนจากโรงเรียนอนุบาลศรีประจันต์ โรงเรียนบางลี่วิทยา
 โรงเรียนวัดบ้านกล้วย โรงเรียนบรรหารแจ่มใส ๑ โรงเรียนวัดวังกุ่ม และโรงเรียนวัดวรจันทร

๓.๓ ด้านการสืบทอดการแสดงพื้นเมือง ต้องมีการจัดหาเวทีหรือพื้นที่การแสดงให้กับ
 เยาวชนนักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอด ฝึกฝนการแสดงพื้นเมือง ให้ได้แสดงจริงต่อสาธารณชนให้ประชาชน
 ทั่วไปได้ชม เป็นการสร้างความภาคภูมิใจ ความรักในการแสดงพื้นเมืองให้กับเยาวชนผู้แสดง โดยผู้รู้ได้ให้
 ความเห็นว่าในระยะแรกไม่ควรจัดเป็นการประกวดให้เป็นการถ่ายทอดความรู้ เปิดโอกาสให้เยาวชน
 นักเรียนที่สนใจสมัครเข้ารับการฝึกอบรม หากเป็นการประกวดเยาวชนนักเรียนที่มีประสบการณ์แล้ว
 เท่านั้นที่จะสมัครเข้ารับการอบรม ผู้ไม่มีประสบการณ์แม้สนใจแต่จะไม่กล้าประกวด จึงควรจัดเป็นการ
 ฝึกอบรมแล้วให้นักเรียนที่ได้เรียนรู้ ฝึกฝนเข้าร่วมแสดงในงานเทศกาลของจังหวัด

๓.๔ ด้านการส่งเสริมการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี ในการอนุรักษ์ สืบทอดการแสดง
 พื้นเมืองนั้น จะต้องมีการสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งในการจัดพื้นที่ให้ครูเพลง พ่อเพลง
 แม่เพลงและเยาวชนได้แสดงร่วมกัน การส่งเสริมให้เยาวชนได้ฝึกฝน ได้แสดง รวมทั้งมีการสนับสนุน
 ส่งเสริมการฝึกอบรม ด้านงบประมาณ สถานที่การฝึกอบรมและด้านวิทยากร จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มี
 บทบาทในการส่งเสริมการแสดงพื้นเมือง เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
 หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การอนุรักษ์ ส่งเสริมและถ่ายทอดการแสดงพื้นบ้าน

จากสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของผู้รู้ ผู้ปฏิบัติในชุมชน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มา ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบทอดการ แสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี โดยการประชุมวางแผนให้มีการดำเนินกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่ เกี่ยวข้องประกอบด้วยหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น จังหวัดสุพรรณบุรี แม่เพลงสำเนียง ชาวปลายนา ปราชญ์ท้องถิ่น ครูที่ปรึกษา ชุมชนการแสดงพื้นบ้าน โรงเรียนอนุบาลศรีประจันต์ ผู้แทนกรมการจัดงานเทศกาลประจำปีวัดป่า เลไลย์ และนักวิจัย ได้ข้อสรุปว่า รูปแบบการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นบ้านเป็นการนำ ทุนทางวัฒนธรรมมาเพิ่มมูลค่า โดยให้เยาวชนในสุพรรณบุรีได้รับการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็น ทุนทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นและเพื่อเป็นการประกอบอาชีพต่อไป อีกทั้งเป็นการสร้างความ ภาคภูมิใจ เป็นพลังทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนต่อไป การปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ดำเนินการใน ๓ ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม คือขั้นการวางแผน ขั้นปฏิบัติการ และขั้นประเมินผล ดังนี้

๑ ขั้นการวางแผนเพื่ออนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นบ้านสุพรรณบุรี ผลการ ประชุมวางแผน จัดการแสดงเพื่ออนุรักษ์ ส่งเสริมและถ่ายทอดการแสดงพื้นบ้าน มีลักษณะดังนี้คือ

๑.๑ จัดให้มีการแสดงพื้นบ้าน “ เพลงอีแซว ” ในงานเทศกาลประจำปีในงานนมัสการ หลวงพ่อโต วัดป่าเลไลย์ สุพรรณบุรี ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปี ปีละ ๒ ครั้ง ในเดือน ๕ คือเดือนเมษายน ช่วงวันสงกรานต์ และ เดือน ๑๒ ในช่วงวันลอยกระทง สำหรับการแสดงในครั้งนี้ กำหนดจัดแสดงใน งานเทศกาล เดือน ๕ พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยก่อนการจัดแสดงมีการประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุท้องถิ่น Cable TV และสื่ออื่น ๆ เชิญชวนนักเรียนจากโรงเรียนในจังหวัดสุพรรณบุรี เข้าร่วมการแสดงพื้นบ้าน ในงานเทศกาลประจำปีวัดป่าเลไลย์ รับสมัครนักเรียนในสถานศึกษาทั้งระดับประถมศึกษาและ

มัธยมศึกษาในอำเภอบางปลาม้า อำเภอดอนเจดีย์ อำเภอศรีประจันต์ อำเภอเมือง อำเภอสองพี่น้อง
อำเภออุทุมพรและอำเภอสามชูก โรงเรียนละ ๑๕ คน รวมเป็น ๙๐ คน

๑.๒ จัดการฝึกอบรมให้กับนักเรียนที่สมัครเข้าร่วมการแสดง สถานที่ในการฝึกอบรม
ได้รับการสนับสนุนจากวิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี ดำเนินการ ฝึกอบรมการแสดงโดยศิลปินดีเด่น
พื้นบ้านครูสุจินต์ ศรีประจันต์และแม่เพลงสำเนียง ชาวปลายนา เป็นเวลา ๕ วัน กำหนดฝึกอบรมวันที่
๒๔ - ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๗

๑.๓ ให้นักเรียนที่เข้ารับการอบรมแสดงเพลงอีแซว ในช่วงงานเทศกาลประจำปีวัดป่า
เลไลย์ วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๗ ในช่วงเวลา ๑๐ - ๑๒ น.

๑.๔ ในการช่วงการแสดงพื้นเมือง “เพลงอีแซว” มีการเสวนาให้ความรู้กับผู้ชมเกี่ยวกับ
ความเป็นมาของการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี การสาธิตการแสดงเพลงพื้นเมืองประเภทต่าง ๆ โดย
ศิลปินแห่งชาติแม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ และศิลปินดีเด่นด้านการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดสุพรรณบุรี
ครูสุจินต์ ชาวปลายนา

จากการวางแผนจัดการแสดงพื้นเมือง “เพลงอีแซว” ในงานเทศกาลประจำปีวัด
ป่าเลไลย์นี้ เป็นการอนุรักษ์ ส่งเสริม และถ่ายทอดการแสดงพื้นบ้านอย่างมีส่วนร่วม ดังนี้

๑) การอนุรักษ์ โดยศิลปินพื้นบ้านสุพรรณบุรีที่มีความรู้ความสามารถ มีผลงาน
การแสดงพื้นเมือง เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการแสดง เข้าใจลักษณะ
สำคัญ เอกลักษณ์ของการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี เป็นผู้มืบทบาทในการถ่ายทอด โดยรักษาไว้ซึ่ง
เอกลักษณ์ของการแสดง และการเสวนาให้ความรู้ เกี่ยวกับการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี โดยปราชญ์
ท้องถิ่น คือ นายบุญครอง คันธฐากร ศิลปินดีเด่น ครูสุจินต์ ชาวบางงาม แม่เพลงที่มีชื่อเสียงคือ
แม่สำเนียง ชาวปลายนา และครูที่ปรึกษาชุมนุมการแสดงพื้นบ้าน โรงเรียนอนุบาลศรีประจันต์
ครูวรรณวิไล นาคข้าพันธ์มีส่วนร่วมในการเสวนาให้ความรู้เกี่ยวกับการแสดงพื้นเมืองแก่ประชาชนที่
รับชมการแสดง

๒) การส่งเสริม การแสดงที่วัดป่าเลไลยก์และการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ ทักษะ การแสดงพื้นบ้านให้แก่เยาวชน ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณในการฝึกอบรมเยาวชน และการแสดงของเยาวชนในวัดงานเทศกาล จากองค์การบริหารส่วนจังหวัด และสนับสนุนสถานที่ฝึกอบรมจาก วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรีและวัดป่าเลไลยก์ที่สนับสนุนให้เยาวชนมีเวทีการแสดงพื้นเมืองร่วมกับครูเพลง ที่มีชื่อเสียงในงานเทศกาลประจำปี

๓) การสืบทอดการแสดงพื้นบ้าน โดยเยาวชนจากโรงเรียนที่สนใจ ๖ แห่ง เป็นผู้ สืบทอด แสดงให้ประชาชนได้รับชมและให้เกิดความซาบซึ้งกับการแสดงพื้นเมือง

๔) การมีส่วนร่วม การจัดแสดงครั้งนี้ เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน และบุคคลต่าง ๆ ดังนี้

(๑) วัดป่าเลไลยก์ ซึ่งจัดเทศกาลประจำปีในสุพรรณบุรีอย่างต่อเนื่องมาเป็น เวลานาน ได้ส่งเสริม สนับสนุนให้การแสดงพื้นเมืองเป็นส่วนหนึ่งของงานเทศกาลประจำปีนี้

(๒) องค์การบริหารส่วนจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทในการ ประชาสัมพันธ์การแสดงพื้นบ้านนี้ต่อชุมชน ผ่านสื่อต่าง ๆ ของหน่วยงาน รวมทั้งให้การสนับสนุนส่งเสริม การฝึกอบรม เตรียมนักเรียนให้มีความสามารถในการแสดงพื้นบ้าน

(๓) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สนับสนุนและร่วมจัดการแสดง

(๔) ประชาชนท้องถิ่น มีบทบาทในการอบรมให้ความรู้แก่เยาวชนเกี่ยวกับ ประวัติ ความเป็นมา เอกลักษณ์สำคัญของการแสดงพื้นบ้าน

(๕) ศิลปินพื้นบ้านดีเด่นสุพรรณบุรี ครูสุจินต์ ศรีประจันต์ แม่เพลงพื้นบ้าน แม่สำเนียง ชาวปลายนา และครูที่ปรึกษาสอนการแสดงพื้นบ้านโรงเรียนอนุบาลศรีประจันต์ ร่วมเป็น วิทยากร สอน ฝึกอบรมเยาวชนในการแสดงพื้นบ้าน

(๖) วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรีและโรงเรียนอนุบาลศรีประจันต์ ส่งเสริมการแสดงพื้นบ้านโดยประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นสถานที่ในการฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านให้กับเยาวชน

๒ ขั้นตอนการปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นบ้าน เป็นดังนี้๒.๑ ดำเนินการฝึกอบรมเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ และสืบทอดการแสดงพื้นบ้าน”เพลงอีแซว” เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรม เป็นเยาวชนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา จำนวน ๑๐๐ คน จาก ๖ โรงเรียน คือโรงเรียนวัดวังกุ่ม โรงเรียนอนุบาลศรีประจันต์ โรงเรียนบรรหารแจ่มใส ๑ โรงเรียนบางลี่วิทยา โรงเรียนวัดบ้านกล้วยและโรงเรียนวัดวรจันทร โดยวิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี และโรงเรียนอนุบาลศรีประจันต์ เป็นผู้ประสาน รับสมัครนักเรียนจากโรงเรียนในอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดสุพรรณบุรี เข้ารับการฝึกอบรมการแสดงพื้นเมือง วิทยาการฝึกอบรมคือปราชญ์ท้องถิ่น ศิลปินดีเด่น เพลงพื้นบ้าน จังหวัดสุพรรณบุรี ครูเพลงพื้นบ้านสุพรรณบุรี ร่วมกันฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้าน โดยการอนุรักษ์รูปแบบเดิม รวมทั้งการถ่ายทอดประวัติความเป็นมาของการแสดงแต่ละประเภทให้แก่เยาวชน ระยะเวลาอบรม ๕ วัน ระหว่างวันที่ ๒๔ – ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๗ พร้อมทั้งฝึกซ้อม เตรียมการแสดงในวันเทศกาลงานวัดป่าเลไลย์

การฝึกอบรมนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด และวิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี การฝึกอบรมประกอบด้วยการถ่ายทอดการแสดงจากศิลปินพื้นบ้าน ดีเด่น ครูเพลงพื้นบ้านร่วมกับครูผู้ควบคุมการแสดงในโรงเรียนประกอบด้วยครูวรรณวิไล นาคข้าพันธ์ โรงเรียนอนุบาลศรีประจันต์ ครูสุรินทร์ ภูแก้ว โรงเรียนวัดวังกุ่ม ครูพิสุจน์ ใจเที่ยงกุล โรงเรียนวัดบ้านกล้วย ร่วมกันเป็นวิทยากร ให้การฝึกซ้อมนักเรียนในกิจกรรม ดังนี้

วันแรกของการฝึกอบรม กิจกรรมประกอบด้วยพิธีเปิดการฝึกอบรม โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัด และการถ่ายทอดจากวิทยากร ลักษณะการถ่ายทอดและฝึกซ้อมแบ่งเป็น

๔ ฐาน คือฐานเพลงอีแซว ฐานเพลงฉ่อย ฐานเพลงพวงมาลัย และฐานเพลงเกี่ยวข้าว เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้การแสดงพื้นเมืองของสุพรรณบุรี ให้นักเรียนทุกคนได้หมุนเวียนเรียนรู้ให้ครบทั้ง ๔ ฐาน

ภาพประกอบ ๖ พิธีเปิดการฝึกอบรม โดยผู้แทนนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

วันที่ ๒ - ๔ ของการฝึกอบรม เป็นการถ่ายทอดให้นักเรียนได้เรียนรู้การแสดงพื้นเมืองทั้ง ๔ ฐาน ในด้านการร้อง การรำ รวมทั้งเทคนิคการด้นกลอน เพื่อให้เข้าใจการแสดงพื้นเมือง และเป็นพื้นฐานให้สามารถนำไปต่อยอดเรียนรู้เพิ่มเติมต่อไป

วันที่ ๕ หลังจากที่นักเรียนได้เรียนรู้จากฐานต่าง ๆ แล้ว ให้นักเรียนแต่ละฐานได้ร่วมกันคิดการแสดงเพลงอีแซว สำหรับการแสดงในวันเทศกาลวัดป่าเลไลย์ และนำเสนอผลงานที่ร่วมกันคิดแสดงในวันที่ ๕ ของการฝึกอบรม

ภาพประกอบ ๗ ศิลปินพื้นบ้านดีเด่นและครูเพลงถ่ายทอดการแสดงพื้นบ้านให้กับนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี

ภาพประกอบ ๘ วิทยากรร่วมถ่ายทอดการแสดงพื้นบ้านให้กับนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ

ผลการประเมินการฝึกอบรม วิทยากรมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้ง ๔ ฐานเพลงและได้ร่วมกันนำเสนอผลงานได้เป็นที่พอใจ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากนักเรียนเหล่านี้มีพื้นฐานการแสดงพื้นเมืองจากการเรียนรู้ในชุมนุมการแสดงพื้นบ้านของโรงเรียนมาก่อน และได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากศิลปินเพลงพื้นบ้าน และครูเพลงอื่น ๆ สำหรับผู้เรียนให้ข้อมูลว่ามีความสุขที่ได้มาเรียนและฝึกพร้อมกับนักเรียนจากโรงเรียนอื่น รวมทั้งชอบที่ได้ฝึกจากครูหลายคน มีความตั้งใจเรียนรู้และต้องการแสดงในงานเทศกาลวัดป่าเลไลยก์ ได้แสดงออกต่อผู้ชมในสิ่งที่ชอบ อยากให้มีการอบรม ฝึกซ้อมได้แสดงบ่อย ๆ

๒.๒ การจัดแสดงในงานเทศกาลประจำปีวัดป่าเลไลยก์ ซึ่งเป็นงานประจำปีของ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยกำหนดให้เยาวชน ที่ได้รับการฝึกอบรมได้แสดงจริงในวันขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๕ ซึ่ง ตรงกับวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๗ ในช่วงเวลา ๑๐ - ๑๒ น. การแสดงแบ่งเป็น ๒ ช่วง ช่วงแรก ประมาณ ๑ ชั่วโมง เป็นการเสวนาบอกเล่าความเป็นมาของการแสดงพื้นบ้าน สุพรรณบุรี โดยปราชญ์ท้องถิ่น พร้อมทั้งสาธิตการแสดงแต่ละประเภท โดยศิลปินพื้นบ้านดีเด่นสุพรรณบุรี และครูเพลงพื้นบ้าน ช่วงที่ ๒ ประมาณ ๑ ชั่วโมง เป็นการแสดงพื้นบ้านของเยาวชนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทั้งนี้ช่วงบ่ายเป็นงานเทศมหาชาติ ซึ่งในวันนี้มีประชาชนทั้งในจังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดใกล้เคียง เข้าร่วมงานเป็นจำนวนมาก

ภาพประกอบ ๙ การเตรียมตัวรอขึ้นแสดงเพลงพื้นบ้านของนักเรียนประถมศึกษา

ภาพประกอบ ๑๐ การเตรียมตัวแต่งกายก่อนขึ้นเวทีการแสดงของนักเรียนมัธยมศึกษา

ภาพประกอบ ๑๑ ศิลปินแห่งชาติและศิลปินดีเด่นพื้นบ้าน บนเวทีการแสดง “เพลงอีแซว” ในงาน
เทศกาลวัดป่าเลไลย์ วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๗

ภาพประกอบ ๑๒ ศิลปินดีเด่นพื้นบ้าน และเยาวชนนักเรียนบนเวทีการแสดง “เพลงอีแซว”

ในงานเทศกาลวัดป่าเลไลย์ วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๗

ภาพประกอบ ๑๓ การแสดงของเยาวชนนักเรียนระดับประถมศึกษาบนเวทีการแสดง “เพลงอีแซว” ในงานเทศกาลวัดป่าเลไลย์ วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๗

ภาพประกอบ ๑๔ การแสดงของเยาวชนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาบนเวทีการแสดง “เพลงอีแซว” ในงานเทศกาลวัดป่าเลไลย์ วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๗

ภาพประกอบ ๑๕ ศิลปิน

แห่งชาติเพลงพื้นบ้าน กรรมการจัดการแสดงและครูเพลง ชมการแสดงพื้นบ้านของเยาวชนในงาน
เทศกาลวัดป่าเลไลย์

๓. ขึ้นประเมินผลการดำเนินงานการแสดงพื้นเมืองอย่างมีส่วนร่วม คณะผู้วิจัยได้
ประเมินผลโดยการสังเกตการแสดงพื้นเมืองในงานเทศกาลวัดป่าเลไลย์ การสัมภาษณ์ประชาชนผู้ชม
การแสดง การสัมภาษณ์นักเรียนที่ร่วมแสดง รวมทั้งสัมภาษณ์ศิลปินแห่งชาติและกรรมการผู้จัดงาน
เทศกาลวัดป่าเลไลย์ จากการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า คณะผู้จัดได้ให้ความสำคัญกับการ
จัดการแสดงพื้นเมืองรอบพิเศษในช่วงกลางวัน เพิ่มเติมจากรอบดึกที่เคยจัดเป็นประจำในปีที่ผ่านมา ผู้
จัดได้จัดเตรียมเวทีการแสดง เครื่องเสียง พร้อมเต้นท์ สำหรับผู้ชม และได้มาให้กำลังใจกับนักเรียน
นักแสดง ศิลปินแห่งชาติ ศิลปินพื้นบ้าน ประชาชนท้องถิ่น คณะครูนักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ เดินทาง
มาแสดง เตรียมพร้อมก่อนการแสดงอย่างสนุกสนาน ทุกฝ่ายต้องการให้มีการจัดแสดงในลักษณะนี้
ต่อเนื่อง นักเรียนมีความพึงพอใจที่ได้มาแสดงในครั้งนี้ดังคำให้สัมภาษณ์ส่วนหนึ่งของนักเรียน

“การได้แสดงเพลงอีสาน เป็นสิ่งที่ภูมิใจมาก”

“ได้ฝึก ได้เล่นเพลงอีแซว ไม่มีเหนื่อย ถึงเป็นวันหยุดก็อยากมาแสดง”

“หนูชอบแสดงแบบนี้ อยากมาแสดงบ่อยๆ พ่อแม่ให้มา”

“ผู้ปกครองมาส่งที่โรงเรียน ให้มาแสดงกับโรงเรียนแล้วค่อยไปรับที่โรงเรียนเมื่อแสดงเสร็จ”

ในด้านกรรมการผู้จัดการแสดงของวัด นายจำลอง การอุกิจ มีความรู้สึกที่ดีที่ได้จัดให้เยาวชนนักเรียนได้แสดงในวันสำคัญของวัด มีความสุขที่ได้เห็นเยาวชนมาสืบสานร้องเพลงพื้นเมืองอย่างสนุกสนาน เช่นวันนี้ ต้องการจัดให้มีการแสดงพื้นเมืองแบบนี้ทุกครั้งที่มีการเทศกาล แต่ต้องมีผู้สนับสนุน ในช่วงหลังการสนับสนุนมีน้อย ทำให้จัดเวทีไม่ได้

“ในหลายปีที่ผ่านมา ไม่มีการแสดงของนักเรียน มีแต่ศิลปิน
มาแสดงในช่วงเทศกาล ค่าเหนื่อยบางทีก็ไม่มี”

“การแสดงของนักเรียนต้องมีผู้สนับสนุน ค่ายรถรับส่งจากโรงเรียน
มาแสดง ส่วนอาหารมาทานที่วัดได้”

“ต้องการเห็นการแสดงพื้นบ้านของนักเรียน ในงานประจำปีของ
สุพรรณบุรีทุกปี จะได้เป็น การสืบสานให้คงอยู่ต่อไป”

ภาพประกอบ ๑๖ กรรมการผู้จัดการแสดงของวัดป่าเลไลยก์ให้สัมภาษณ์ประเมินผลการแสดง

ในส่วนของศิลปินแห่งชาติเพลงพื้นบ้าน - เพลงอีแซว ให้ความเห็นต่อการแสดงพื้นเมืองของนักเรียนในงานประจำปีของสุพรรณบุรีว่า เต็มใจและยินดีที่ได้ที่จะมาสอนนักเรียนและแสดงร่วมกับนักเรียนในการแสดงพื้นเมืองในลักษณะนี้

“ การแสดงเช่นวันนี้อยากให้มันตลอด จะได้สืบสานให้คนทั่วไปได้ชม”

“ให้เยาวชนได้มีการฝึก มีการแสดงเป็นการทำให้การแสดงพื้นบ้านได้สืบทอดไป”

“นักเรียนคนสุพรรณ มีพื้นฐานการแสดงอยู่แล้วจากที่ได้ยินได้เห็นมาตั้งแต่เด็ก มาฝึกเรียนรู้และได้แสดง ทำให้เก่งขึ้น”

ภาพประกอบ ๑๗ แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ ให้สัมภาษณ์ประเมินการแสดงพื้นเมืองของเยาวชน

สำหรับผู้ชมในช่วงแรกมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามี การแสดงพื้นเมือง ชาวบ้านเข้ามาในวัดเพราะต้องการทำบุญในงาน เมื่อได้เห็นการแสดงจึงเข้ามารับชม โดยใช้เวลาในการฟังจนจบการแสดงอย่างสนใจ และเมื่อนักเรียนแสดงเสร็จผู้ชมส่วนหนึ่งได้ให้รางวัลกับนักแสดงเยาวชนนักเรียนอย่างชื่นชมในความสามารถ

“เดี๋ยวนี้ เด็ก ๆ ไม่ค่อยมีเวทีการแสดงสาธารณะเช่นนี้ ที่ผ่านมาเป็นการแสดงในโรงเรียนบ้าง”

“ไม่ค่อยเห็นการแสดงแบบนี้ มีบ้างดูจากทีวี แต่ไม่เหมือนแสดงสด การร้องการรำไม่ค่อยเหมือนแบบดั้งเดิม”

“มาทำบุญ ได้ยินเสียงเพลงอีแซว ต้องมาดูค่ะ เมื่อก่อนไม่มีตอนกลางวัน ให้เด็กมาแสดงก็ดีค่ะ”

“คิดว่าจะแวะเข้าดูสักนิด ดูแล้วก็ชอบ อยู่ดูจนแสดงเสร็จ แล้วให้รางวัลกับเด็ก ๆ”

“ชอบค่ะ ดูเด็ก ๆ แสดงเพลงพื้นบ้าน แล้วดี เดี่ยวนี้ไม่ค่อยได้ดูการแสดง

บนเวทีแบบนี้ ดูในทีวี ก็ไม่เหมือนแบบนี้”

ภาพประกอบ ๑๘ ผู้ชมการแสดงพื้นเมืองในงานเทศกาลวัดป่าเลไลย์ วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๗

นอกจากนั้น คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินในส่วนโรงเรียนที่สนับสนุนการแสดงพื้นเมืองให้นักเรียนได้เข้าร่วมฝึกอบรมและร่วมแสดงในงานเทศกาลวัดป่าเลไลย์ หลังจากการแสดงเสร็จสิ้นลงแล้ว ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลศรีประจันต์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดวังกุ่ม ครูดวงแข สุขเกษม ผู้ควบคุมการแสดงพื้นบ้านของนักเรียน โรงเรียนวัดวังกุ่ม และครูวรรณวิไล นาคำพันธ์ ผู้ควบคุมการแสดงพื้นบ้านของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลศรีประจันต์ พบว่า การให้โอกาสนักเรียนในโรงเรียนได้แสดงความสามารถในการแสดงพื้นบ้านเป็นเรื่องที่ดี เด็กสุพรรณบุรีโดยมากมีความสามารถในการแสดงพื้นเมืองเป็นพื้นฐาน จากการได้เห็นได้ยินพ่อแม่ ผู้ใหญ่ ร้องเล่นในบ้าน แต่ก็ไม่ได้ฝึกฝนจริงจัง ส่วนในโรงเรียนนั้น การส่งเสริมการแสดงพื้นเมืองของนักเรียนขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริหารและการที่โรงเรียนมีครูผู้ฝึกซ้อมและควบคุมการแสดง บางโรงเรียนไม่มีครูฝึกซ้อมก็สนับสนุนให้การฝึกฝนนักเรียนไม่ได้ และปัจจุบันพบว่าครูผู้ฝึกซ้อมการแสดงพื้นเมืองในโรงเรียนมีน้อยลง รวมทั้งการได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นมีน้อยมาก เมื่อก่อนนี้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจะจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งให้กับโรงเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอน ฝึกซ้อมการแสดงพื้นเมืองให้กับนักเรียน แต่ปัจจุบันนี้ไม่มีการให้งบประมาณสนับสนุนโรงเรียน มีให้บ้างกรณีที่ทางโรงเรียนจัดทำโครงการเสนอขอรับการสนับสนุนเท่านั้น การที่นักเรียนได้ไปแสดงในเวทีต่าง ๆ ของจังหวัดนั้น

ผู้ปกครองส่วนใหญ่สนับสนุนให้นักเรียนได้ไปแสดง เพราะการแสดงในงานเทศกาลมีน้อยลง โรงเรียนพยายามหาเวทีให้กับการแสดงพื้นเมืองของนักเรียนในโรงเรียน ด้วยการจัดให้มีการแสดงในวันภาษาไทย บ้าง วันสงกรานต์ที่จัดในโรงเรียนและชุมชนบ้าง รวมทั้งการให้นักเรียนได้แสดงในแหล่งท่องเที่ยว ดังเช่น โรงเรียนอนุบาลศรีประจันต์ ได้จัดให้นักเรียนการแสดงพื้นบ้าน มีเวทีการแสดงที่หมู่บ้านควาย ในวันหยุดสุดสัปดาห์ โดยแสดงการละเล่นพื้นเมือง ร้องเพลงอีแซว

“นักเรียนได้ไปแสดงในงานเทศกาลวัดป่าเลไลย์ ที่ผ่านมา เด็กๆ มีความสุข

ได้ร่วมร้องแสดงเป็นคณะ มีทั้งเด็กโตและเด็กเล็ก “

“การแสดงในวันเทศกาลวัดป่าเลไลย์ นักเรียนชอบ มีผู้ให้ความสนใจ

เข้ามาชมจำนวนไม่น้อย และอยู่ชมจนจบการแสดง”

ภาพประกอบ ๑๙ การสัมภาษณ์ ครูที่ปรึกษาและควบคุมการแสดงพื้นบ้านโรงเรียนวัดวังกุ่ม ในการ
ประเพณีการแสดงพื้นเมืองที่วัดป่าเลไลย์

ภาพประกอบ ๒๐ การสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูวรรณวิไล นาคข้าพันธ์ โรงเรียน
อนุบาลศรีประจันต์ ในการประเมินการแสดงพื้นเมือง

ในส่วนของการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มกับนักเรียนผู้แสดงการแสดงพื้นเมืองในงานเทศกาลที่วัดป่าเลไลยก์ ของนักเรียนโรงเรียนวัดวังกุ่มและนักเรียนโรงเรียนอนุบาลศรีประจันต์ พบว่า นักเรียนชอบการแสดงในเทศกาลเช่นนี้ อยากให้มีการแสดงแบบนี้บ่อย ๆ อยากไปแสดงทุกที่ แม้เป็นวันหยุดก็ไป ผู้ปกครองก็อยากให้ไป แม้ว่าจะไม่มีเงินค่าตอบแทนการแสดงให้ ก็อยากไปเพราะรักการแสดงมาก

“ได้เล่นแบบนี้มีความสุข สนุกมาก”

“ชอบแสดงเพราะเป็นการรักษาวัฒนธรรมไทย ได้แสดงให้คนอื่นดู ภูมิใจมาก”

“ชอบอยากแสดงบ่อย ๆ ได้แต่งตัว ได้ร้องให้คนอื่นดู สนุกด้วย”

“ผม เห็นพี่รื่องก้อยากร้องบ้าง มาสมัครหัดร้องหัดแสดงในชุมนุมอนุรักษ์เพลง
พื้นบ้านของโรงเรียน”

“ได้ไปแสดง ก็ดีใจมาก”

ภาพประกอบ ๒๑ สนทนากลุ่มกับนักเรียนการแสดงพื้นเมืองโรงเรียนวัดวังกุ่ม ในการประเมินผล
การแสดงพื้นบ้านเทศกาลวัดป่าเลไลย์

ภาพประกอบ ๒๒ สันทนาการกับนักเรียนการแสดงพื้นเมืองและผู้ปกครอง โรงเรียนอนุบาล

ศรีประจันต์ ในการประเมินผลการแสดงพื้นเมืองในเทศกาลวัดป่าเลไลยก์

โดยสรุปการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี มีรูปแบบการดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมจากหน่วยงานต่าง ๆ ของจังหวัดสุพรรณบุรี คือ คณะกรรมการจัดงานเทศกาลวัดป่าเลไลยก์ จัดให้มีการแสดงเพลงพื้นเมืองโดยมีศิลปินแห่งชาติ”เพลงอีแซว” ศิลปินดีเด่นการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดสุพรรณบุรี แม่เพลง ปราชญ์ท้องถิ่น และนักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ ร่วมการแสดงเพลงอีแซว ในวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๗ ในช่วง ๑๐ – ๑๒ น. วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรีและฝ่ายการศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัด สนับสนุนการฝึกอบรมการแสดงพื้นเมือง ครูสุจินต์ ศรีประจันต์ และแม่เพลงสำเนียง ชาวปลายนา เป็นผู้ถ่ายทอดการแสดงพื้นเมืองให้กับนักเรียนที่สนใจเข้าแสดงและรับการฝึกอบรม ร่วมกับครูผู้ควบคุมการแสดงพื้นเมืองในโรงเรียนร่วมฝึกอบรมให้นักเรียนก่อนการแสดงจริง ให้นักเรียนได้มีเวทีแสดงเป็นการสืบสานสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงพื้นเมืองให้คงอยู่ต่อไป ในส่วนของการประเมินการแสดงพื้นเมืองของนักเรียนในงานเทศกาลวัดป่าเลไลยก์ ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัด

แสดงรวมทั้งผู้ชมที่ได้เข้ามาชมในเวที ต่างก็ชื่นชม สนับสนุน ต้องการให้มีการแสดงพื้นเมืองในลักษณะนี้
คือเป็นการแสดงร่วมกันระหว่างศิลปินพื้นบ้านและเยาวชน รวมทั้งการจัดในงานเทศกาลอื่น ๆ ของ
จังหวัดสุพรรณบุรี ควรให้การสนับสนุนการจัดแสดง เป็นความภาคภูมิใจของคนสุพรรณบุรีที่ได้เห็นการ
แสดงที่เป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาของท้องถิ่น การส่งต่อให้รุ่นต่อ ๆ ไปได้สืบทอดการแสดงอย่าง
ต่อเนื่อง

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์ ส่งเสริม สืบทอดการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา ภูมิปัญญาการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบทอด การแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี รวมทั้งการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ๓ ขั้นตอน คือการวางแผนร่วมกัน การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ และการประเมินผลการดำเนินการ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้รู้และผู้ปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี โดยการสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่นด้านการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี ศิลปินดีเด่นด้านการแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุพรรณบุรี แม่เพลงพื้นบ้าน ครูที่ปรึกษาชุมนุมการแสดงพื้นบ้านในโรงเรียน สนทนากลุ่มกับผู้ปฏิบัติศิลปินพื้นบ้าน ครูควบคุมการแสดงพื้นบ้านในโรงเรียน และนักเรียนการแสดงพื้นบ้าน รวมทั้งการประชุมเชิงปฏิบัติการในการสร้างความร่วมมืออนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการจำแนกแยกประเภท (typology) สรุปการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุป

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้รู้ ผู้ปฏิบัติและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการสัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และประชุมเชิงปฏิบัติการ ร่วมกันวางแผนดำเนินงานในการปฏิบัติอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรีอย่างมีส่วนร่วม สรุปการวิจัยเป็นดังนี้

๑. ภูมิปัญญาการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาในด้านความเป็นมา ประเภทการแสดงพื้นเมือง และครูภูมิปัญญาพื้นบ้าน จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ในด้านความเป็นมา การแสดงพื้นบ้าน

สุพรรณบุรีเป็นการละเล่นที่เกิดขึ้นมานานกว่าร้อยปี เกิดขึ้นจากวิถีชีวิต จากอาชีพหลักคือการทำนา จากลักษณะภูมิประเทศที่มีลำคลอง แม่น้ำ ไหลผ่าน ทำให้เกิดการสัญจร ค้าขายกันทางเรือ ในระหว่าง การดำเนินชีวิต การพักผ่อนระหว่างทำงาน สร้างความสนุกสนานในการทำงานร่วมกัน จึงมีการละเล่น การร้อง การรำเป็นหมู่คณะ เพื่อเป็นการผ่อนคลาย จนเกิดเป็นการแสดงการละเล่นต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับการดำเนินชีวิต มีการสืบทอดการละเล่นนี้จากรุ่นสู่รุ่น มีการร้อง รำ ต่อเนื่อง สืบทอดกันมา จนเป็นอัตลักษณ์ของคนสุพรรณบุรี เพลงที่ร้องเล่นกัน ประกอบด้วยเพลงต่าง ๆ ซึ่งบางเพลงในปัจจุบันนี้ แทบ จะไม่มีการร้องการเล่นกันให้ได้ยินแล้ว ที่ยังพอจะร้องได้เป็นผู้น้อยคือ เพลงพานพาง เพลง พิษฐาน บางเพลงยังมีการร้องเล่นอยู่แต่มีผู้ร้องได้น้อย คือ เพลงพวงมาลัย เพลงเรือ เพลงสงลำพวน เพลงขอทาน ลิเกโพธิ์พระยา และเพลงที่ยังคงเป็นที่รู้จักกันดี มีการร้อง การแสดงกันอยู่ในปัจจุบันแต่ รูปแบบการละเล่นอาจเปลี่ยนแปลงแตกต่างไปจากที่เคยเล่นเดิม ๆ เช่น เพลงอีแซว เพลงฉ่อย เพลงลำ ตัด เพลงเกี่ยวข้าว หรือ เต็นท์รำเกี่ยว ทั้งนี้เพลงอีแซว เป็นเพลงพื้นฐานของการร้องเพลงพื้นเมือง อื่น ๆ และจากการที่สุพรรณบุรีมีการแสดงพื้นเมืองที่สืบทอดกันมายาวนาน มีพ่อเพลง แม่เพลงที่มีความสามารถ ความเชี่ยวชาญในการร้องการแสดง เป็นที่รู้จักและยอมรับของสังคมเป็นครูภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงจำนวนมากได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากหน่วยงานต่าง ๆ ศิลปินที่ยังมีบทบาทในการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรีในปัจจุบัน ประกอบด้วย แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ ได้รับการยกย่องเป็น ศิลปินแห่งชาติด้านการแสดงพื้นบ้าน – เพลงอีแซวในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ครูสุจินต์ ศรีประจันต์ เป็น ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๒ นอกจากนั้นยังมีครูเพลงในโรงเรียนที่ฝึกสอน นักเรียนจนมีความรู้ความสามารถด้านการแสดงพื้นบ้าน ได้รับรางวัลต่าง ๆ จากการประกวดแข่งขัน เช่น ครูชำเลื่อง มณีวงษ์ ครูที่ปรึกษาชุมนุมการแสดงพื้นบ้าน โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา ๑ ครูพิสุจน์ ใจเที่ยงกุล ครูที่ปรึกษาชุมนุมการแสดงพื้นบ้าน โรงเรียนบางลี่วิทยา ครูวรรณวิไล นาคคำพันธ์ ครูที่ ปรึกษาชุมนุมการแสดงพื้นบ้าน โรงเรียนอนุบาลศรีประจันต์

๒. สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดของการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรีพบว่า ปัจจุบันครูเพลงการแสดงพื้นเมืองมีน้อย และส่วนใหญ่เป็นเป็นผู้สูงอายุ ดังเช่นแม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ ศิลปินแห่งชาติที่มีชื่อเสียงจากเพลงพื้นบ้าน โดยเฉพาะเพลงอีแซว ปัจจุบันอายุ ๖๗ ปี ครูสุจินต์ ศรีประจันต์ อายุ ๖๕ ปี ครู จำเลื่อง มณีวงศ์ อายุ ๖๓ ปี การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการสืบทอดการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรีมีน้อย หน่วยงานที่มีบทบาทในการส่งเสริมการแสดงพื้นเมืองไม่เห็นความสำคัญ ไม่ให้การสนับสนุนการแสดงพื้นเมืองอย่างจริงจัง การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแสดงพื้นเมืองในงานต่าง ๆ ของจังหวัด ของชุมชน มีน้อยมาก การจัดงานเทศกาลประจำปีของสุพรรณบุรีในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการแสดงพื้นเมืองน้อย ดังเช่น งานดอนเจดีย์ ในปีที่ผ่านมา ไม่มีเวทีของการแสดงพื้นเมือง ส่วนงานเทศกาลประจำปีที่วัดป่าเลไลยก์ได้จัดให้มีการแสดงพื้นเมืองแต่จัดในช่วงเวลาที่ค่อนข้างตึกมากและเป็นการแสดงของพ่อเพลง แม่เพลงอาวสุโส ไม่มีการแสดงเพลงพื้นเมืองของเยาวชน ในด้านการส่งเสริมในโรงเรียน มีการจัดทำการแสดงพื้นเมืองเป็นหลักสูตรท้องถิ่นหรือหลักสูตรสถานศึกษาน้อยมาก รวมทั้งไม่ได้จัดให้มีการเรียนการสอนด้านการแสดงพื้นเมืองในรายวิชาหลัก โรงเรียนที่มีการสอนการฝึกการแสดงพื้นเมืองก็จัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือ รายวิชาเลือก โรงเรียนที่ครูมีทักษะการแสดงพื้นบ้าน จะจัดเป็นชุมนุมการแสดงพื้นบ้านให้นักเรียนที่สนใจสมัครเข้าร่วม มีการสอนในช่วงโมงชุมนุมและนอกเวลาบ้าง ในบางโรงเรียนเท่านั้น

นอกจากการถ่ายทอดในโรงเรียนมีน้อยแล้ว การเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียนและตามอัยาศัยก็มีน้อย ในสุพรรณบุรีมีศูนย์การเรียนรู้ของ แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ ที่เปิดให้ผู้สนใจเข้าศึกษาได้ แต่ก็ไม่ได้เป็นการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง อีกทั้งไม่มีงบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการสนับสนุนการเผยแพร่ การถ่ายทอดการแสดงพื้นบ้านของศูนย์เรียนรู้แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ อย่างต่อเนื่อง

จากปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ผู้สืบทอดน้อยลง เยาวชนให้ความสนใจในการแสดงพื้นเมืองลดลง เวทีให้เยาวชนที่สนใจได้แสดงมีน้อย รวมทั้งการจัดประกวดแข่งขันการแสดงพื้นเมืองลดลง ทำให้เยาวชน

ที่สนใจไม่มีเวทีให้แสดงเท่าที่ควร เมื่อสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเข้าเรียนในอุดมศึกษาก็ไม่ได้ฝึกต่อเนื่อง ปัญหาเหล่านี้ส่งผลทำให้ประชาชนมีโอกาสได้รับฟังการแสดงพื้นเมืองลดลงด้วย

ความต้องการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี ผู้รู้ในชุมชนต้องการให้มีการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดให้การแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรีให้คงอยู่ต่อไป โดยต้องการให้เยาวชนได้รับการถ่ายทอดจากครูเพลงที่มีความรู้ความสามารถในเพลงพื้นเมืองสุพรรณบุรี เพื่อเป็นการอนุรักษ์การแสดงพื้นเมืองในรูปแบบที่บรรพบุรุษได้ร้องเล่นสืบทอดกันมา และเมื่อเยาวชนที่สนใจได้รับการฝึกอบรมจากครูเพลงแล้ว จัดให้เยาวชนเหล่านี้ได้มีเวทีแสดงต่อสาธารณชนเพื่อเป็นการสืบทอดให้คงอยู่ และให้ประชาชนได้รับชมการแสดงพื้นเมืองอย่างต่อเนื่อง ชุมชนต้องการให้มีการจัดแสดงพื้นเมืองในงานเทศกาลประจำปีที่มีผู้เข้าร่วมงานจำนวนมากทั้งที่มาจากสุพรรณบุรีและจังหวัดอื่น ๆ คืองานนมัสการหลวงพ่อดำวัดป่าเลไลยก์ ซึ่งจัดเป็นประจำปีละ ๒ ครั้ง ครั้งละ ๗ วัน ในช่วงเทศกาลวันสงกรานต์ และเทศกาลลอยกระทง ในการจัดแสดงและการฝึกอบรมเยาวชนจะต้องได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ผู้รู้ได้เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นผู้สนับสนุนการฝึกอบรมให้กับเยาวชนและสนับสนุนการแสดงของเยาวชนในงานเทศกาลประจำปีวัดป่าเลไลยก์

๓. การอนุรักษ์ ส่งเสริม สืบทอดการแสดงพื้นเมือง จากความต้องการในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมืองดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยและผู้รู้ที่เกี่ยวข้อง ได้ประชุมร่วมกันในการดำเนินการปฏิบัติให้มีการแสดงพื้นเมืองในงานเทศกาลประจำปีอย่างเป็นรูปธรรม ใน ๓ ขั้นตอนคือการวางแผน การดำเนินการปฏิบัติ และการประเมินผล ผลการประชุมในแต่ละขั้นตอนเป็นดังนี้

๓.๑ ขั้นการวางแผน ผู้รู้ที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันวางแผนในการปฏิบัติดำเนินการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นบ้าน มีลักษณะดังนี้ ๑) จัดให้มีการแสดง “เพลงอีแซว” ในงานเทศกาลประจำปีวัดป่าเลไลยก์ของจังหวัดสุพรรณบุรี ในช่วงเทศกาลวันสงกรานต์ ๒) การแสดงประกอบด้วยการแสดง “ต้นแบบ” จากศิลปินแห่งชาติ “แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์” และ ครูเพลงศิลปินพื้นบ้านดีเด่น “ครูสุจินต์ ศรีประจันต์” เพื่อเป็นการอนุรักษ์ และให้มีการแสดงของเยาวชน เพื่อเป็น

การสืบทอด ๓) ให้เยาวชนที่สนใจเข้าร่วมการแสดงพื้นเมืองได้รับการฝึกอบรมการแสดงพื้นเมือง จากพ่อเพลง แม่เพลงที่มีชื่อเสียง คือ “ครูสุจินต์ ศรีประจันต์” และ “แม่สำเนียง ชาวปลายนา” เป็นผู้ถ่ายทอดฝึกสอนการแสดงเพลงอีแซว ให้กับเยาวชนที่จะแสดงในงานเทศกาล ๔) หน่วยงานที่มีบทบาทในการส่งเสริมการแสดง คือองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้การสนับสนุนงบประมาณในการฝึกอบรมและการแสดงของเยาวชนในงานเทศกาลวัดป่าเลไลยก์ และ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรีให้การสนับสนุนสถานที่ในการฝึกอบรมเยาวชนในการแสดงพื้นบ้าน

๓.๒ ขั้นตอนการตามที่ได้วางแผนไว้ ผู้วิจัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมตามแผนที่ได้ร่วมกันวางแผนไว้ดังนี้

๓.๒.๑ การจัดอบรมเยาวชน เป็นเวลา ๕ วัน ระหว่างวันที่ ๒๔ – ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๗ ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี วิทยากรคือ ครูสุจินต์ ศรีประจันต์ และ แม่เพลงสำเนียง ชาวปลายนา ผู้สนับสนุนงบประมาณการฝึกอบรมคือองค์การบริหารส่วนจังหวัดและวิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรีให้การสนับสนุนสถานที่ในการฝึกอบรม มีโรงเรียนให้ความสนใจนำนักเรียนเข้ารับการอบรมจำนวน ๑๐๐ คน จาก ๖ โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนวัดวรจันทร โรงเรียนอนุบาลศรีประจันต์ โรงเรียนบรรหารแจ่มใส ๑ โรงเรียนวัดวังกุ่ม โรงเรียนบางลี่วิทยา และ โรงเรียนวัดบ้านกล้วย

๓.๒.๒ การจัดการแสดงพื้นเมือง ในงานเทศกาลนมัสการหลวงพ่อดโต วัดป่าเลไลยก์ ในวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๗ ในช่วง เวลา ๑๐-๑๒ น. การแสดงในช่วงแรกเป็นการให้ความรู้กับผู้ชมเกี่ยวกับความเป็นมา ประเภทการแสดงพื้นเมืองของสุพรรณบุรี โดยการเสวนาของปราชญ์ท้องถิ่น”นายฐาตุร คันธราษฎร์” และครูเพลง จากนั้นเป็นการสาธิตการแสดงพื้นเมือง “อีแซว” โดยศิลปินแห่งชาติ “แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ และครูศิลปินพื้นบ้านดีเด่น “ครูสุจินต์ ศรีประจันต์” แล้วต่อด้วยเป็นการแสดงของเยาวชนนักเรียนจาก ๖ โรงเรียนที่สนใจร่วมแสดงและได้รับการฝึกอบรม

๓.๓ การประเมินผลการแสดงเพลงพื้นเมือง อีแซวในงานเทศกาลวัดป่าเลไลยก์ พบว่า ประชาชนที่มาทำบุญในวัด ให้ความสนใจเข้ามาชมการแสดงในแดนที่ทางวัดจัดให้ไว้ เป็นจำนวนมาก

พอสมควร จากการสัมภาษณ์ผู้ชม ให้ความเห็นว่าชื่นชอบการแสดงพื้นเมือง อยากเห็นการแสดงเช่นนี้ในงานต่าง ๆ ของสุพรรณบุรี เมื่อก่อนเป็นการแสดงของผู้ใหญ่และมีช่วงกลางคืน ปีนี้เป็นการแสดงของเยาวชน อยากให้มีการจัดเช่นนี้บ่อย ๆ ในด้านนักเรียนต้องการให้มีเวทีการแสดงบ่อย ๆ แม้จะเป็นวันหยุดก็เต็มใจมาแสดง ไม่เบื่อเลย ผู้ปกครองก็สนับสนุนให้แสดง สำหรับผู้จัดมีความพึงพอใจที่มีการแสดงในลักษณะนี้ ปีต่อ ๆ ไปจะจัดเวทีให้แสดงโดยนักเรียนและครูเพลง เป็นสิ่งที่ดี และได้รับความสนใจจากประชาชนที่มาทำบุญเป็นจำนวนมาก แม้จะเป็นช่วงเวลากลางวัน

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อค้นพบจากการวิจัยที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลในประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี จากข้อค้นพบในงานวิจัยพบว่าภูมิปัญญาการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี มีที่มาจากการดำเนินชีวิตประจำวันของคนสุพรรณบุรี ซึ่งมีอาชีพทำนาเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งจากลักษณะความเป็นอยู่ บ้านเรือนอยู่ริมน้ำซึ่งมีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน ประชาชนมีการสัญจรและค้าขายทางเรือ ในระหว่างดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวัน มีการละเล่น ร้องรำกันเป็นหมู่คณะเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน คนเกิดเป็นเพลงต่าง ๆ ดังเช่นระหว่างการทำงาน เกี่ยวข้าว การกระเช้าเข้าแห่ระหว่างหนุ่มสาว จนเกิดเป็นเพลงอีแซว เพลงฉ่อย เพลงเกี่ยวข้าว เพลงพวนพาง เพลงสงพาง ในระหว่างการเดินทางค้าขายทางน้ำ เกิดเป็นเพลงเรือ ระหว่างรอโดยสารเรือเกิดเป็นลิเกโพธิ์พระยาขึ้นที่ท่าเรือโพธิ์พระยา และมีการร้องรำต่อ ๆ กันมา จนเป็นอัตลักษณ์ของคนสุพรรณบุรี การแสดงพื้นเมืองเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาของคนสุพรรณบุรี เป็นการแสดงที่สร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลิน มีการสัมผัสสืบทอดส่งต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เช่นเดียวกับการแสดงพื้นเมืองในจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งมี การร้อง การแสดงต่าง ๆ เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินชีวิต การทำงานเกิดการสัมผัส การถ่ายทอดภูมิปัญญาเหล่านี้สืบทอดกันกันมา อย่างสอดคล้องกับความเป็นอยู่ วิถีชีวิต การทำงานของชุมชน ดังที่บัวผัน สุพรรณยศ

(๒๕๓๕) ได้ให้คำอธิบายเพลงพื้นบ้านไว้ว่า เพลงพื้นบ้านเริ่มจากกลุ่มคนที่คิดขึ้นเพื่อร้อง เพื่อเล่น เพื่อหยุดพักจากการประกอบอาชีพ เป็นการผ่อนคลายโดยอัตโนมัติ และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่าเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาโดยมีกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งในด้านสังคมวัฒนธรรมและด้านเศรษฐกิจของชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่อง ดังเช่น ทิพย์สุดา อิมใจ (๒๕๕๕) ศึกษาการอนุรักษ์และพัฒนาเพลงพื้นบ้านภาคกลางเพื่อการสืบสานวัฒนธรรมพบว่า เพลงพื้นบ้านภาคกลาง มีทั้งที่มีความเป็นมามาจากวิถีชีวิตในชุมชน ได้รับการถ่ายทอดจากผู้เชี่ยวชาญแบบครูพักลักจำ การสืบทอดการสวดภากรุ่นสู่รุ่นการรวมกลุ่มของคนในชุมชน และการสืบทอดในระบบการศึกษา

ในด้านประเภทของการแสดงพื้นเมือง สุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่าสุพรรณบุรีมีเพลงพื้นเมืองที่ร้องละเล่นกันในวิถีชีวิต เทศกาลงานบุญต่าง ๆ ดังเช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงพวนพาง เพลงสงพาน ร้องเล่นกันในช่วงการทำนาลงแขกเกี่ยวข้าว เพลงพืชมูล เป็นเพลงที่หนุ่มสาวร้องกันในช่วงเข้าวัดทำบุญ เพลงเรือ เป็นเพลงที่ร้องเล่นกันในระหว่างการเดินทาง การค้าขายทางน้ำ การแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี ประเภทต่าง ๆ นี้ มีลักษณะเดียวกับการแสดงพื้นเมืองจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง จากการที่วิถีชีวิต การทำงาน ความเป็นอยู่ใกล้เคียงกัน ดังที่ภิญโญ ภูเทศ (๒๕๕๖) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของเพลงพื้นบ้านในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่าเพลงพื้นบ้านแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ ๑) เพลงในช่วงเทศกาลงานบุญ ๒) เพลงในช่วงเทศกาลเพาะปลูก ๓) เพลงในช่วงเทศกาลเก็บเกี่ยว และ ๔) เพลงร้องหรือเล่นทั่วไปไม่จำกัดเทศกาล มุ่งเน้นที่ความสนุกสนานเป็นหลัก เนื้อร้องของเพลงพื้นบ้านเกี่ยวข้องกับชีวิต การงาน ความรัก ความสนุกสนาน เฮฮา เป็นต้น

นอกจากนี้จากงานวิจัยยังพบว่า ประเภทของการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี ประกอบด้วย ประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งที่ไม่มีการร้องการละเล่นกันแล้วในปัจจุบัน คือ เพลงพวนพาง และเพลงที่กำลังจะสูญหายไปปัจจุบันได้ยืนกันน้อยมาก เช่น เพลง เพลงสงลำพวน เพลงพวงมาลัย เพลงเรือ และเพลงที่ยังคงได้ยืน มีการร้อง การแสดงอยู่ทั่วไปบ้าง แต่ความนิยมการแสดงในชุมชนลดน้อยลง คือ เพลงอีแซว

เพลงน้อย เพลงเกี่ยวข้าว ซึ่งสอดคล้องกับที่ชาเลื่อง มณีวงศ์ (๒๕๕๓) ได้กล่าวถึงเพลงพื้นบ้าน สุพรรณบุรี ๓ ประเภท คือ เพลงน้อย เพลงลำตัด เพลงอีแซว ว่ายังได้รับความนิยมในการจัดกิจกรรมการแสดง นอกจากนี้ ยังมีเพลงพวงมาลัย เป็นเพลงร้องพื้นบ้านชนิดหนึ่งที่เคยนิยมเล่นกันในบริเวณภาคกลาง เกิดขึ้นมาพร้อมกับวิถีวัฒนธรรมของชุมชน คือ ประเพณีตรุษสงกรานต์ ใช้เพลงพวงมาลัยเป็นเพลงปรับในการเล่นกีฬาพื้นบ้านหลายชนิด เช่น ในการเล่นลูกช่วงเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดรับลูกช่วงไม่ได้จนมีสำนวนพูดติดปากว่า “เล่นลูกช่วงพวงมาลัย” นิยมขับร้องกันในนาข้าวไม่ว่าจะเป็นตอนเริ่มหว่านไถ จนถึงการเก็บเกี่ยว นิยมขับร้องเพลงพวงมาลัยกันเพื่อเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำงาน ปัจจุบันยังมีการเล่นเพลงชนิดนี้อยู่ เช่นที่ตำบลจรเข้สามพัน อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี (<http://ich.culture.go.th/index.php/th/ich/performing-arts/236-performance/272-----m-s>)

๒. สภาพปัญหาการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี ปัจจุบันกำลังจะขาดหายไป เนื่องจากครูเพลงการแสดงพื้นบ้านมีจำนวนน้อย และทั้งหมดเป็นผู้อาวุโส การส่งเสริมให้มีการสืบทอดการแสดงพื้นบ้านมีน้อย หน่วยงานที่มีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดให้มีแสดงพื้นเมืองในงานเทศกาลและงานอื่น ๆ ของจังหวัด ไม่ได้กำหนดเป็นนโยบายในการส่งเสริมที่ชัดเจน รวมทั้งไม่ได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานด้านการแสดงพื้นเมือง นอกจากนี้โรงเรียนไม่ได้จัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการแสดงพื้นเมืองในหลักสูตรหรือรายวิชาหลัก โรงเรียนที่มีการสอนการแสดงพื้นเมือง จัดเป็นรายวิชาเสริมให้นักเรียนเลือกเรียน หรือจัดเป็นกิจกรรมเสริมในชุมนุมการแสดงพื้นบ้าน แต่ละปีมีนักเรียนเข้าร่วมชุมนุมไม่มาก ปัญหาสำคัญอีกประการคือ เยาวชน ไม่ได้ให้ความสนใจในการเรียนรู้ฝึกฝนการแสดงพื้นเมือง ทำให้ขาดผู้สืบทอด ซึ่งปัญหาในลักษณะนี้เกิดขึ้นกับการแสดงพื้นเมืองในที่อื่น ๆ เช่นกันตามการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก การพัฒนาทางเทคโนโลยีที่เข้ามาแทนที่การดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม ในปัจจุบันวัฒนธรรมทางตะวันตก วัฒนธรรมทางเทคโนโลยีได้เข้ามากระทบต่อการดำเนินชีวิตอย่างรวดเร็ว ทำให้ค่านิยมของเยาวชนและสังคมเปลี่ยนไป ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่ Franz Boas ได้

เน้นว่า “การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่มีลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมหนึ่ง
แพร่กระจายไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่ และ Everett M.
Rogers ได้กล่าวว่า “การเปลี่ยนแปลงสังคมส่วนใหญ่เกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจาก
ภายนอกเข้ามามากกว่าเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นภายในสังคม และนวัตกรรม (Innovation) ที่ถ่ายทอด
กันนั้นอาจเป็นความคิด (idea) ซึ่งรับมาในรูปสัญลักษณ์ (symbolic adoption) ถ่ายทอดได้ยาก หรือ
อาจเป็นวัตถุ (object) ที่รับมาในรูปการกระทำ (action adoption) ซึ่งจะเห็นได้ง่ายกว่า”
(http://www.baanjomyut.com/library_2/anthropology/09.html) และพบว่าสภาพปัญหานี้
สอดคล้องกับงานวิจัยของบัวผัน สุพรรณยศ (๒๕๓๕) ซึ่งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการสร้างสรรค์และ
สืบทอดเพลงอีแซว ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากตัวศิลปินและค่านิยมของคนในสังคม นอกจากนี้ยัง
สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์สุดา อิ่มใจ (๒๕๕๕) ที่พบว่าปัญหาการอนุรักษ์และพัฒนาเพลงพื้นบ้าน
ภาคกลางเกิดจากปัญหาเกี่ยวกับความนิยมของคนดู ปัญหาจากสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่การเข้า
มาของสื่อสมัยใหม่ ปัญหาเกี่ยวกับตัวศิลปิน ได้แก่ รายได้จากการแสดง ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ศิลปิน
ไม่มีผู้สืบทอด และปัญหา เกี่ยวกับผู้ปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรมได้แก่ขาดการส่งเสริมจากหน่วยงานราชการ
และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

๓. ด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง จากข้อค้นงานวิจัย พบว่าผู้รู้ในชุมชน
ต้องการให้มีการอนุรักษ์การแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรีโดยให้ครูเพลงที่มีความเชี่ยวชาญ เป็นผู้ที่มีชื่อเสียง
ของสุพรรณบุรีเป็นผู้ถ่ายทอดการแสดงให้แก่เยาวชน ด้วยการให้ความรู้ การฝึกฝนเพลงอีแซว ตามแบบ
ฉบับดั้งเดิมที่ร้องสืบทอดกันมา รวมทั้งการอนุรักษ์ในเรื่องการแต่งกายตามรูปแบบเดิม การร้องของผู้แสดง
มีทั้งชายและหญิง ที่ร้องและรับกันได้อย่างสนุกสนาน การอนุรักษ์นี้ดำเนินการในรูปแบบการฝึกอบรม
ให้กับนักเรียนในโรงเรียนที่สนใจและจัดเวทีให้นักเรียนได้แสดงต่อสาธารณชน การฝึกอบรมนี้ได้รับการ
ส่งเสริมสนับสนุนจากวิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี ในด้านสถานที่ และได้รับการสนับสนุนงบประมาณ
การฝึกอบรมจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในด้านการสืบทอดเป็นการถ่ายทอดสู่เยาวชนและให้

เยาวชนมีการแสดงในเวทีงานเทศกาลของจังหวัดให้ประชาชนได้ชมเป็นการสืบทอดการแสดงพื้นเมือง
สุพรรณบุรีนี้ได้คงอยู่ต่อไป

ข้อค้นพบ ด้านการอนุรักษ์ส่งเสริมและสืบทอดให้การแสดงพื้นบ้านคงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไปนั้น
ต้องมาจากการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายที่มีบทบาทหน้าที่ต่างกัน ตามทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ที่ให้ความ
ความสำคัญกับ “ระบบสังคม” และ “หน้าที่” ที่กล่าวว่าในแต่ละสังคมมีกลุ่มของกิจกรรมที่ดำเนินไปเพื่อ
สนองความต้องการของระบบสังคมระบบสังคมนี้มีหน้าที่ คือมีการกระทำกิจกรรม แต่กิจกรรมนี้ต้อง
กระทำเป็นกลุ่ม ๆ ตามหน้าที่ของสังคม คือ ส่วนที่สนับสนุนให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้

(http://www.baanjommyut.com/library_๒/extension-/social_change/๐๓.html) และลักษณะ

การอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดการแสดงพื้นเมือง จากข้อค้นพบนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ว่าที่ร.ต.
ไฉนเลาะเงิน (๒๕๕๒) ศึกษาเรื่อง ลำตัดภาคกลาง : การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านศิลปะการแสดง
เชิงพาณิชย์ พบว่าองค์กรของรัฐควรมีบทบาทช่วยด้านการอนุรักษ์โดยการจัดให้มีการแสดงลำตัดในงาน
ประเพณีต่าง ๆ เพื่อให้คนทั่วไปได้ชม และงานวิจัยของบุปผาชาติ อุปลัมภันรากร (๒๕๕๒) ซึ่งดำเนินการ
วิจัยเรื่องรูปแบบในการอนุรักษ์และการสืบสานศิลปะการแสดงโนราภาคใต้ พบว่าการจัดการเรียนการ
สอนเกี่ยวกับการแสดงโนราควรจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่น โดยบรรจุไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษา
วัฒนธรรมจังหวัดและกระทรวงวัฒนธรรมควรส่งเสริมและให้ความรู้เรื่องการแสดงโนราให้สถานศึกษาเพื่อ
ใช้ประกอบการเรียนการสอนและให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทั่วประเทศเพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าของ
ผู้สนใจ รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของประจักษ์ ไม้เจริญ (๒๕๕๖) ซึ่งศึกษาการอนุรักษ์และพัฒนา
รูปแบบการแสดงหุ่นกระบอกพื้นบ้านภาคกลางเพื่อเพิ่มมูลค่าทางศิลปะการแสดงพื้นบ้านพบว่าการ
อนุรักษ์การแสดงหุ่นกระบอกรัฐควรจัดให้มีการเรียนการสอนการแสดงหุ่นกระบอกโดยบรรจุไว้ใน
หลักสูตรของสถานศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนให้ความรู้เรื่องการแสดงหุ่นกระบอกโดยจัดทำเป็นเทป
บันทึกภาพการแสดงหุ่นกระบอกอย่างถูกต้องมีเนื้อหาสาระครบถ้วนตามรูปแบบ และรวบรวมข้อมูลด้าน
การแสดงหุ่นกระบอกพร้อมทั้งจัดทำเป็นหนังสือและข้อมูลทางวิชาการออกเผยแพร่ต่อสาธารณะชนและ

มอบให้สถาบันการศึกษาเพื่อนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอน รวมทั้งให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแสดงพื้นเมือง เช่นสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทั่วประเทศนำไปเผยแพร่เป็นแหล่งค้นคว้า

ในด้านการส่งเสริม การแสดงพื้นเมืองควรจะต้องได้รับการสนับสนุนการแสดงจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในชุมชน ทั้งในระดับนโยบาย การสนับสนุนด้านงบประมาณ การฝึกอบรมให้เยาวชนมีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญและความรักในการแสดงพื้นเมือง รวมทั้งส่งเสริมให้มีเวทีการแสดงต่อสาธารณชนอย่างต่อเนื่องในงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับว่าที่ ร.ต. โฉน เลาะเงิน (๒๕๕๒: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ลำตัดภาคกลาง : การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ศิลปะการแสดงเชิงพาณิชย์ พบว่ารูปแบบการประยุกต์ลำตัดภาคกลางซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงพาณิชย์นั้น องค์กรของรัฐควรมีบทบาทช่วยด้านการอนุรักษ์ลำตัดภาคกลาง โดยการจัดให้มีการแสดงลำตัดในงานประเพณีต่างๆเพื่อให้คนทั่วไปได้ชม และผลการวิจัยของบุปผชาติ อุปลัมภนารกร (๒๕๕๒ : ๓๔๘) ได้ศึกษารูปแบบในการอนุรักษ์และการสืบสานศิลปะการแสดงโนราภาคใต้ ที่พบว่ากระทรวงวัฒนธรรมควรส่งเสริมและให้ความรู้เรื่องการแสดงโนรา โดยจัดทำเป็นเทปบันทึกการแสดงลงบนแผ่นซีดี มีเนื้อหาสมบูรณ์ในเรื่ององค์ประกอบส่งไปให้สถานศึกษาเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน และให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทั่วประเทศเพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าของผู้สนใจควรต้องมีการรวบรวมข้อมูลจัดทำเป็นรูปเล่มจำหน่ายและส่งไปให้สถานศึกษาและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

นอกจากนี้จากงานวิจัยพบว่า การสืบทอดวัฒนธรรมพื้นเมือง สุพรรณบุรีจะต้องดำเนินการฝึกอบรมการแสดงพื้นเมืองสู่เยาวชนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ให้เยาวชนได้รับการเรียนรู้จากศิลปิน ครูเพลง พ่อเพลง แม่เพลง ที่มีชื่อเสียง มีความรู้ ความชำนาญ รวมทั้งการเรียนในโรงเรียน จัดเป็นหลักสูตรให้นักเรียนที่สนใจได้มีโอกาสเรียนรู้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง รวมทั้งเมื่อเยาวชนได้เรียนรู้ มีความสามารถ ความเชี่ยวชาญแล้วควรให้เยาวชนได้มีโอกาสในการแสดงในเวทีต่าง ๆ โดยเฉพาะในงานเทศกาลประจำปีของจังหวัด เป็นการสร้างความภาคภูมิใจและให้ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสรับชมอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็น

การสืบทอดการแสดงพื้นเมืองให้คงอยู่ต่อไป เช่นเดียวกับงานวิจัยของบุปผาชาติ อุปลัมภนารากร (๒๕๕๒ : ๓๔๘) ที่ศึกษาการแสดงโนรา ภาคใต้ พบว่าการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการแสดงโนรา ควรจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่น โดยบรรจุไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรระดับปริญญาตรี และประจักษ์ ไม้เจริญ (๒๕๕๒ : ๔๖๗) ได้ศึกษาการอนุรักษ์และพัฒนารูปแบบการแสดงหุ่นกระบอกพื้นบ้านภาคกลางเพื่อเพิ่มมูลค่าทางศิลปะการแสดงพื้นบ้าน พบว่าควรบรรจุไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษาและมหาวิทยาลัยต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้เรื่องการแสดงหุ่นกระบอก โดยจัดทำเป็นเทปบันทึกภาพการแสดงหุ่นกระบอกอย่างถูกต้องและมีเนื้อหาสาระครบถ้วนตามรูปแบบ บันทึกการแสดงหุ่นกระบอกอย่างสมบูรณ์ลงบนแผ่นซีดีศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลด้านการแสดงหุ่นกระบอก พร้อมทั้งจัดทำเป็นหนังสือและข้อมูลทางวิชาการออกเผยแพร่ต่อสาธารณะชน

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบของการวิจัย ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อให้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป และข้อเสนอเพื่อการวิจัยต่อไป ดังนี้

๑. จากข้อค้นพบงานวิจัย พบว่าปัญหาของการแสดงพื้นเมืองสุพรรณบุรี ประการหนึ่งคือ เยาวชนไม่เห็นความสำคัญของการแสดงพื้นเมือง จึงไม่ให้ความสนใจในการเรียนรู้ การฝึกฝนการแสดง เพื่อสืบทอดให้คงอยู่ต่อไป ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังเช่นสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ควรจัดโครงการในชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการแสดงพื้นเมือง เช่นให้มีการประกวดแข่งขันการแสดงพื้นเมือง และประชาสัมพันธ์ให้กับเยาวชนทั้งในโรงเรียนและเยาวชนการศึกษานอกระบบได้เข้าถึงข้อมูล มีส่วนร่วมในการเข้าประกวด การจัดประกวดควรจัดในหลายระดับ อาจจัดแบ่งการประกวดตามช่วงอายุ ประกวดตามช่วงชั้นระดับการศึกษา ระดับจังหวัด ระดับภาค รวมทั้งระดับประเทศ นอกจากการจัดประกวดแข่งขันแล้ว ควรสนับสนุนส่งเสริมการให้ความรู้ จัดการอบรม ฝึกฝนให้เยาวชนได้เรียนรู้การ

แสดงพื้นเมืองตามแบบฉบับดั้งเดิมจากครูเพลง พ่อเพลง แม่เพลงที่มีชื่อเสียงของจังหวัด เพื่อให้มีการอนุรักษ์ ถ่ายทอดและสืบทอดอย่างต่อเนื่อง เป็นประจำทุกปี

นอกจากนี้แล้ว สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัด ควรให้ความสำคัญกับการแสดงพื้นเมือง และเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยว จัดให้การแสดงพื้นเมืองของเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่งเสริมการแสดงพื้นเมือง ให้เป็นอัตลักษณ์ของคนสุพรรณบุรี ให้เยาวชนนักแสดงพื้นเมืองเกิดความภาคภูมิใจต่อวัฒนธรรมการแสดงพื้นเมือง และสามารถนำวัฒนธรรมนั้นสร้างอาชีพ สร้างรายได้

๒. จากผลการวิจัย พบว่าเวทีหรือพื้นที่การแสดงพื้นเมืองมีน้อย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวและการกีฬา จังหวัดสุพรรณบุรี ควรส่งเสริมให้การแสดงพื้นบ้านเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว จัดเวทีการแสดงพื้นเมืองอยู่ในโปรแกรมการท่องเที่ยว มีเวทีให้การแสดงพื้นบ้านในสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัด เช่น ตลาดร้อยปีสามชุก ตลาดอื่น ๆ

๓. หน่วยงานในระดับนโยบาย กระทรวงวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดนโยบายและจัดสรรงบประมาณสำหรับท้องถิ่น ในการส่งเสริมสนับสนุนการแสดงพื้นบ้านในหลายๆ รูปแบบ เชื่อมโยงกับสถานศึกษาให้การสนับสนุนเยาวชนทั้งในด้านการฝึกอบรมและการมีเวทีแสดงต่อสาธารณชน

๔. การอนุรักษ์และการสืบทอดการแสดงพื้นบ้านให้ยั่งยืนนั้น สถานศึกษาควรมีนโยบาย ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเรียนการสอน การแสดงพื้นเมืองอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ในการเรียนแต่ละช่วงชั้น ควรจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรสถานศึกษา เชื่อมโยงการเรียนรู้กับครุภูมิปัญญาพื้นบ้านให้เป็นผู้ถ่ายทอดให้กับนักเรียน รวมทั้งจัดทำสื่อการสอนในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ สื่อการสอนออนไลน์ให้นักเรียนสามารถนำไปฝึกหัดเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง นอกจากนั้นแล้วโรงเรียนควรจัดเวทีให้เยาวชนได้แสดงร่วมกับครูเพลงอย่างต่อเนื่อง